

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra muzikologie

MARCEL PASTIRČÁK

Bakalářská práce

NOVÝ ČESKÝ CHORÁLNÍK

VE SLEZSKÉ CÍRKVI EVANGELICKÉ AUGSBURSKÉHO VYZNÁNÍ

New czech choral-book of Silesian evangelical church of the augsburg confession

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Martina Stratilková, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Nový český chorálník ve Slezské církvi evangelické augsburského vyznání* vypracoval samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Souhlasím, aby tato práce byla uložena a zpřístupněna ke studijním účelům na Univerzitě Palackého v Olomouci.

Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. et Mgr. Martině Stratilkové, Ph.D., za trpělivost a systematické vedení při psaní mé bakalářské práce. Děkuji také pastrovi Mgr. Janu Ciešlarovi za poskytnutí cenných informací z procesu vzniku nového chorálního.

Mé poděkování patří rovněž vedení Slezské církve evangelické augsburského vyznání za možnost zveřejnění získaných materiálů.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD.....	6
1 STAV BĀDÁNÍ.....	8
2 STRUČNĀ HISTORIE SLEZSKĚ CĪRKVE EVANGELICKĚ.....	11
3 VYMEZENĪ ZĀKLADNĪCH POJMŮ POUŽĪVANÝCH V PRĀCI.....	17
4 PŘEDCHŮDCI SOUČASNĚHO CHORĀLNĪKU	18
4.1 Āeský kancionāl Evalda Krygela.....	18
4.2 Polský Kancyonaļ Jerzyho Heczka	19
4.3 Chorālník Josefa Podoly	21
4.4 Zpěvník Gloria.....	25
5 SOUČASNÝ TREND V DOPROVODECH PĪSNĪ.....	32
6 PROBLEMATIKA ZAŘAZOVÁNĪ A VÝUKY NOVÝCH PĪSNĪ.....	34
7 VZNIK SOUČASNĚHO CHORĀLNĪKU.....	36
7.1 Participující subjekty	36
7.2 Podolův kompoziční styl.....	36
7.3 Nedostatky Podolova chorālńiku	37
7.4 Oslovení hudebníkŭ pro harmonizaci	39
7.5 Klíč pro vĵběř písnĪ	41
7.6 Modulace.....	45
7.7 Zásady tvorby písnĪ v chorālńiku a zpŭsoby jejich uplatněnĪ	46
7.7.1 Respektování harmonických značek z evangelického kancionālu	47
7.7.2 Změny taktových Āar	56
7.7.3 Změny počtu taktŭ	60
7.7.4 Změny tŃnin	62
7.7.5 Harmonizace „klasických“ písnĪ.....	63
7.7.6 Harmonizace podle klasických pravidel	65
7.8 Nezdařilě harmonizace.....	66
7.9 Korektury.....	66
7.10 Grafická podoba chorālńiku	70
8 SROVNÁNĪ CHORĀLNĪKU SOUČASNĚHO A JOSEFA PODOLY	72
9 RECEPCE NOVĚHO CHORĀLNĪKU MEZI SBORY.....	77
VyhodnocenĪ dotazníku.....	80
ZĀVĚŘ	83

RESUMÉ	85
SUMMARY	86
ZUSAMMENFASSUNG	87
SEZNAM ZDROJŮ	88
Literatura.....	88
Periodika.....	89
Kvalifikační práce.....	89
Internetové zdroje.....	89
SEZNAM NOTOVÝCH UKÁZEK.....	90
SEZNAM GRAFŮ	91
SEZNAM OBRÁZKŮ	91
SEZNAM PŘÍLOH	92
SEZNAM ZKRATEK	93
ANOTACE	94
PŘÍLOHY	95

ÚVOD

„Hudba je jedním z nejkrásnějších a nejnádhernějších darů Božích. Je jedním z nejlepších umění. Noty ožívují slova. Hudba zahání duchu smutek, jako bychom se dívali na krále Saula. Je nejlepší útechou pro zarmoucené lidi, jí se srdce upokojí, občerství a osvěží.“

(Martin Luther)

Hudba provází lidstvo od nepaměti. Je neodmyslitelnou součástí lidského života a kultury. Hudba je součástí duchovního života církve, ale i každého jedince, který se aktivně či pasivně zapojuje do bohoslužeb. Svědčí o tom prostor, který je věnován hudební složce bohoslužeb.

Podstatnou součástí hudby v církvi jsou duchovní písně, kterým byla vždy přikládána významná role v církevním životě. V současné době je duchovní píseň individuálně koncipovaná pro všechny kategorie věřících. Písně si kladou za cíl oslovit jak malé děti s poselstvím, že jsou Božími dětmi, tak také podat hutnou duchovní stravu lidem ve víře pevně zakotveným, ale i poskytnout útěchu lidem na sklonku jejich života. Oprávněně se mezi věřícími traduje moto: *Kdo zpívá – dvakrát se modlí.*

Významnou roli v hudebním dění církve (kromě hudby samotné) hrají i její provozovatelé – hudebníci, kteří doprovázejí věřící ke společnému zpěvu, a potažmo i notové materiály, ze kterých hráči čerpají. Za klíčové zdroje duchovních písní lze označit kancionály, v nichž jsou písně zaznamenávány, a chorálníky, kde lze najít hudební zpracování písní z kancionálů.

V předkládané bakalářské práci se předmětem zkoumání stal nový chorálník používaný pro doprovod písní určených ke společnému zpěvu během bohoslužeb ve Slezské církvi evangelické augsburského vyznání.

Cílem práce je nejen zmapovat vývoj chorálního, ale hlavně detailně prozkoumat jeho koncepci, najít klady a zápory a podat srovnání se starším chorálním. Práce vychází především z pramenné oblasti a dochovaných dobových podkladů z doby tvorby chorálního.

Práce je členěna do devíti oddílů. V první části se věnuji popisu dostupné literatury a pramenů, druhý oddíl obsahuje stručný popis historie Slezské církve evangelické, který nastíní, v čem je tato církev specifická.

Pro lepší srozumitelnost a jednoznačnost lze ve třetí stati najít vymezení základních pojmů, se kterými se v textu bude opakovaně pracovat v různých souvislostech. Čtvrtá část textu je věnována zdrojům, ze kterých nový chorálník vycházel. V textu je věnován prostor jak pro nastínění historického kontextu, tak přímým předchůdcům nového chorálního, kteří měli určující vliv na jeho dnešní podobu. Následující dvě části si kladou za cíl seznámit čtenáře se současnými trendy určujícími směr nynějších duchovních písní a problematikou jejich výuky a zařazování do bohoslužebného života.

Nejrozsáhlejším oddílem práce je část sedmá, která se věnuje samotnému vzniku chorálního. Věnuje se jednotlivým aspektům a podrobně popisuje tvorbu chorálního od prvotní myšlenky až k samotné realizaci díla. V poslední části je věnován prostor detailnímu srovnání starého a nového chorálního a reflexi chorálního v dnešní době a recepci chorálního mezi sbory.

Toto téma jsem si zvolil především proto, že jsem sám členem této komunity, aktivně se zapojuji do chodu bohoslužeb doprovázením písní při společném zpěvu. Přiznávám také, že svůj podíl na mé volbě měla i skutečnost, že jsem se autorsky podílel na tvorbě chorálního jako harmonizátor a provedl finální korekci všech písní.

1 STAV BĀDÁNĪ

Chceme-li podat vřvoj chorálnřku Slezske cřrkvě evangelickě augsburskeho vyznání (dále jen SCEAV), je nutné vřnovat dostatek prostoru také dobovému zázemří a zvyklostem cřrkevního řivota sborů. Tak spravně pochopřme rřzně faktory, jeř mřly zřsadnř vliv na souasnou podobu chorálnřku.

Mřra zmapování těchto jevů je vřak rřznā, přřemř nejlēpe je zmapovāna situace ve SCEAV z pohledu historiografickěho a duchovnřho řivota. Přestože je hudba velmi vřraznou souasřtř řivota vřřřcř obce, jeř role není přřliř reflektovāna. Lidě hudbu sice aktivně zařazujř do svěho duchovnřho řivota, nicměně po prozkoumání literatury vyplřvā, že poptāvka po specializovanějšřch pojednānřch třkajřcřch se hudebnř teorie, praxe ři historiografie je velmi nřzkā.

Tento stav je do jistě mřry urřen třm, jak malā skupina lidř realizuje hudebnř aktivitu ve sborech cřrkvě. Zjednoduřeně lze řřci, že pro zajiřřtění hudebnřho dění v přřměrně velkěm sboru postařř dva ař třř varhanřcř, vedoucř pěveckěho sboru a leader hudebnř doprovodně skupiny. Ačkoli je počet hudebnřkř zajiřřřujřcřch přřběh bohosluřeb velmi malř, lze zaznamenat jistou potřebu vzdělāvānř v tomto oboru.¹ Jako studijnř materiāly vřak plně postařř běrně dostupně publikace z oblasti hudebnř teorie a historiografie, proto není třeba speciālncch textů.

Věřšinovř podřl publikacř třkajřcřch se SCEAV tvořř rřzně kvalifikačnř přāce, kterě v souasně době svřm počem vřrazně převyšujř počet nově vznikajřcřch kniřnřch titulů. Ale ani v těto kategorii nelze najřt uspokojujřcř počet pracř mapujřcřch hudebnř dění v cřrkvi. Celkovř počet existujřcřch pojednānř tak zřstāvā nřzkř.

Vzhledem k tomuto stavu představujř nejpodstatnějšř zdroje informacř o chorálnřku Slezske cřrkvě evangelickě lidě, kterř byli přřmo zapojeni do jeho tvorby. K dispozici jsou rovněř dobově materiāly, jeř provāzely tvorbu chorálnřku. Jednā se zejměna o zāpisy komise pro evangelickř kancionāl i chorálnřk, notově rukopisy zpracovanřch přřnř ři korespondence mezi jednotlivřmi subjekty zapojenřmi do dřlřch pracř na chorálnřku.

---

¹ Pravidelně jsou organizovāny vřukově kurzy pro varhanřky a dirigenty pěveckřch sborů.

Ucelenou publikací související s hudbou ve SCAEV je kniha *Varhany v kostelích Slezské církve evangelické a. v.*² Publikace vznikla původně jako bakalářská práce studenta Ostravské univerzity Huberta Pavelka v roce 2011. V knize najdeme pojednání o principu varhan, jejich roli v kulturních etapách i zmapování důležitých varhanářských dílen, které vyráběly nástroje pro konkrétní sbory. Největší prostor je vyhrazen konkrétním, fotograficky zdokumentovaným nástrojům v daných sborech včetně popisu samotného kostela, kde se nástroj nachází. Autor se zaměřil na popis a zhodnocení jejich technické konstrukce i estetického zpracování.

Na vysoké úrovni je publikace *Odorum sacrarum sive hymnorum Georgii Tranosci*,³ která se věnuje významné hudební osobnosti Slezského regionu – Jiřímu Třanovskému.⁴ Editoři publikace přináší krátký životopis, ale především se zaměřují na Třanovského hudební dílo. Kniha obsahuje 20 písní s odkazy na 150 básní, které lze textově implementovat na prezentované melodie. Významnou a poměrně detailně zpracovanou kapitolu představuje analýza Třanovského kompozičního stylu i výklad o bílé menzurální notaci, z níž byly jeho písně transkribovány.

V posledních letech zaštiťuje vedení církve každý rok samostatným tématem. Rok 2014 byl označen jako rok hudby, což se odrazilo v ročence *Evangelický kalendář – Kalendarz Ewangelicki*,⁵ publikující různé články nejčastěji ve formě zamyšlení. EK je distribuován mezi všechny sbory Slezské církve evangelické.

Číslo z roku 2014 přesto obsahuje jen minimum statí o hudbě, a to takových, které propojují roli hudby s duchovním životem jedince, spíše než by se zabývaly vlastní hudební problematikou. Ostatně kalendář je určen pro běžného člena církve.⁶ V podobném duchu lze najít řadu kratších textů v měsíčním periodiku *Přítel*.⁷

---

² PAVELEK, Hubert. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. *Varhany v kostelích Slezské církve evangelické a. v.* Český Těšín: Těšínská tiskárna, 2011, 143 s. ISBN 978-80-87340-02-8.

³ KALINA, Leszek a Zbigniew SIWEK. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. *Odorum sacrarum sive hymnorum Georgii Tranosci*. Český Těšín: Infiniti art, 2009, 104 s. ISBN 978-80-87340-00-4.

⁴ Jiří Třanovský (1592 - 1637) působil jako evangelický pastor, hudební skladatel na Těšínsku. Za nejvýznamnější dílo je považován evangelický zpěvník *Cithara sanctorum* a kniha modliteb *Phiala odoramentorum*.

⁵ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. *Evangelický kalendář 2014: Kalendarz Ewangelicki 2014*. Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v., 2014, 159 s. ISSN 0862-1411.

⁶ Například biskup církve Jan Wacławek zde předkládá zamyšlení o významu hudby v duchovním životě člověka. Rovněž i Ladislav Moravetz, který zastává post celocírkevního hudebního kantora Českobratrské

V článku *Hudební seskupení ve SCEAV*⁸ Anna Macurová představuje různá hudební uskupení působící v jednotlivých farních sborech, přičemž vychází ze sborových zpráv, které každý sbor jednou ročně předkládá vedení církve (v nich je oblast hudby samostatným bodem).

Zajímavé informace skýtá článek *Současná křesťanská hudba*⁹ Marka Moškoře, který se dlouhodobě zajímá o problematiku „populární“ křesťanské hudby. V textu se snaží definovat soudobou křesťanskou hudbu jako celek, kategorizovat ji a hodnotit po stránce kvality nahrávek i umělecké hodnoty a najít její hlavní funkce v běžném životě členů církve.

Hudebně nejrelevantnější je příspěvek Marka Říčana s názvem *Dějiny (tv)orby českého chorálního*.¹⁰ Říčan koordinoval jednotlivé dílčí činnosti během tvorby českého varhanního chorálního. V článku představuje různá úskalí při jeho realizaci. Popisuje, v čem spočívala práce chorálníkové komise, kdo byl osloven pro harmonizaci písní a následné korektury, jak se pracovalo s notačními programy, s tiskovou sazbou, grafickou úpravou atd. Zmiňuje však i některé odborné skutečnosti.

Do zdrojů je nutno zařadit i proseminární práci *Josef Podola a jeho podíl na současné podobě liturgické praxe v kostele ČCE „Na Rozvoji“ v Českém Těšíně*,¹¹ ve které se autorka zabývá především vývojem liturgie v Českobratrské církvi evangelické. Cenná je kapitola o životě Josefa Podoly, autora evangelického chorálního, který se používal ve Slezské církvi evangelické více než padesát let.

---

církve evangelické (ČCE), se věnuje spíše zasazení hudby do duchovního kontextu než nějakému odbornějšímu pojednání. Také další články jsou psány v obdobném duchu.

⁷ Přítel: Przyjaciel. Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v., 2014, (1-12). ISSN 1214-1321.

⁸ MACUROVÁ, Anna. Hudební seskupení ve SCEAV. Evangelický kalendář Kalendarz Ewangelicki 2014: Rok hudby – Rok Muzyki. Český Těšín, 2014, s. 75-78. ISSN 0862-1411.

⁹ MOŠKOŘ, Marek. Současná křesťanská hudba. Evangelický kalendář Kalendarz Ewangelicki 2014: Rok hudby – Rok Muzyki. Český Těšín, 2014, s. 60-63. ISSN 0862-1411.

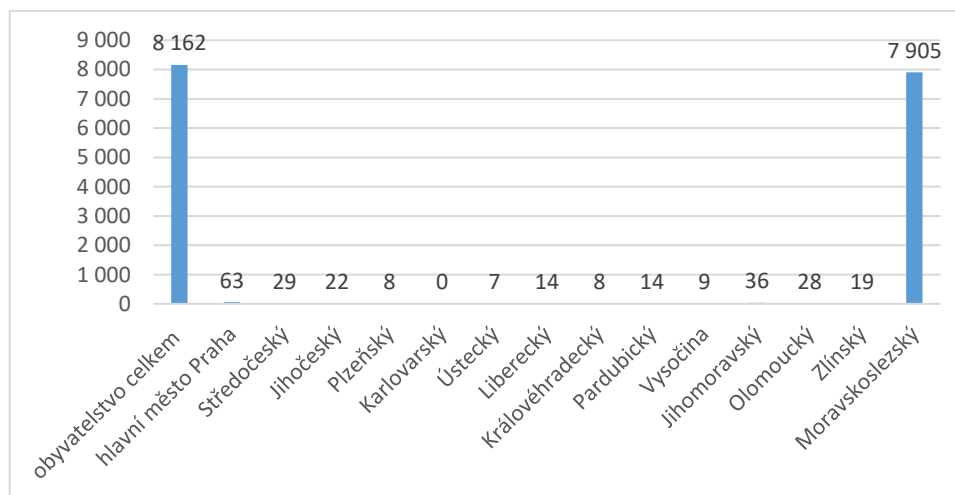
¹⁰ ŘÍČAN, Marek. Dějiny (tv)orby českého chorálního. Evangelický kalendář Kalendarz Ewangelicki 2014: Rok hudby – Rok Muzyki. Český Těšín, 2014, s. 70-74. ISSN 0862-1411.

¹¹ MÜLLEROVÁ, Lucia. Josef Podola a jeho podíl na současné podobě liturgické praxe v kostele ČCE „Na Rozvoji“ v Českém Těšíně. Brno, 2009. Proseminární práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy. Vedoucí práce PhDr. Petr Macek, Ph.D.

2 STRUČNÁ HISTORIE SLEZSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ¹²

Slezskou církev evangelickou augsburského vyznání řadíme mezi protestantské církve. Alternativním výrazem pro protestantské církve je termín evangelíci, který poukazuje na důraz na Bibli - Boží slovo.¹³ Církve hlásící se k protestantské větvi církve vycházejí z reformačního učení Martina Luthera, který působil jako kněz a vysokoškolský profesor. Martin Luther svým učením, sepsaným v 95 tezích v roce 1517, radikálně vystoupil zejména proti znovuzavedení prodeje odpustků. V důsledku svého jednání byl z církve odvolán a byla na něj uvalena klatba. Kromě tří hlavních myšlenek Martina Luthera *sola skriptura*,¹⁴ *sola gratia*,¹⁵ *sola fide*,¹⁶ patřily otázky zrušení odpustků, nového pojetí Večeře Páně, uctívání svatých, křtění dětí, výzdoby kostelů, rovnoprávného vzdělávání žen v církvi k velkým tématům, o které bojoval. Označení *Slezská* je definováno tím, kde se tato komunita lidí geograficky vyskytuje.

Graf č. 1: POČTY PŘÍSLUŠNÍKŮ SCEAV PODLE KRAJŮ
KE DNI 26. 3. 2011

Zdroj¹⁷

¹²Srov. SPRATEK, Daniel. Stručná historie Slezské církve evangelické a.v. SCEAV [online]. Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.sceav.cz/cs/historie/item/879-stru%C4%8Dn%C3%A1-historie-slezsk%C3%A9-c%C3%ADrkve-evangelick%C3%A9-a-v>

¹³ Odkazuje to na Lutherovu zásadu *sola skriptura*, což se dá přeložit jako „pouze slovo“, které má vyjadřovat, že Písmo (Bible) je jediným zdrojem pravdy Boží.

¹⁴ Představuje Bibli jako jediný ukazatel pro teologické spory nezátížený jakoukoli církevní tradicí a zvyklostmi.

¹⁵ Dle Luthera je jedinou cestou ke spasení víra v Ježíše Krista.

¹⁶ Člověk je ospravedlněn na základě Boží milosti, nikoli na základě svých dobrých skutků.

¹⁷ Srov. Obyvatelstvo podle krajů a podle náboženské víry k 26. 3. 2011. Český statistický úřad [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z:

Přídomek „augsburského vyznání“ lze spojit s dílem stěžejním pro luterskou církev, a to sepsáním *Augsburského vyznání víry* v roce 1530, jehož cílem bylo očistit luterskou církev od nařčení z bludného učení.

Ve Slezsku existuje evangelická církev už od 16. století právě díky odkazu Martina Luthera. Počátky evangelické církve provázelo velké probuzenecké hnutí, takže na konci 16. století se téměř celé Těšínsko hlásilo k luteránství.¹⁸

Zvrat nastal počátkem 17. století,¹⁹ kdy začali být evangelíci pro svou víru pronásledováni, což ukončil v roce 1648 Vestfálský mír zajišťující právo evangelíkům na jejich víru. Klíčovým rokem byl rok 1654, kdy byly evangelíkům náboženskou komisí zabráný kostely. To mělo za důsledek, že se evangelíci museli scházet ilegálně v horách, kde se konaly bohoslužby pod otevřeným nebem. Tuto tíživou situaci vyřešila až výstavba evangelického kostela v Těšíně, který se nazýval *Ježíšův kostel*.²⁰ Nicméně ani potom nebyla situace lehká, protože tendence rekatolizace na Těšínsku sílily. Ukončil to až toleranční patent císaře Josefa II., který zajistil možnost budovat jak nové stavby, tak i samotnou evangelickou církev, která v další době byla přiřazena do rakouské evangelické církve, která do roku 1785 měla konzistoř²¹ v Těšíně.

Samostatnost však evangelíkům přinesl až protestantský patent v roce 1861, který definoval práva členů protestantských církví v rakouské monarchii a zajistil rovnoprávnost mezi církví katolickou a evangelickou.²²

Na počátku 20. století Těšínsko zažívalo duchovní obrodu, na základě které vznikly přidružené organizace *Křesťanské společenství* a *Svaz rozhodných křesťanů*, které mají své kořeny právě v evangelické církvi. Cílem těchto spolků bylo ještě více pozvednout duchovní život na Těšínsku. K jejich aktivitám lze řadit biblické hodiny, výuku dětí, publikační činnost včetně vydávání zpěvníků, zakládání pěveckých sborů apod.

<https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/1702201404.pdf/a626c8ab-f39f-48e0-adf3-03da8cc4da79?version=1.0>

¹⁸ Díky podpoře těšínského knížete Václava III. Adama Těšínského, následně vdovy po něm Kateřiny Sidonie Sasko-Lauenburské a poté jejich syna knížete Adama Václava. Martin Luther - Život. Lutherova společnost [online]. 2008 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.luther.cz/martin-luther/zivot>

¹⁹ Bělohorskou porážkou začala náboženská nesvoboda vyznání víry.

²⁰ Základní kámen byl položen v roce 1710 a stavba byla dokončena v roce 1772.

²¹ Nejvyšší správní orgán evangelické církve v té době.

²² Protestantský patent z roku 1861 začal platit v rakouské monarchii. V Uhersku byl v platnosti už od roku 1859.

Klíčovým mezníkem pro evangelíky byl rok 1918, kdy došlo k rozpadu Rakousko-Uherska, protože část sborů se přidala k církvi Českobratrské, jiné k německé nebo polské církvi evangelické, a následně rok 1920, kdy právním přiřazením části Těšínska k Československu bylo několik sborů situováno na předčeskoslovenskou hranici, které se po rozpadu Rakousko-Uherska přihlásili k Polské evangelické církvi a rozhodly vytvořit novou církev nazvanou *Augsburská evangelická církev ve východním Slezsku v Československu*.²³ V tomto období měla evangelická církev převážně polský charakter, z čehož dodnes pramení dvojjazyčnost SCEAV.

Velmi těžká doba dolehla na evangelíky během druhé světové války, kdy byly všechny sbory Slezska prisouzeny německé konzistoři se sídlem ve Vratislavi a většina pastorů přišla o svůj post, byli vězněni, nebo dokonce popraveni. Bohoslužby se v té době ve sborech vysluhovaly v německém jazyce.

Po skončení války byly sbory zdecimované, nicméně evangelíci na Těšínsku během válečného období nezankli a definitivně se osamostatnili v roce 1948, i když k přejmenování na *Slezskou církev evangelickou augsburského vyznání* došlo až v roce 1950.

Posledním dramatickým momentem pro slezské evangelíky byl rok 1991, kdy došlo k rozdělení Slezské církve evangelické na Slezskou církev evangelickou augsburského vyznání (SCEAV) a Luterskou evangelickou církev augsburského vyznání v České republice (LECAV). Příčinou byl mimořádně svolaný synod²⁴ v roce 1991, který chtěl odvolat tehdejšího biskupa, kterým v té době byl Wilhelm Stonawski.²⁵ Stoupenci stávajícího vedení však návrh synodu odmítli uzнат a v důsledku toho došlo k rozdělení SCEAV. Novým biskupem SCEAV se stal Vladislav Volný.²⁶

Po roce 1989 SCEAV využila nových možností a organizačně se rozdělila na pět seniorátů,²⁷ v jejichž čele vždy stojí senior.²⁸ Jedná se o senioráty Frýdecký,²⁹ Jablunkovský,³⁰ Ostravsko-karvinský,³¹ Těšínsko-havířovský³² a Třinecký.³³

---

²³ Jednalo se o sbory Třinec, Bystřice, Komorní Lhotka, Návsí, Dolní Bludovice a Orlová.

²⁴ Nejvyšší správní orgán SCEAV.

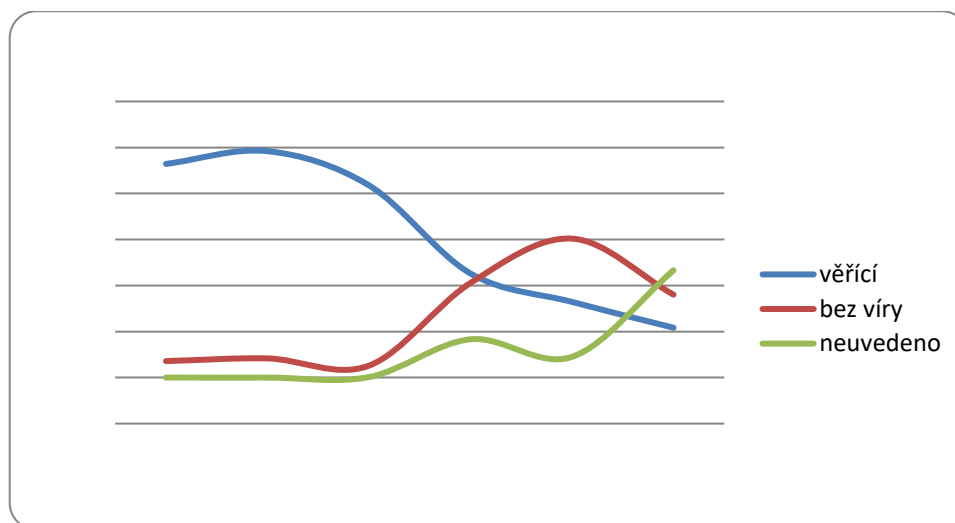
²⁵ Hlavním bodem programu byla „Výzva k očistě ve vedení SCEAV“, v níž byla požadováno odstoupení stávajícího biskupa a jeho náměstka. Wilhelm Stonawski se posléze stal biskupem LECAV.

²⁶ Úřad biskupa zastával v letech 1991 až 2006.

²⁷ Seniorátem se rozumí seskupení několika blízkých sborů z důvodu lepší spolupráce. Všechny však stále spadají pod církevní radu a synod, což jsou nejvyšší správní orgány SCEAV.

Progrese v počtu lidí hlásících se k nějaké víře má dlouhodobě klesající tendenci, jak lze vidět na grafu č. 2.

Graf č. 2: VÝVOJ POČTU OBYVATEL PODLE VZTAHU K VÍŘE V LETECH 1921 - 2011

Zdroj³⁴

²⁸ Za seniora je vždy volen pastor z nějakého spadajícího pod daný seniorát.

²⁹ Sbory Frýdek-Místek, Komorní Lhotka, Třanovice.

³⁰ Sbory Bystřice, Hrádek ve Slezsku, Návsí, Písek u Jablunkova.

³¹ Sbory Bohumín, Karviná-Fryštát, Orlová, Ostrava, Stonava.

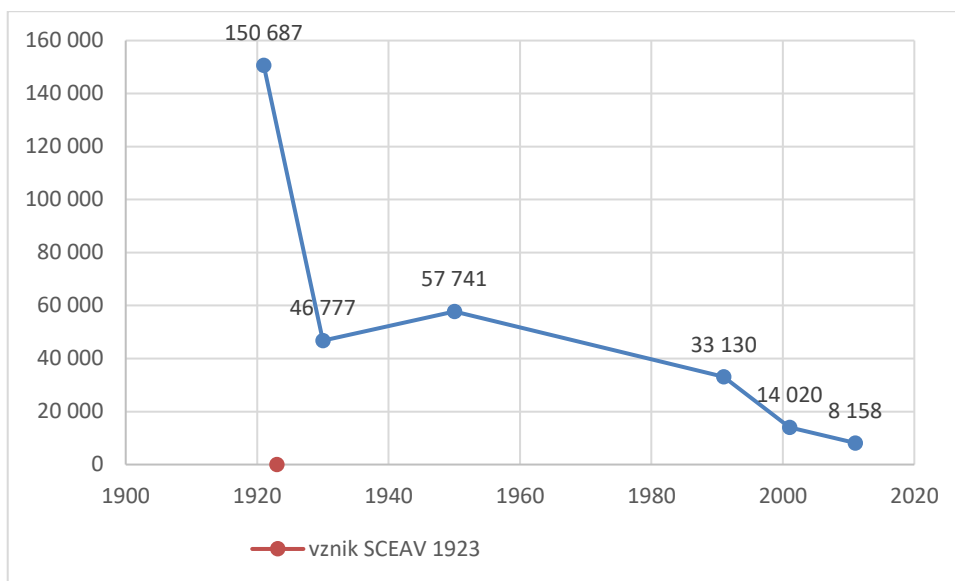
³² Sbory Albrechtice, Český Těšín, Havířov-Bludovice, Havířov-Suchá, Těrlicko.

³³ Sbory Guty, Nebory, Oldřichovice, Třinec.

³⁴ Vývoj počtu obyvatel podle vztahu k víře v letech 1921 – 2011. Český statistický úřad [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014u.pdf/01f30a64-450d-4762-97c5-91c42c39cc69?version=1.0>

V průběhu celé historie SCEAV má úbytek členů v podstatě identický průběh s celostátním průměrem, jak je patrné na grafu č. 3.

Graf č. 3: POČTY LIDÍ HLÁSÍCÍCH SE KE SCEAV V LETECH 1921 - 2011

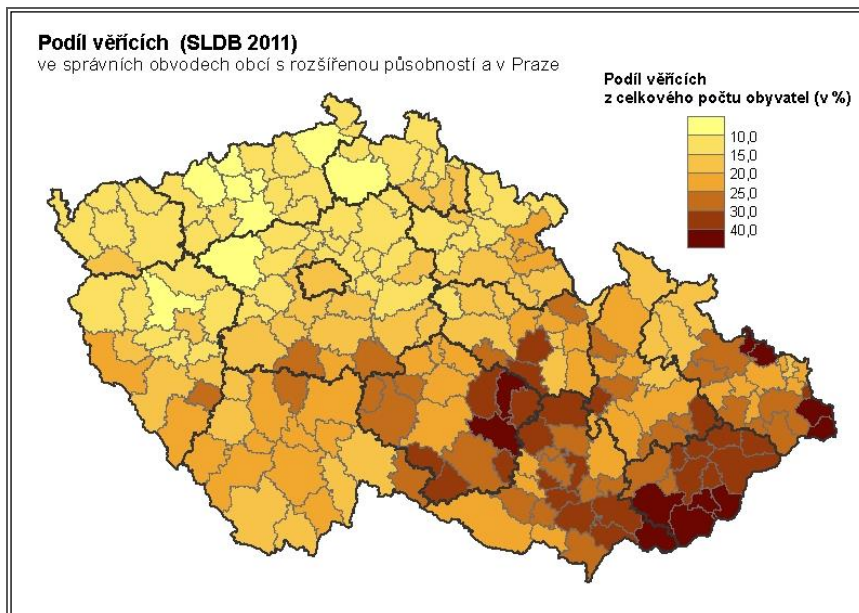
Zdroj³⁵

---

³⁵ Srov. Obyvatelstvo podle náboženské víry a pohlaví podle výsledků sčítání lidu v letech 1921, 1930, 1950, 1991, 2001 a 2011. Český statistický úřad [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32846217/130055160118.pdf/a204f503-a62a-45a8-b517-fc564f8fc9c2?version=1.0>

Přestože míra religiozity v České republice není vysoká, v celostátním měřítku patří Slezsko k regionům s vyšším počtem věřících, jak je patrné z obrázku č. 1.

Obrázek č. 1: *PODÍL VĚŘÍCÍCH DLE SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ V ROCE 2011*

Zdroj³⁶

---

³⁶ Územní rozložení věřících. Český statistický úřad [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014a03.pdf/330cee76-3e0a-4ef0-8822-aa4d6f21d78e?version=1.0>

3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ POUŽÍVANÝCH V PRÁCI

V následujících textech budou opakovaně používány některé výrazy, které je nutné vymezit. Cílem není uvést správnou a zcela přesnou definici konkrétního termínu, ale spíše nastínit, v jakých souvislostech bude v této práci slovní obrat používán.

Kancionálem rozumíme nejčastěji knižně vydaný soubor písní používaných ke společnému zpěvu především při bohoslužbě. Kromě textů písní můžeme v kancionálech nelézt i jednohlasně zapsané melodie.³⁷

Zpěvníkem budeme označovat sbírku písní, která má obdobné parametry jako kancionál, je ale využívána spíše při křesťanských setkáních mimo bohoslužby.³⁸

Termínem chorálník bude označován ucelený sborník písní, které jsou notově zaznamenány nejčastěji v čtyřhlasé sazbě, sloužící k doprovodu písní při bohoslužbách, a to především na klávesové nástroje zapsaných v kancionálu. Texty písní se v chorálníku objevují pouze výjimečně. Synonymem chorálníku je pojem partitura.³⁹

Přesnou formulaci, kdo je členem církve, přesněji sboru, se v textu není třeba detailněji zabývat, pro potřeby této práce je třeba označení slovem „sborovník“ chápat člověka, který je jakýmkoli způsobem zapojen do chodu nějakého křesťanského sboru nebo je alespoň účastníkem nějaké akce organizované konkrétním sborem.

---

³⁷ Existují však i případy, kdy ke každému textu písně je uveden i notový zápis ve čtyřhlase.

³⁸ Biblické hodiny, setkání mládeže a jiná alternativněji zaměřená shromáždění křesťanů, kde se využívá spíše jiných písní než při běžných bohoslužbách.

³⁹ Jedná se pouze o dobové označení termínu chorálník.

4 PŘEDCHŮDCI SOUČASNÉHO CHORÁLNÍKU

4.1 Český kancionál Evalda Krygela

Evangelický kancionál Evalda Krygela⁴⁰ měl zcela zásadní vliv na další vývoj písní pro těšínské evangelíky, jelikož to byl první český kancionál používaný ve Slezské církvi evangelické. Klíčovou osobností pro kancionál byl Pastor Krygel. Písně vybral, k řadě z nich vytvořil harmonizace a zajistil též realizaci publikace včetně tisku. Na výběr písní do Krygelova kancionálu měl významný vliv zpěvník Třanovského *Citara sanctorum*.⁴¹ První verze kancionálu nevyšla jako jednotný svazek, nýbrž postupně v blocích písní na poměrně nekvalitním papíře pomocí cyklostylu. Vázaná verze vznikla až v roce 1947.

Za nejnovější verzi českého kancionálu navazujícího na Krygelovo dílo lze považovat páté vydání z roku 1989, které se používalo až do roku 2005, kdy byl vydán nový evangelický kancionál a následně v roce 2012 také nový chorálník. Od prvního k poslednímu vydání uběhlo 42 let, přičemž byl tento kancionál používán 58 let.

Vývoj Krygelova kancionálu byl poměrně pestrý – dosáhl pěti vydání. Již v roce 1958 bylo publikováno druhé vydání, protože to první (1947) bylo již delší dobu rozebráno. Znamenalo to, že pro mnohé byl několik let jakýkoli kancionál nedostupný. V druhém vydání zůstal počet písní nezměněn. Písně byly znovu pročteny a jejich obsahové a textové znění bylo v několika případech šetrně upraveno a opraveno tak, aby bylo věroučně přesnější a jazykově čistší. Rovněž u autorů a překladatelů písní byly doplněny nově získané údaje. Chorálník Josefa Podoly, který vznikl v roce 1961, tedy reflektoval písně z druhého vydání evangelického kancionálu z roku 1958.

Ani třetí vydání z roku 1964 nepřineslo výraznější změny v počtu či výběru písní, došlo pouze k mírným korekturám textů a nápěvů, jak tomu bylo ve druhém vydání. Kancionál se rozšířil o sbírku modliteb, byly zařazeny nové introity a antifony, ale to na vývoj chorálního, který v práci budeme sledovat, nemělo větší vliv. Podobně jako obě předchozí vydání i toto třetí připravil pastor Evald Krygel.

Pro budoucí chorálník bylo stěžejní čtvrté vydání evangelického kancionálu z roku 1969, jelikož bylo kromě jazykových úprav v duchu nového spisovného jazyka doplněno

---

⁴⁰ Pastor ve sboru v Třinci v letech 1945 až 1965.

⁴¹ Český psaný kancionál z roku 1636 je nejvýznamnějším dílem Jiřího Třanovského. Jako alternativní název kancionálu se někdy uvádí *Tranoscius*.

i dodatkem nových písní, které byly obsahově nové a melodicky živější. Klíčová role tohoto vydání spočívá v tom, že k němu byl v roce 1971 vydán dodatek k chorálníku, který zpracoval opět Josef Podola.

Páté vydání z roku 1989 bylo připraveno k 350. výročí vydání kancionálu Jiřího Třanovského *Cithara sanctorum*, který je základem současného evangelického kancionálu. Oproti předchozímu vydání se liší pouze drobnými úpravami a doplněnou liturgií. Společně s chorálníkem Josefa Podoly a jeho dodatkem se používalo až do vydání nového kancionálu

v roce 2005. Jistý hluchý prostor vznikl mezi lety 2005 až 2012, kdy chyběly harmonizace nově zařazených písní z evangelického kancionálu, což byl zásadní impulz pro tvorbu nového chorálníku.

„Předmluva k prvnímu vydání.“⁴²

Vkládáme do rukou naší církve kancionál, který navazuje na tradici českých evangelických kancionálů na Těšínsku, především na líbeznou „Citaru svatých“ kněze Jiřího Třanovského, která je dodnes v mnohých našich rodinách vzácným pokladem. Kancionál vychází opožděně jednak pro velmi zodpovědnou práci při jeho sestavování, v neposlední řadě také pro nedostatek papíru. Základem tohoto kancionálu je Třanovského „Citara svatých“. Bylo však také v bohaté míře čerpáno z duchovního pokladu písní jiných evangelických kancionálů. Sestavením kancionálu byl pověřen Evald Krygel, evangelický farář v Třinci, jemuž za jeho službu v církvi děkujeme. Dík přísluší rovněž ostatním českým farářům, kteří pořadatele této sbírky podpořili mnohou vzácnou radou a pomocí.

Nechť Pán požehná tuto knihu, nechť žehná naší písni.

V Českém Těšíně, v den pokání, 8. prosince 1947

Redakční výbor.“

4.2 Polský Kancyonál Jerzyho Heczka

Stejně významným dílem jako první český kancionál Evalda Krygela byl i vznik prvního polského kancyonálu Jerzyho Heczka s názvem *Kancyonál czyli śpiewnik dla chrześcian ewangelickich*. Ten se zrodil v důsledku česko-polských národnostních tlaků

---

⁴² CÍRKEVNÍ RADA SLEZSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ. Evangelický kancionál. V. vydání, vázané. Český Těšín: TISK knižní výroba, 1989.

v církvi na Těšínsku. Po zavedení protestantského patentu v roce 1861 došlo sice k zrovnoprávnění postavení katolické a evangelické církve, nicméně se otevřel prostor nejen pro duchovní, ale i národní probuzení. Tyto patriotické spory neminuly ani evangelíky.

Jedním z výsledků těchto třenic byl právě *Kancyonał Jerzyho Heczka*,⁴³ který postupně zcela vytlačil Třanovského *Citharu sanctorum*. Obsahově sice vycházel z překladů Třanovského *Cithara sanctorum*, ale v kancionálu Jerzyho Heczka byly zařazeny i překlady z německých kancionálů, písně polských autorů, a dokonce i písně Jerzyho Heczka. První vydání Heczkovy kancionálu vyšlo v roce 1865 a obsahovalo 774 písní. O jeho významu a popularitě svědčí i fakt, že v průběhu sta let prošel 21 vydáním, přičemž poslední lze datovat k roku 1954. Na rozdíl od českého kancionálu Krygela⁴⁴ uběhlo od prvního k poslednímu vydání 89 let, přičemž od prvního vydání do zavedení nového kancionálu v roce 2002 uběhlo 137 let. Ve sborech SCEAV, kde ještě doposud vysluhují bohoslužby polsky, se tento kancionál používal až do roku 2002, kdy byl zaveden nový *Śpiewnik ewangelicki*.

„Z przedmowy do pierwszego wydania.”⁴⁵

Z pomocą Bożą podaje się niniejszy zbiór pieśni nabożnych zacnym Zborom ewangelickim do przychylnego przyjęcia i zbawiennego używania. Od dawna bowiem wszyscy baczniejši

---

⁴³ Jerzy Heczko byl pastorem ve sboru v Komorní Lhotce od roku 1859, kde působil 48 let až do smrti v roce 1907.

⁴⁴ Od prvního k poslednímu vydání uběhlo 42 let.

⁴⁵ Překlad předmluvy z polského kancionálu Jerzyho Heczka:

Z předmluvy k prvnímu vydání.

S pomocí Boží předkládáme tuto sbírku zbožných písní drahým evangelickým sborům ke kladnému přijetí a prospěšnému používání. Již dlouhou dobu všichni, kdo jsou vnímaví k potřebám evangelíků v rakouském Slezsku, jak rovněž muži zodpovědní za blaho svěřených duší, považují za veliký duchovní nedostatek, že se doposud při polské bohoslužbě používá české písně. Nemá to obdoby mezi evangelíky, kteří podle přijatého pravidla, že celá bohoslužba má probíhat v mateřském jazyce, všude zpívají tak, jako je jim zvěstováno Boží slovo a jak spolu hovoří. Však již apoštol sv. Pavel řekl: „Ale v sboru raději bych chtěl pět slov srozumitelně promluvit, abych také jiných poučil, nežli deset tisíců slov jazykem neznámým” (1. Kor. 14,19). Přestože je čeština jako příbuzný jazyk, nám Polákům dosti srozumitelná, přece nikdo nepopírá, že je nám mateřština nejsrozumitelnější, čehož nezvratným důkazem je také to, že se u nás všude čte polské Bible, pronáší polské modlitby a polská kázání, a v našich školách jsou zavedeny polské učebnice. Je zřejmé, že tedy i náš zbožný zpěv by měl být polský, aby nás mohl o to lépe povzbudit.

Leden 1865.

Farář Jerzy Heczko

Nakladatel

TOWARZYSTWO EWANGELICKIE W CIESZYNIU. Kancyonał: czyli śpiewnik dla chrześcijan ewangelickich.

Wydanie osiemnaste. Cieszyn: Drukarnia Pawła Mitregi w Cieszynie.

na potrzeby ewangelików w Śląsku austriackim, jak też z obowiązku dbali mężowie o dobro dusz opiece swojej powierzonych, uznali w tem wielki niedostatek duchowny, że dotąd przy nabożeństwie polskiem używa się pieśni czeskich. Podobnego przykłady nikt nie znajdzie między ewangelikami, którzy według przyjętej zasady, że całe nabożeństwo powinno być odprawiane w języku macierzyńskim, wszędzie śpiewają tak, jak się im słowo Boże opowiada i jak ze sobą mówią. Wszak już apostoł św. Paweł powiedział: „We zborze wolę pięć słów zrozumitelnie przemówić, abym i drugich uczył, niżeli dziesięć tysięcy słów w języku obcym” (1, Kor. 14,19). Aczkolwiek język czeski jako pobratymczy, nam Polakom dość jest zrozumiały, przecie nikt nie zaprzeczy, że nasz ojczysty jest nam najzrozumialszy, czego niezbitym dowodem jest i to, że u nas wszędzie polskie Biblje czytane, polskie modlitwy i kazania mówione bywają, i że w naszych szkołach polskie książki zaprowadzone są. Więc jasna to rzecz, że i nasz śpiew nabożny powinien być polski, aby nas tem lepiej zbudować mógł.

W styczniu 1865.

Ks. Jerzy Heczko

wydawca“

4.3 Chorálník Josefa Podoly⁴⁶

Josef Podola, narozený 20. 9. 1933, je klíčovou hudební osobností nejen pro SCEAV, ale zasahuje do kulturního dění v Třinci a jeho okolí.⁴⁷ Hudební vzdělání získal v hudební škole v Třinci a později soukromým studiem u Karla Hlawiczky (varhany, kompozice) a Karla Wronky (dirigování).

V roce 1949 nastoupil ke studiu na Obchodní akademii v Orlové, které ukončil v roce 1951. Po studiích zastával místo sekretáře farního sboru v Třinci a od roku 1967 vykonával funkci ředitele kanceláře Církevní rady v Českém Těšíně.⁴⁸ Jako varhaník

---

⁴⁶ Srov. MÜLLEROVÁ, Lucia. Josef Podola a jeho podíl na současné podobě liturgické praxe v kostele ČCE „Na Rozvoji“ v Českém Těšíně. Brno, 2009. Proseminární práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy. Vedoucí práce PhDr. Petr Macek, Ph.D.

⁴⁷ Více než čtyřicet let organizuje v evangelickém kostele v Třinci koncerty, Večery koled a Varhanní odpoledne.

⁴⁸ Zde pracoval až do roku 1992.

působil od roku 1974 ve sboru v Třinci a od roku 1997 až doposud zastává post varhaníka v LECAV⁴⁹ v Bystřici.

Podola stojí v čele několika uměleckých těles. V letech 1965 až 1992 působil jako dirigent pěveckých sborů v Třinci, přičemž současně v roce 1960 založil vokální soubor *KWINTET*, který řídil až do roku 1976. Od roku 1992 diriguje nově vzniklý sbor *Lutheran chorus Třinec* a od roku 1993 také polský pěvecký sbor v Bystřici. Podola se zabývá výhradně duchovní hudbou, kdy komponuje především hudbu k různým církevním příležitostem.⁵⁰

Jako první dílo Josefa Podoly pro Slezskou církev evangelickou vznikly v roce 1957 *Liturgické nápěvy*⁵¹ z důvodu potřeby harmonizace liturgických nápěvů tehdy probíhající reformy liturgie. SCEAV v té době řešila neutěšený stav sborů v poválečné době, kdy řada sborů používala různé mutace liturgie. Vedení církve na zavedení jednotné liturgie lpělo, proto se začala ve sborech povinně zavádět ještě v rok, kdy byly liturgické nápěvy vydány. Českou verzi vytvořil J. Podola s Evaldem Krygelem, polskou verzi (*Melodie liturgiczne*) s G. Szurmanem a J. Morcinekem. Toto dílo bylo následně přepsáno rukopisem⁵² a dáno do tisku.

Josef Podola pro Slezskou církev evangelickou vytvořil dva samostatné chorálníky – český a polský, oba datované k roku 1961. Český byl zpracováním písní ke kancionálu Krygela, polský ke kancionálu Heczka. Chorálníky už nevyšly jako rukopisy, jak tomu bylo u Podolových *Liturgických nápěvů*, nýbrž tiskem. Dříve než Josef Podola vytvořil harmonizace ke kancionálu Heczka, hrálo se na polské straně z partitury *Melodyje pieśni kościelnych używanych w zborach ewangelickich na Szląsku*, kterou v roce 1886 sestavil Jezry Klus.

Na české straně se používala partitura, kterou vytvořil pastor Evald Krygel, jež byla pomocným dílem obsahujícím jen ty nápěvy, které nebyly v partituře Klusově a Pustowkově, používané do té doby v evangelické církvi. Podola do chorálního zasáhl

---

⁴⁹ Luterská evangelická církev augsburského vyznání v České republice.

⁵⁰ Mimo dlouhé řady harmonizací duchovních písní komponuje i hudbu například k církevním svátkům. Pro svou vlastní svatbu napsal *Polonaise solenne* op. 9. no. 2. pro varhany a *Romanci* op. 9. no. 1. pro housle a varhany. Dále je autorem převážně komorních děl pro různé sólové nástroje nejčastěji s doprovodem varhan.

⁵¹ KRYGEL, Evald a Josef PODOLA. CÍRKEVNÍ RADA SLEZSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ A.V. Liturgické nápěvy Slezské církve evangelické a.v. Slezská církev evangelická a. v. Český Těšín, 1957.

⁵² Rukopis not i textů *Liturgických nápěvů* vytvořil Rudolf Rakowski ještě na kovolist.

nejen z pozice zpracování písní z kancionálu, ale i jako autor melodií, jelikož některé nápěvy k textům nebylo možné dohledat.⁵³

V obou chorálnících lze poměrně snadno rozpoznat Podolův kompoziční styl, ve kterém i při letném pohledu můžeme s určitostí konstatovat, že jako fakturu v písních nejčastěji využívá syrytmii⁵⁴ a čitelnou fakturu⁵⁵. Na druhé straně jsou všechny písně velmi pečlivě harmonizovány, je dbáno nejen na výběr harmonických funkcí, ale i na přísné vedení všech hlasů.

V roce 1971 byl uveden do užívání dodatek ke stávajícímu chorálníku s cílem zařadit rytmičtější písně pro tehdejší mladé členy sborů, přičemž oba dodatky byly jazykově samostatné (český, polský). Zpracováním byl opět pověřen Josef Podola.

---

⁵³ Příkladem je píseň *Jeszcze to nie nadszedł czas*.

⁵⁴ Všechny hlasy znějící současně postupují ve stejných rytmických hodnotách, v tomto případě nejčastěji v půlových notách.

⁵⁵ Jedna z možných variant, proč tomu tak je, by mohla být skutečnost, že Podola docházel na soukromé hodiny kompozice, v nichž jej vyučoval Karol Hławiczka. Již v té době byl Podola osloven pro zpracování harmonizací. Podola uvedl, že tyto harmonizace vypracovával v rámci svého studia kompozice jako harmonická cvičení, která mu jeho vyučující vždy korigoval. S nadsázkou tedy lze říct, že toto pro Slezskou církev evangelickou významné dílo, které na více jak půl století zásadním způsobem ovlivnilo hudební vývoj této církve, je v podstatě studentskou prací vznikající během výuky hodin kompozice.

Přestože dodatek vyvstal z potřeby rychlejších a rytmičtějších písní, Podola přistoupil ke zpracování písní opět syrytmicky s harmonicky předvídatelnou sazbou.

Notová ukázka č. 1: PODOLOVA ÚPRAVA PÍSNĚ V PŘÍSNÉ SYRYTMII

Ach, vzpomínám
Hudba: Charles Millard Fillmore † 1952

The musical score is presented in three systems. Each system consists of two staves: a treble clef staff for the melody and a bass clef staff for the accompaniment. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 3/4. The melody is characterized by a steady, rhythmic pattern of quarter notes and eighth notes. The bass line provides a simple harmonic accompaniment with a consistent eighth-note rhythm. The score includes first and second ending brackets over the final measures of the first and second systems, respectively.

Zdroj⁵⁶

---

⁵⁶ PODOLA, Josef. Dodatek k českému chorálníku Slezské církve evang. a. v. Ostrava: Moravské tiskařské závody, 1971.

Ve zpracování, které je zařazené v novém chorálníku, lze najít více prostoru pro samostatné vedení basu i pohyb vnitřních hlasů. Rovněž harmonicky je píseň zpracována bohatěji, jak je patrné z notové ukázky č. 2.

Notová ukázka č. 2: ROZDÍL VE ZPRACOVÁNÍ VŮČI VERZI JOSEFA PODOLY Z UKÁZKY Č. 1

Ach, vzpomínám

Hudba: Charles Millard Fillmore † 1952

The image shows a musical score for the song 'Ach, vzpomínám'. It consists of three systems of music, each with a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is one sharp (F#). The score includes various chord symbols: G, Am, D7, G7, C, Cm, and G. The melody is written in the treble staff, and the bass line is in the bass staff. The score is divided into measures by vertical bar lines, with repeat signs and first/second endings indicated.

Zdroj⁵⁷

4.4 Zpěvník Gloria

Zpěvník Gloria sehrál ve vývoji písně ve SCEAV významnou roli. Jednak se z něj čerpaly některé písně do nového chorálníku, ale především to byl hlavní zdroj písní na biblických hodinách a liturgických skupinách,⁵⁸ které v sedmdesátých a osmdesátých

⁵⁷ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 213.

⁵⁸ Součástí církevního života je organizování setkání, která nesou název Biblická hodina. Centrálním bodem tohoto setkání je studium Bible, které Slezská církev evangelická již od počátku svého působení pokládá za stěžejní součást křesťanského života.

Existují dva základní modely biblické hodiny.

- 1) Na setkání je pozván host, který přednese výklad určité pasáže Bible. Následuje modlitba a společný zpěv. Setkání je vedeno spíše jako přednáška s možnou diskusí na konci výkladu.
- 2) Praktickou práci s Bibli zahájí vedoucí skupiny, který přečte text, několika myšlenkami či otázkami nastíní problém, jemuž se poté všichni přítomní věnují. Setkání rovněž doplňuje společný zpěv a modlitba. Diskusi a vlastním myšlenkám zúčastněných je dán větší prostor.

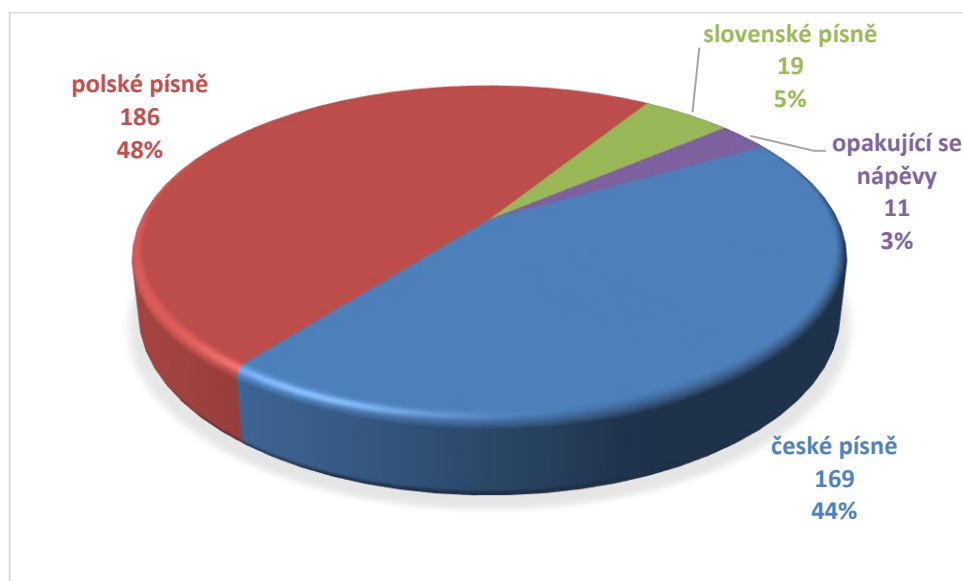
V době komunistického režimu byly oficiálně povoleny tři formy setkávání křesťanů – bohoslužba, biblická hodina, liturgická skupina. Liturgická skupina byl oficiální název pro hudební aktivity v konkrétních sborech, jako pěvecký sbor nebo hudební skupina, která se za pěvecký sbor oficiálně vydávala. Tento termín se musel povinně vyskytovat i ve sborových zprávách odevzdávaných na ústředí církve, které následně byly kontrolovány státním orgánem.

letech byly vítanou možností shromažďování křesťanů, hojně využívanou⁵⁹ v jednotlivých sborech. Samotná báze konání – v odpoledních hodinách – dávala těmto shromážděním jiný charakter, než měly klasické bohoslužby.

Při vzniku zpěvníku Gloria se čerpalo z drobných svazků či sešitků, které si sbory neoficiálně vytvářely pro svou potřebu. Obsahovaly písně vzešlé z daného sboru, ale i písně, které se do společenství dostaly z jiných sborů. Takových materiálů vzniklo nespočet a mezi sbory se navzájem šířily, což vyústilo roce 1982 v myšlenku na tvorbu souborného díla, jež by tyto materiály sjednotilo. Vznikl tak nový zpěvník z písní, které nebyly dosud nijak systematicky zaznamenané, přitom ale byla velká potřeba mít k dispozici takový zpěvník jako alternativu k běžnému kancionálu a chorálníku Josefa Podoly. Vzhledem k době a podmínkám, ve kterých toto dílo vznikalo, se místy nepodařilo dohledat k daným skladbám jména autorů kompozic, často i proto, že si autoři písní ani nepřáli být jmenováni.

Z grafu č. 4 je patrné, jak silný vliv měla polská menšina na vznik písní ve SCEAV.

Graf č. 4: POMĚR PÍSNÍ VE ZPĚVNÍKU GLORIA

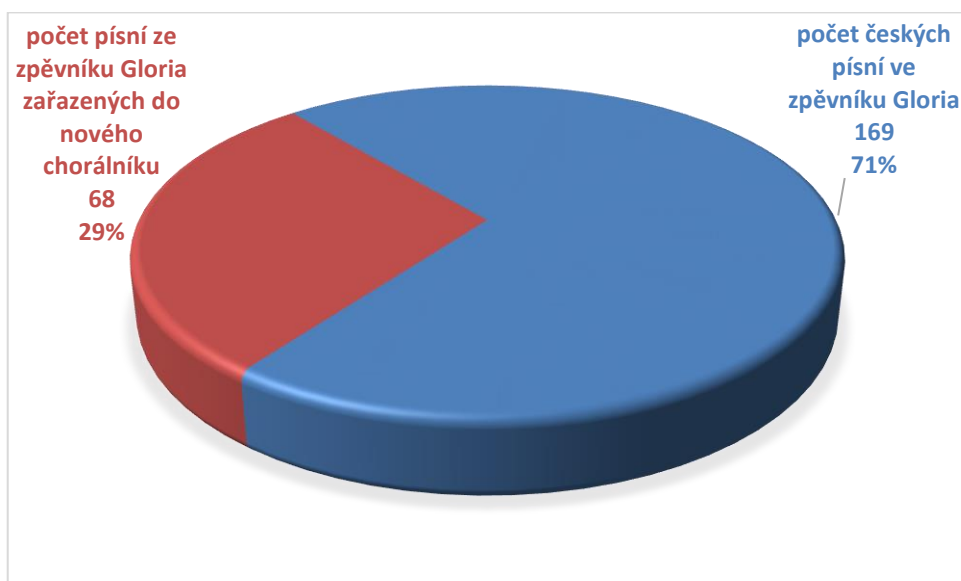
Zdroj⁶⁰

⁵⁹ Počty návštěvníků v dané době v konkrétních sborech by bylo možné dohledat ve sborových zprávách (které každoročně sbory odevzdávají na ústředí církve). Bylo by možné doložit postupný pokles návštěvnosti biblických hodin, každopádně v sedmdesátých a osmdesátých letech byla návštěvnost velmi vysoká.

⁶⁰ Gloria.

Při výběru písní do nového chorálního sehrál zpěvník Gloria poměrně významnou roli, viz graf č. 5.

Graf č. 5: POČET PÍSNÍ ZE ZPĚVNÍKU GLORIA ZAŘAZENÝCH DO NOVÉHO CHORÁLNÍKU

Zdroj⁶¹

Zpěvník Gloria vznikl ve dvou samostatných verzích. Jedna je výhradně textová a slouží běžnému návštěvníkovi křesťanského shromáždění a notová verze zaznamenává melodii doplněnou o akordové značky. Tato verze byla určena hudebníkům, kteří doprovázeli ke společnému zpěvu.

V momentě, kdy skončila práce na zpěvníku Gloria, bylo potřeba zajistit jeho tisk a distribuci. Tisk paradoxně proběhl ve státní tiskárně krajského výboru KSČM v Ostravě v roce 1984, za patřičný úplatek, v počtu asi deset tisíc kusů.

Distribuce mezi jednotlivé sbory byla ovšem dramatičtější, jelikož pořízené výtisky se z ostravské státní tiskárny vyvážely v pohřebním voze, kde se naplnily rakve zpěvníky v naději, že pohřební vůz nebude žádná hlídka tehdejší veřejné bezpečnosti na cestě zastavovat a kontrolovat. Nakonec celá akce od setkávání komise až po bizarní distribuci výtisků proběhla zdárně, aniž by byl státním zřízením kdokoli ze zapojených postižen.

---

⁶¹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

Gloria a chorálník Podoly byly používány ve sborech současně. Zásadní rozdíl zpěvníku Gloria vůči Podolovu chorálníku spočívá v koncepci a obsahu. Poselství v textech, které je převážně evangelizující.⁶² Do jisté míry je to omezující, jelikož pro některé části liturgického roku církve ve zpěvníku nelze najít písně textově související s příslušným obdobím, které se například objevují v klasickém kancionálu.

Zpěvník Gloria byl velmi očekávaným a dlouho vyhlíženým dílem. Jeho význam na hudebnost Slezské církve evangelické je zcela zásadní. Ačkoli se jednalo o tehdy velmi ceněné dílo vzniklé díky obrovskému úsilí zainteresovaných, našly se i ohlasy, které příchod takto zásadního díla nepřijaly. Pastor Jan Ciešlar vzpomíná, že jedna z reakcí byla: „*Janku, coš to zrobił - tyś nóm Harfke zabił.*“⁶³

Gloria Deo je pokračování knihy Gloria. Postupem času bylo opět třeba zařadit nově vzniklé písně a zpěvník tak aktualizovat. Řazení zůstalo stejné, jen v první části jsou předloženy písně související s adventem a časem vánočním. Gloria Deo ovšem do nového chorálního už nezasáhla, protože vnikla až v roce 2010. To se nový kancionál již pět let používal.

V tomto zpěvníku už se objevují mnohé písně ze zahraničí, které se k nám dostaly při příležitosti mezidenominačních⁶⁴ setkání mládeže, jsou však všechny přeloženy do českého jazyka. Výběr písní ve zpěvníku Gloria Deo reflektuje současné trendy ve vývoji písní, o čemž svědčí i databáze opensong⁶⁵. Zde zcela odpadá jazyková bariéra pro možnosti překladu cizojazyčných písní a roste oblíbenost písní typu worship⁶⁶.

---

⁶² Podstatou evangelizace je dobrá zpráva pro člověka, který je v důsledku svého hříchu smrtelný. Onou dobrou zprávou je nabídka přijmout odpuštění a život věčný od zmrtvýchvstalého Ježíše Krista, který ukřižován vykoupil hříchy člověka vlastní obětí. Když tedy mluvíme o písni, která má evangelizující charakter, mluvíme o písni, která si dává za cíl nabídnout člověku tuto dobrou zprávu o spasení. Většinou se v písni objevují slova o tom, jak je život bez Krista prázdný a že právě On přináší světlo, naději, vysvobození, řešení atd.

⁶³ Jane, co jsi to udělal – ty jsi zabil Harfku (*Harfa Sijónská* byl zpěvník, ze kterého se zpívalo před zpěvníkem *Gloria*).

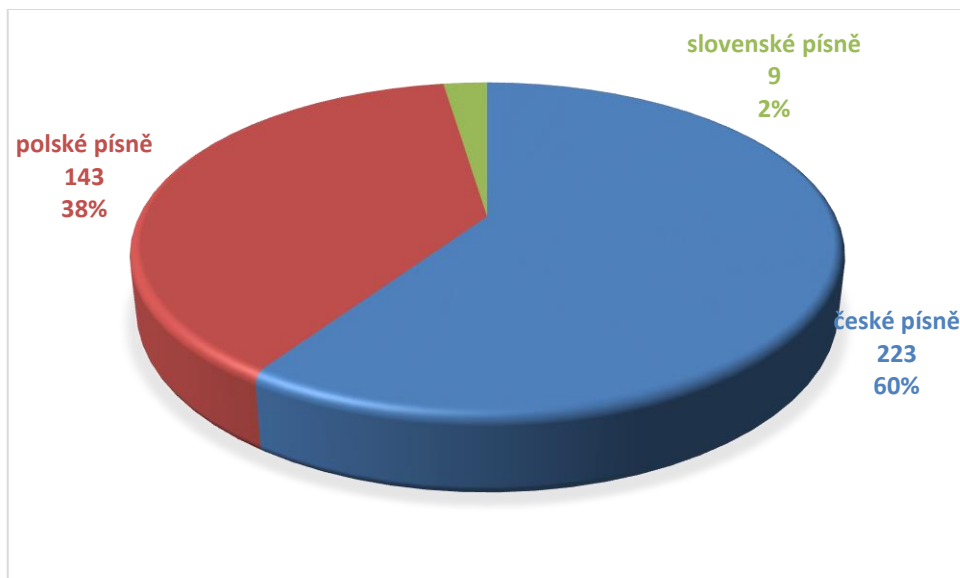
⁶⁴ Termínem denominační označujeme setkání různých křesťanských církví (může se hovořit také o náboženských skupinách).

⁶⁵ Zdarma dostupný program pro prezentaci textů písní, který má velké množství jazykových mutací. Od roku 2005 dostupný především na webu www.opensong.org pro platformy Windows, iOS, i Linux. Program nabízí možnost projekce textů křesťanských písní z různých databází, vytvoření vlastních projektů či editaci dřívějších. Současně nabízí možnost texty prokládat projekcí biblických textů v mnoha překladech. Obsahuje také akordové značky pro jednoduchý doprovod s možností změny tóniny. Rovněž nabízí možnost úpravy grafického prostředí prezentací.

⁶⁶ Hudba sloužící k náboženským obřadům v křesťanských církvích (dříve hlavně ve společenstvích letničně-charismaticko-evangelikálního ražení), v současnosti již napříč téměř všemi církvemi. V mnohých církvích

Na grafech č. 6 a 7 lze vidět vzájemné vazby mezi zpěvníky Gloria a Gloria Deo.

Graf č. 6: POMĚR PÍSNÍ VE ZPĚVNÍKU GLORIA DEO

Zdroj⁶⁷

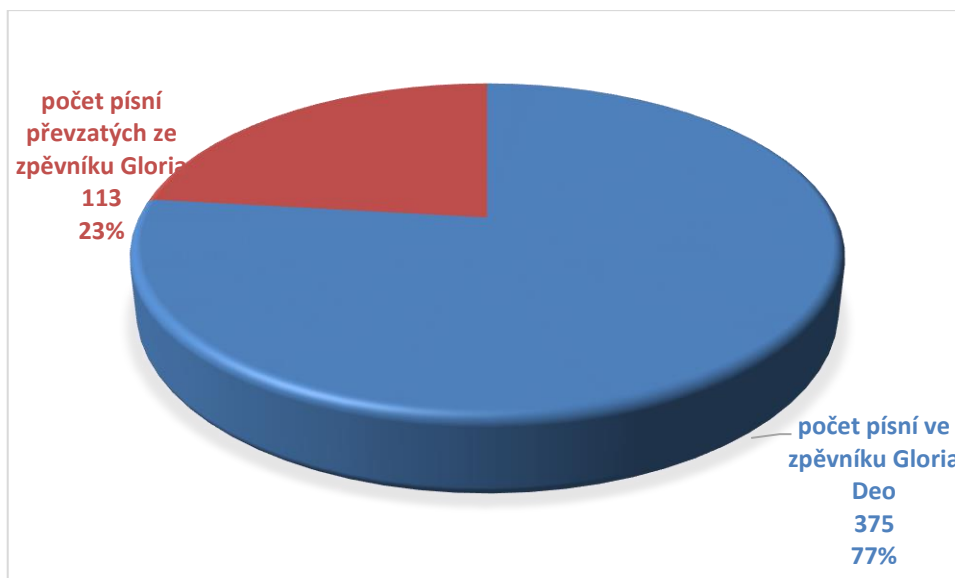
---

působí jako protiváha zpěvu písní a chorálů s varhanním doprovodem. Stylově vychází z pop music. Je charakteristická jednoduchými harmonickými postupy. Zpěv je doprovázen nejčastěji kytarou, klavírem nebo malým ansámblem rockového typu (bicí, basa, klávesy, kytara).

Původ worship music se sleduje od druhé poloviny 20. století. Za první interprety, kteří dosáhli jistého stupně obecné známosti, jsou považováni *The Joystings*. V 80. letech tento hudební žánr zaznamenal obrovský vzestup i v komerční sféře. Vznikla a stále vznikají vydavatelství, která produkují pestrou škálu umělců, jejichž komerční potenciál je srovnatelný se sekulárními hvězdami pop music.

⁶⁷ KŘESŤANSKÉ SPOLEČENSTVÍ O. S. Gloria Deo: křesťanské písně / pieśni chrześcijańskie. Český Těšín: Finidr, 2010.

Graf č. 7: POČET PÍSNÍ PŘEVZATÝCH ZE ZPĚVNÍKU GLORIA A POUŽITÝCH V GLORIA DEO

Zdroj⁶⁸

Jednou ze snah, jak tento zpěvník ještě zlepšit, bylo zadání vedení církve, aby se vytvořila taková verze, jež by byla orientovaná na hudebníky v církvi, kteří se nespokojí se zpracováním písní pomocí základních harmonických funkcí.⁶⁹ Písně zařazené v tomto zpěvníku měly být zpracovány harmonicky bohatším způsobem do dvojhlasu nebo trojhlasu, aby byla úprava svou sazbou i rozsahem použitelná nejen pro pěvecký sbor, ale i pro tři sólové nástroje s doprovodem hudební skupiny pomocí akordových značek, kde je rovněž vypsán bas pro hráče na basovou kytaru. Leaderi hudebních projektů v církvi tak měli mít k dispozici kvalitně zpracované podklady především po stránce hudební, které by byly schopny svou nápaditostí naplnit potřeby doprovodných skupin zajímajících se o kvalitnější zpracování písní. Tyto práce proběhly až do písně s pořadovým číslem 100 a následně byly ukončeny.

⁶⁸ KŘESŤANSKÉ SPOLEČENSTVÍ O. S. Gloria Deo: křesťanské písně / pieśni chrześcijańskie. Český Těšín: Finidr, 2010.

⁶⁹ Řada písní, přestože je textově velmi hodnotná, je často harmonizovaná pomocí základních funkcí, byť latentně nabízí velmi bohaté možnosti, jak tvůrčím způsobem přistoupit nejen k samotné harmonizaci písní, ale i k aranžmá skladby vůbec.

Notová ukázka č. 3: PŮVODNÍ HARMONIZACE POLSKÉ KOLEDY VE ZPĚVNÍKU GLORIA DEO

Przybieżeli do Betlejem

1. Przy - bie - że - li do Be - tle - jem pa - ste - rze,
 2. Od - da - wa - li swc u - kło - ny w po - ko - rze,
 3. A - niół Pa - ński sam o - gło - sił te dzi - wy,
 gra - ją - sko - cznie Dzie - cią - te - czku na li - rze.
 To - bie z se - rca o - cho - tne - go, o Bo - że.
 któ - rych o - ni nie sły - sze - li jak ży - wi.

Chwa - ła na wy-so-ko-ści, chwa - ła na wy-so-ko-ści, a po - kój na zie - mi.

4. Dziwili się napowietrznej muzyce i myśleli, co to będzie za dítě.
 /:Chwała na wysokości, chwała na wysokości, a pokój na ziemi.:/
5. Poznali Go Mesiąszem być prawym, narodzonym dzisiaj Panem łaskawym.
 Chwała na wysokości...
6. My Go także Bogiem, Zbawcą już znamy i z całego serca wszyscy kochamy.
 Chwała na wysokości...

Zdroj⁷⁰

Notová ukázka č. 4: HARMONIZACE POLSKÉ KOLEDY NAVRŽENÁ PRO LEADERY HUDEBNÍCH PROJEKTŮ

Przybieżeli do Betlejem

1. Przy - bie - że - li do Be - tle - jem pa - ste - rze,
 2. Od - da - wa - li swe u - kło - ny w po - ko - rze,
 3. A - niół Pa - ński sam o - gło - sił te dzi - wy,
 gra - ją - sko - cznie Dzie - cią - te - czku na li - rze.
 To - bie z se - rca o - cho - tne - go, o Bo - że.
 któ - rych o - ni nic sły - sze - li jak ży - wi.

Chwa - ła na wy-so-ko-ści, chwa - ła na wy-so-ko-ści, a po - kój na zie - mi.

4. Dziwili się napowietrznej muzyce i myśleli, co to będzie za dítě.
 /:Chwała na wysokości, chwała na wysokości, a pokój na ziemi.:/
5. Poznali Go Mesiąszem być prawym, narodzonym dzisiaj Panem łaskawym.
 Chwała na wysokości...
6. My Go także Bogiem, Zbawcą już znamy i z całego serca wszyscy kochamy.
 Chwała na wysokości...

Zdroj⁷¹

⁷⁰ KŘEŠŤANSKÉ SPOLEČENSTVÍ O. S. Gloria Deo: křesťanské písně / pieśni chrześcijańskie. Český Těšín: Finidr, 2010.

⁷¹ Soukromý archiv Marcela Pastirčáka.

5 SOUČASNÝ TREND V DOPROVODECH PÍSNÍ

V dnešní době se stále více vžívá trend doprovázet písně ke společnému zpěvu pouze z promítnutých textů a pomocí akordových značek. Nahrává tomu i fakt, že nově vznikající písně jsou komponovány pod vlivem současných hudebních trendů, takže bychom našli mnohé paralely s písněmi patřících do oblasti popu či folku, v duchu tohoto hudebního stylu se písně i doprovázejí. Pro tento typ doprovodu není třeba vypracovávat čtyřhlasou sazbu, nicméně pro dobré vyjádření charakteru písně se ukazuje jako vhodná volba rytmizace doprovodu podle akordových značek. V notové ukázce č. 5 lze vidět, jak je rytmika písně složitá, výrazně synkopovaná s charakteristickým rysem předražených poslední dob v taktu.

Notová ukázka č. 5: VÝRAZNÁ RYTMIZACE PÍSNĚ

Píseň č. 671 Kůz mě láska Tvá - melodie

Zdroj⁷²

Tato myšlenka je ještě umocněna faktem, že ve sborech vznikají stále nové kombinace doprovodných skupin, jimž je tento způsob doprovázení blízký, a písně takto nejen doprovázejí, ale také samy komponují.

V případě, že píseň má charakter popové skladby, bývá složité vytvořit vhodný doprovod ve čtyřhlasé sazbě a musí se k vypracování doprovodu přistoupit tak, aby alespoň nějaký hlas v písni udržoval pravidelné metrum, jehož by se lidé mohli držet a bezpečně rozpoznat první doby, pokud je melodie písně utvořena synkopicky. Je tak třeba si uvědomit, že harmonizace je vytvořena pro varhany a bude provozována nejčastěji v kostele. Nejde pouze o akustické vlastnosti daného prostoru, ale i o zpoždění zpěvu lidí vůči doprovodu. Často musí být zpracování písně jistým kompromisem, jak tomu je

---

⁷² SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 382.

v ukázce, kdy při jiném varhaním doprovodu, by se faktura písně řešila volněji, protože metrum písně nemusí obstarávat některý z hlasů, nýbrž tuto funkci přebírá rytmizace pomocí akordových značek.

V tomto případě zajišťuje bas a zbylé vnitřní hlasy udržení pravidelného metra v čtyřhlasé sazbě.

Notová ukázka č. 6: FAKTURA PÍSNĚ S RYTMICKY VÝRAZNĚ STAVĚNOU RYTMIKOU

Píseň č. 671 Kéz mě láska Tvá

The image displays a musical score for the hymn 'Kéz mě láska Tvá' (Song No. 671). It consists of four systems of music, each with a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is common time (C). The score is annotated with various chord symbols above the treble staff, such as A, D/A, E/A, E/G#4, D/F#4, F#m, F#m/E, D, A, D/A, E/G#4, D/F#4, F#m, F#m/E, D, A/F#, D/F#, E, A, F, A, F/A, D/A, A, E/G#4, D/F#4, E/G#4, A, E/A, D/F#4, A/E, A/C#4, Hm7, E7, and A. The bass staff provides a steady rhythmic accompaniment, primarily using quarter and eighth notes.

Zdroj 173

V současné době není problém promítnout texty písní na bohoslužebném shromáždění pomocí projektoru ze specializovaných programů, které se zaměřují na sběr textů písní. Vznikají tak obrovské databáze skladeb ke společnému zpěvu, do nichž jsou zařazovány nejen nově vzniklé skladby, ale i písně ze stávajícího chorálního. Je tudíž otázkou, zda se vůbec bude církev zabývat myšlenkou na nový chorálník.

73 SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 382.

6 PROBLEMATIKA ZAŘAZOVÁNÍ A VÝUKY NOVÝCH PÍSNÍ

Klíčovým bodem, který definuje počet písní aktuálně známých v jednotlivých sborech, je kromě dispozic varhaníka rovněž počet opakujících se nápěvů. Z praxe lze říct, že menším počtem zařazených melodií byla situace pro varhaníky i zúčastněné sborovníky podstatně jednodušší. Přestože dnes mediální doba a vysoká vzdělanost populace přímo vybízí k většímu šíření nových písní, musíme vzít v potaz, že věkové rozmezí účastníků bohoslužeb je velmi široké a pohybuje se od patnácti⁷⁴ let až po účastníky ve velmi pokročilém věku.

Důležitá je rovněž frekvence návštěv bohoslužeb, která se u každého člena sboru samozřejmě liší.⁷⁵ Složitější situace je navíc ve sborech, kde jsou vysluhovány polské i české bohoslužby. Pokud konkrétní sbory nabízí v jeden den obě alternativy jazyka, podmínky pro výuku nových písní jsou podstatně jednodušší, než pokud daný sbor nabízí pouze jednu jazykovou verzi pro danou neděli, případně je bohoslužba vysluhována jazykem společným.⁷⁶ Dvojjazyčnost tak můžeme v tomto smyslu vnímat jako výrazný zásah do frekvence návštěvnosti setkání.

Rovněž počet varhaníků ve sboru určuje, jak rychle si sborovníci osvojí určitý počet písní, protože každý z hráčů, pokud nejsou technicky nebo stylově vyhraněni, disponuje jistým počtem písní, které pravidelně zařazuje. Pokud tedy varhaník není v pozici, že by více dbal na zařazování nových písní, je v podstatě nemožné dostat do povědomí sborovníků nové kompozice.

Souhrnně lze říci, že je vysoce nepravděpodobné, že by většina ze stálých členů sboru mohla být na bohoslužbách každou nedělí. Lze odhadnout, že průměrná návštěvnost se pohybuje lehce nad poloviční účastí.

Rovněž nelze předpokládat, že většina posluchačů umí spolehlivě číst v notovém zápisu, přiloženém ke každé písni v kancionálu.

---

⁷⁴ Mladší děti, i když nejsou přímo účastníky bohoslužeb, lze chápat jako členy společenství. Během shromáždění mají zajištěný paralelní program přiměřený jejich věku. Jedná se o nedělní školku s věkovým rozptylem od 5 do 11 let a o setkávání konfirmandů ve věku 12 až 15 let.

⁷⁵ Mezi ty zásadní patří směnnost při zaměstnání, dostupnost místa, kde se shromáždění koná, ale také například nepříznivé počasí zejména pro věkem pokročilejší návštěvníky.

⁷⁶ Rozumí se tím část textů a písní česky a část polsky.

Nejjednodušší forma učícího procesu je ta, že kromě doprovodu písně na určitý nástroj konkrétní píseň někdo cíleně předzpěvuje, obzvláště pokud píseň na shromáždění zaznívá poprvé. U některých písní bývá složité vzhledem k akustickým možnostem kostela a varhan rozlišit melodii a metrum písně, obzvláště pokud je rytmicky nebo melodicky složitější. Často můžeme být svědky toho, jak zpívající masa je v reálném čase vůči hudebnímu doprovodu zpožděna téměř o sekundu, což u rychlejší písně může činit i celý takt.

7 VZNIK SOUČASNÉHO CHORÁLNÍKU

Kancionál a následně i chorálník je v církvi zcela zásadním dílem. Podoba obou těchto knih určí, jaké písně a v jakém duchu se budou provozovat po desetiletí nejen ve Slezsku, ale v celé republice na místech, kde se vyskytuje nějaký sbor této církve.⁷⁷ Významný je i mezinárodní přesah do zemí, kde se vyskytují sbory Slezské církve evangelické.⁷⁸

Hlavní podnět pro tvorbu nového kancionálu a potažmo i chorálníku vzešel z potřeby přepracovat stávající zpěvník, který byl tehdy už velmi zastaralý. Vydání chorálníku se jevílo jako naprostá nutnost, když byl v roce 2005 vydán český kancionál, neboť v podstatě pro většinu sborů, které nemají varhaníky schopné opatřit si doprovod písní vlastními silami, bylo velmi obtížné s tímto kancionálem pracovat. Použitelné byly vlastně jen ty písně, které již své harmonické zpracování měly z dřívější doby.

7.1 Participující subjekty

Při práci na českém zpěvníku byla oslovena Církev bratrská (CB) a Československá církev evangelická (ČCE) s myšlenkou, že by byl vytvořen jeden společný kancionál pro tyto církve. Obě církve ovšem odmítly hlubší spolupráci, nicméně dovolily své písně použít pro tvorbu kancionálu Slezské církve evangelické, jelikož řada písní je provozována ve více církvích současně. Ve výsledku se čerpalo v podstatě ze všech zpěvníků křesťanských církví. Významnou roli při oslovování jiných církví pro poskytnutí jejich písní hrálo to, kolik písní je k dispozici v patřičném oddílu kancionálu Slezské církve evangelické. Prioritně se totiž volily právě tyto písně. Teprve pokud byl v nějakém tematickém oddílu písní nedostatek, přišly na řadu písně jiných církví.

7.2 Podolův kompoziční styl

Bylo by možné uvažovat nad spojitostí mezi pravidelností půlových hodnot a mírou vzdělanosti v dané době. Podola jistě při harmonizacích písní měl možnost volby, přesto převládá syrytmie a předvídatelná harmonická sazba zcela se vyhýbající ostřejším souzvukům.⁷⁹ Některé písně lze datovat až k dvanáctému století, v podstatě nebylo třeba

---

⁷⁷ V ČR se jedná o sbory v Praze a Brně. Z nového chorálníku však zpívají reformované církve na polské straně.

⁷⁸ Jedná se o sbory v Německu, Irsku, Kanadě.

⁷⁹ V podstatě nelze najít žádné průtahy, alterace nebo jinak harmonicky expresivnější postupy.

zaznamenávat rytmus. Je dokonce možné, že písně, které vznikaly v té době, byly podřízeny i tomu, jak rychle byli schopni návštěvníci bohoslužeb číst.

Podobnou roli by mohly sehrát i akustické vlastnosti prostor, kde se tyto písně provozovaly, což byly nejčastěji kostely. Pokud má duchovní píseň klást důraz na textovou složku, může být větší rytmizace melodie spíše komplikací. Dalším faktorem je i systém společného zpěvu, do kterého se museli zapojit i lidé, kteří text četli pomaleji, či návštěvníky, kteří kancionál vůbec neměli k dispozici a byli odkázáni na nahlížení ke spolusedícím osobám nebo se orientovali pouze podle znějící hudby. Každopádně písně se v tomto rytmickém rozdělení zpívaly ve všech sborech a byly hrány na varhany v podolovských harmonizacích. V tomto tempu se písně mezi lidmi vžily a ani generační obměnou se jejich charakter ani tempo zásadně nezměnilo. Dnes je vzdělanost populace na docela jiné úrovni, čtení textů není žádnou překážkou, a možná i proto mohou písně vznikat ve svobodnějším rytmickém rozdělení. Přesto pokud je hrána starší píseň jen o trochu rychleji než obvykle, vyvolává tato změna spíše negativní reakce. Současná praxe toto potvrzuje.

7.3 Nedostatky Podolova chorálního

Heczkův a Krygelův kancionál nestačil pro potřeby sborů zejména proto, že od jeho publikace vznikla řada nových písní, které se již běžně zpívaly například z jednorázově tištěných programů. Ještě složitější ale byla situace v oblasti chorálního, protože i když se nově vznikající písně v některých sborech běžně zařazovaly, stále chyběla jejich harmonizovaná verze. Tuto situaci církev řešila dodatkem v roce 1971 k chorálnímu z roku 1961.

V některých sborech to bylo řešeno improvizovaným doprovodem na jiné nástroje, například na kytaru. To ovšem záleželo na povaze písní i na možnostech doprovázejícího hráče. Hrát „kytarovým způsobem“⁸⁰ bylo jednodušší u svižnějších písní.⁸¹

---

⁸⁰ Rozumí se tím rytmizace akordového doprovodu písně podle kytarových značek.

⁸¹ V dnešní době už je řada nově zařazených písní komponovaných právě v duchu „moderních“ písní, které jsou založeny na základních kadenčních akordech a melodie vybízí k doprovodu pomocí rytmizace akordových značek. Ve Slezské církvi evangelické bychom dokonce našli i takové sbory, které zcela postrádají hráče na jakýkoli klávesový nástroj. Příkladem takového společenství je například sbor v Návsi.

Jedním z úskalí Podolova chorálního bylo, že autor k písním často přistupoval jednotným kompozičním stylem. Podola skvělým způsobem harmonizoval starší písně v duchu chorálů, viz notová ukázka č. 7.

Notová ukázka č. 7: HARMONICKY CITLIVĚ ZPRACOVANÁ PÍSEŇ JOSEFEM PODOLOU

Píseň č. 103 Ježíš pán života mého

V chorálníku z roku 1961 je zapsána v pětolových notách a tónině C moll

Zdroj⁸²

Notová ukázka č. 8: ALTERANTIVNÍ VERZE PÍSNĚ S HARMONICKY VYPJATĚJŠÍ SAZBOU

Píseň č. 103 Ježíš pán života mého

Zdroj⁸³

---

⁸² PODOLA, Josef a Evald KRYGEL. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. Chorálník k evangelickému kancionálu Slezské církve evangelické a. v.. Praha: Polygrafia 3, 1961, s. 39.

⁸³ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 68.

Na druhé straně autor ne příliš kreativně přistoupil k písním vzniklým v pozdější době. Přísná syrytmie a paralelní sexty vůči drženým souzvukům ve zbylých hlasech nejsou šťastným řešením sazby pro píseň z konce 19. století.

Notová ukázka č. 9: SYRYTMICKÁ SAZBA JOSEFA PODOLY V NOVĚJŠÍ PÍSNĚ

Píseň č. 673 Mám já přítele

Zdroj ⁸⁴

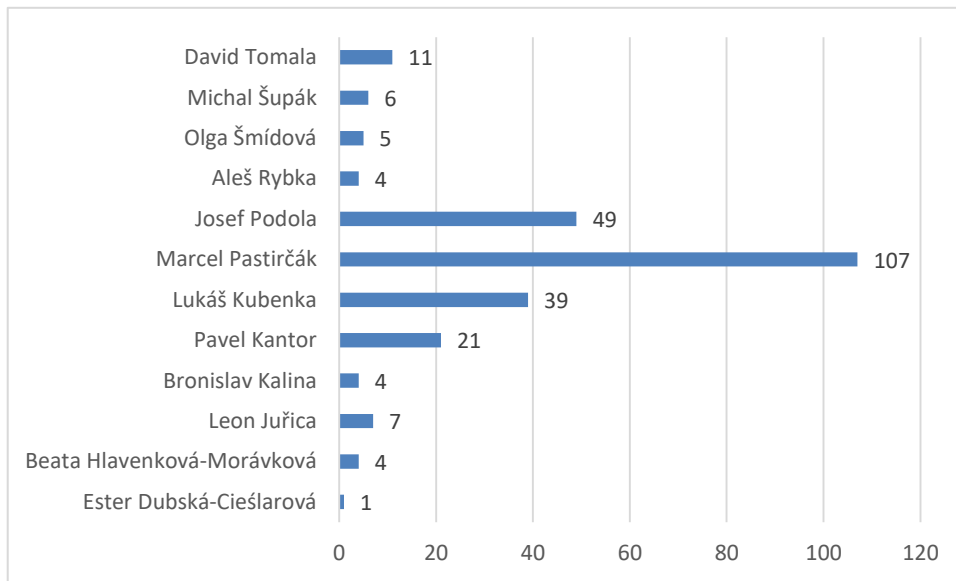
7.4 Oslovení hudebníků pro harmonizaci

Komise se proto rozhodla těmito omezením vyhnout a k práci přistoupit jiným způsobem. Bylo osloveno několik hudebníků, kteří dostali za úkol zpracovat různé typy písní. Cílem bylo především zajistit kompoziční různorodost písní. Byli osloveni lidé zapojení do dění církve, kteří písně dobře znali, ale část písní byla přidělena i lidem, kteří na Slezskou církev evangelickou nemají nijak hlubokou vazbu.

---

⁸⁴ PODOLA, Josef. Dodatek k českému chorálníku Slezské církve evang. a. v. Ostrava: Moravské tiskařské závody, 1971.

Graf č. 8: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ DLE AUTORŮ HARMONIZACÍ

Zdroj 3⁸⁵

Svou roli sehrál i stanovený rozpočet, se kterým se muselo pracovat. Při korekturách byly zjištěny diametrální rozdíly v kvalitě i nápaditosti zpracování jednotlivých písní. Preferováni byli hudebníci, kteří měli nějakou vazbu na Slezskou církev evangelickou a dosáhli jistého hudebního vzdělání, aby bylo zajištěno, že nové zpracování písní bude citlivé vůči písni samotné. U některých písní je zpracování řešeno základní sazbou, u jiných skladeb však můžeme žasnout nad promyšleností sazby. Dobře patrné to je na notových ukázkách č. 10 a 11.

Notová ukázka č. 10: JEDNODUCHÁ SAZBA PÍSNĚ

Píseň č. 195 Ježíši můj milý

Zdroj⁸⁶

⁸⁵ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

Notová ukázka č. 11: VÝRAZNĚ SLOŽITĚJŠÍ SAZBA PÍSNĚ

Píseň č. 195 Ježíši můj milý

Zdroj⁸⁷

7.5 Klíč pro výběr písní

Klíčovou roli tato komise sehrála především v oblasti jakéhosi průzkumu písní, který byl důležitý pro rozhodování, které písně musí být zachovány a které budou nově zařazeny. Tento průzkum spočíval v distribuci a zpětném vyhodnocení dotazníků po jednotlivých sborech Slezské církve evangelické, přičemž na polské straně se zapojilo asi 80 sborů. Obdobný průzkum proběhl i při tvorbě českého kancionálu, který začal vznikat v roce 2000 z myšlenky, že po vzniku polského chorálního by bylo dobré využít zkušenosti z polské strany a vytvořit chorálník český.

Na polské straně komise došla k závěru, že různé sbory si přejí ponechat různé „staré“ písně, což komise chtěla respektovat. Přestože cílem byla selekce starých písní, nepodařilo se výběr provést příliš razantně a po zařazení písní nových vzrostl celkový počet písní do nečekaných rozměrů.

Dalším klíčovým kritériem pro zařazení do kancionálu bylo, zda už se daná píseň na bohoslužbách v některých sborech zpívá. Tyto písně měly při zařazování samozřejmě přednost.

V době, kdy už byly písně vybrány, nastala další fáze, jež obnášela rozhodnutí, jakou verzi písně zařadit – zda v novém chorálníku nechat verzi stávající (pokud k písni byla jiná alternativa zpracování kupříkladu z materiálů jiných církví), či nechat píseň zcela

---

⁸⁶ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 118.

⁸⁷ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 119.

přepracovat. Nabízenou harmonizaci musela komise přehrát, porovnat s jinými alternativami, a pokud žádná verze nebyla vyhovující, musela se píseň zadat na novou harmonizaci. Takto se postupovalo v blocích, které obsahovaly 50 písní. Nově harmonizované písně se musely znovu přehrát a srovnat s verzí původní i alternativami z jiných zpěvníků a komise musela rozhodnout, která varianta nejlépe vystihuje charakter písně, svou harmonizací a kompoziční sazbou nenarušuje její smysl.⁸⁸

U některých písní byly vytvořeny i tři verze harmonizace, z nichž byla vybrána jen jedna. Nicméně u některých písní byla do chorálního zařazena i tři zpracování, a to jednak kvůli možnosti volby jednodušší a obtížnější varianty, ale i proto, že všechny verze byly zdařilé a současně diametrálně odlišné.

Důvod pro zařazení nějaké konkrétní písně byl nejčastěji ten, že ji v daném sboru pravidelně zpívají při běžných bohoslužbách nebo ji zařazují při zvláštních příležitostech. Vezmeme-li v úvahu, kolik různých sborů se do tohoto dotazníku zařadilo a jak individuální je každý sbor v hudební rovině během bohoslužebného života, je jasné, že razantní selekce v podstatě nebyla možná. Někdy sbory disponují několika schopnými hráči, jinde může být situace opačná, například malý sbor má k dispozici často pouze jednoho hráče na amatérské úrovni, nebo dokonce musí oslovovat varhaníka z jiného sboru. V případě, že je sbor v takto tíživé situaci, pak o výběru písně pro bohoslužbu třeba ani nerozhoduje text písně nebo určení písně podle liturgického období, ale často o výběru může rozhodnout například předznamenání skladby, jak je melodie rytmicky členitá nebo jak je píseň obtížně zpracovaná. Dokonce i samotný stav varhan v kostele, který je často neutěšený a svým technickým stavem znemožňuje některé písně vůbec zařazovat vzhledem k jejich rozsahu nebo zvolené tónině. Jistý vliv při výběru písní na bohoslužbu má i tradice daného sboru.⁸⁹

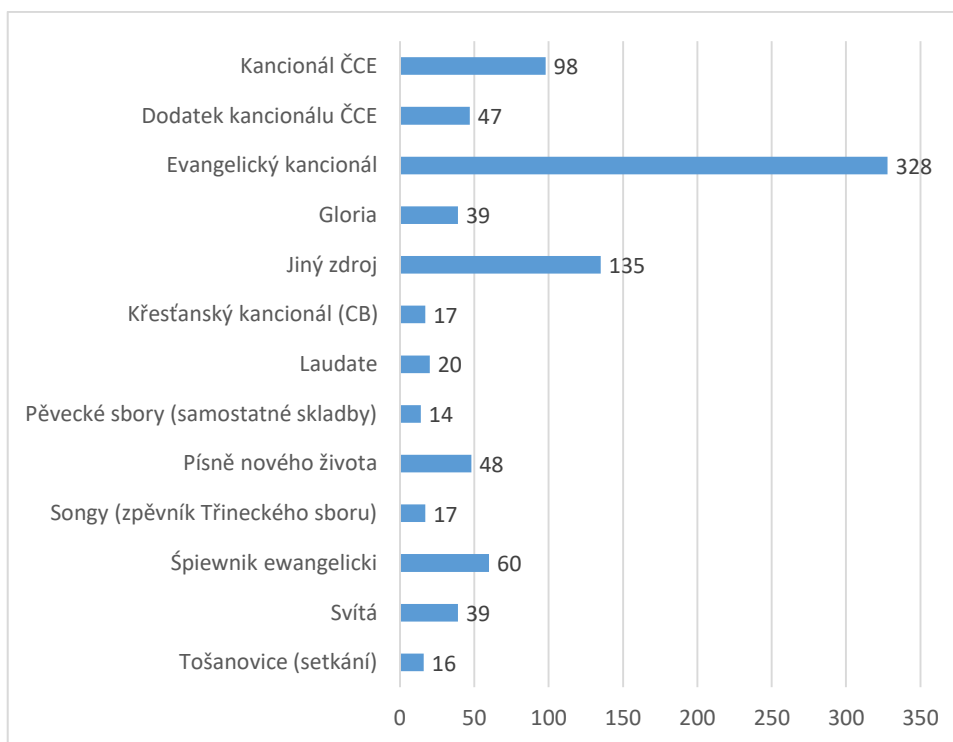
---

⁸⁸ Jinak musela být harmonizována píseň kupříkladu z 16. století, kde se melodie pohybuje výhradně v půlových notách, rozsah melodie je v rozmezí jedné oktávy a je zvykem ji ve sborech zpívat v pomalém tempu. Zde se muselo k písni přistoupit spíše jako k harmonizaci chorálu a velmi citlivě zacházet s harmonií i sazbou. Na druhé straně bylo možno téměř opačným způsobem přistoupit k písni současné, kde je melodie silně rytmizovaná, s vysokým podílem synkopických not, které jsou většinou „předražené“ na posledních dobách, kde je často bas veden samostatně ve snaze imitovat styl doprovodu basové kytary a pravá ruka hraje melodii i harmonii v rytmickém rozdělení určení melodií.

⁸⁹ Kupříkladu v orlovském sboru se dlouhá léta jak na českých, tak na polských bohoslužbách jako poslední píseň zařazovala píseň *Ježíš, pán života mého* a *Chraň nás Pane po všechem čas* (dva texty na jeden nápěv) v české textové verzi a *Brońże nas, Panie, na wieki* ve verzi polské. Je těžko dohledat nějaký liturgický rámeček, který by zrovna tyto písně řadil jako dominantní adepty na závěrečnou píseň bohoslužeb. Z obsahového

Při výběru nových písní a jejich zařazování do patřičného oddílu kancionálu probíhala nad každou zvažovanou písní diskuse o její vhodnosti pro zařazení. Z rozhovoru s předsedou komise Janem Cieślarem pracujícím na české verzi kancionálu vyplynulo, že pro 800 aktuálně zařazených písní, které prošly výběrem, bylo v součtu zvažováno asi 8000 písní z různých zdrojů, viz graf č. 9.

Graf č. 9: ZDROJE PÍSNÍ PRO NOVÝ CHORÁLNÍK S POČTEM NAD 10 PÍSNÍ

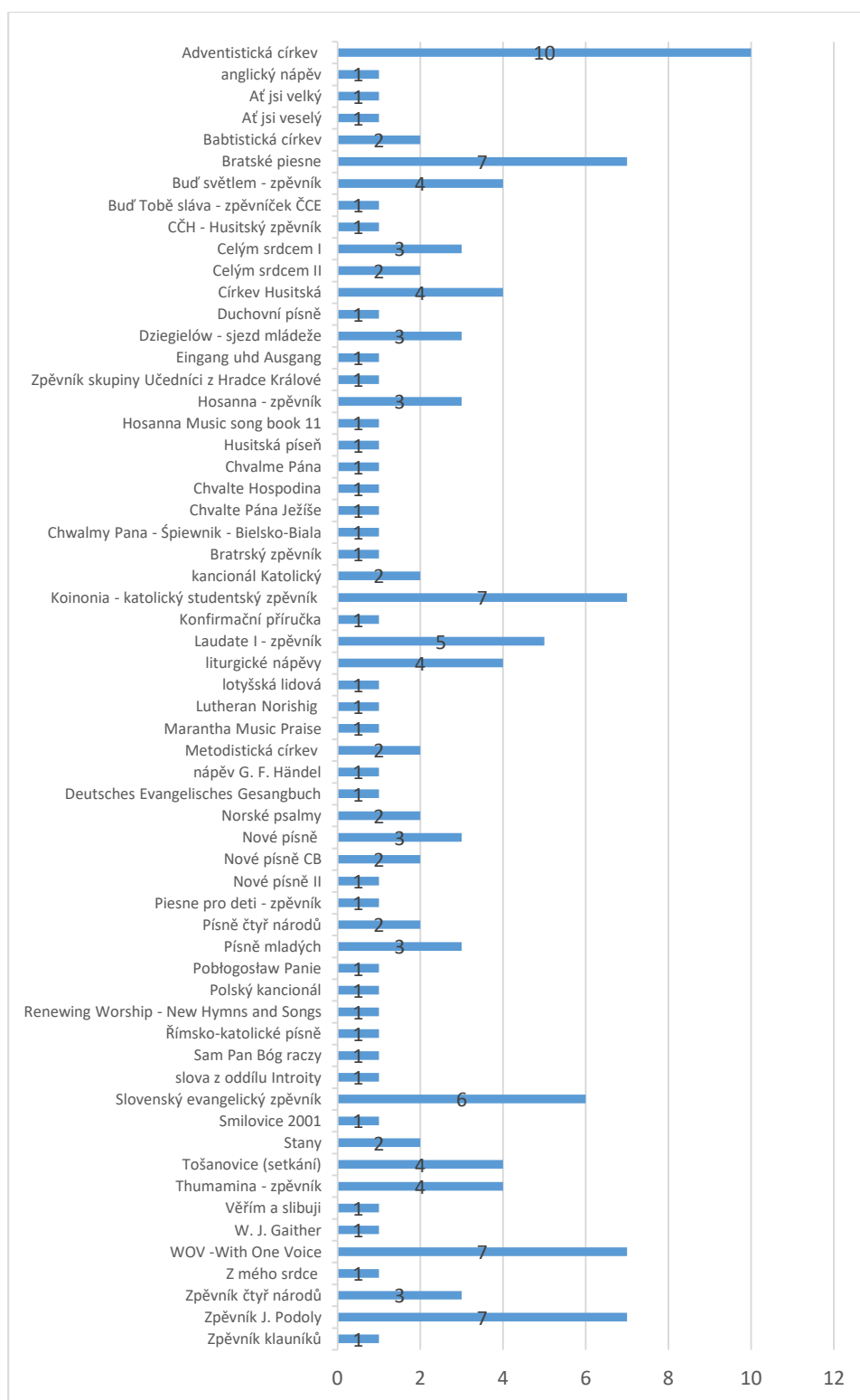

Zdroj⁹⁰

hlediska jsou tyto písně zařazené mezi doporučené písně na závěr setkání. Jsou shrnutím shromáždění a zároveň vyznáním zpívajících do nadcházejících dní. Privilegování zrovna těchto písní je zřejmě třeba hledat v oblíbenosti písně hudebníky, kteří je prezentovali tak dlouho, že se staly téměř dogmatickými. Tento zvyk je v současnosti ve většině sborů překonán.

⁹⁰ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

Graf č. 10: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ V NOVÉM CHORÁLNÍKU OZNAČENÉ JAKO JINÝ ZDROJ S POČTEM DO 10 PÍSNÍ

Zdroj⁹¹

⁹¹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálík k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

Komise dále rozhodla, že během zpěvu písně nesmí dojít k otáčení stránek v kancionálu. U některých písní se tak musely vypustit některé sloky, aby se text písně na stránku vešel. Naštěstí se komise neomezila na pouhé vypuštění slok ze závěru písní, nýbrž se vždy snažila zachovat strofy, které nejlépe korespondují s hlavním sdělením písně a jsou dobře deklamovány.

Ve snaze vytvořit dílo pokud možno co nejfunkčnější bylo rozhodnuto, že písně, které mají stejnou melodii a liší se pouze textem, se do chorálního budou notově zanášet pouze jednou. Každá stránka navíc by chorálník doslova zatížila. Snahou bylo dohledat vždy ten text, který je nejstarší, spjatý s danou melodií a dá se tak označit jako původní.

7.6 Modulace

Samostatný problém představuje oblast modulací sloužící jako přechod mezi liturgickými a písňovými částmi bohoslužby. Při každém novém liturgickém nápěvu je nutno zadat pastrovi vysluhujícímu bohoslužbu konkrétní tón, aby mohl začít zpívat a zůstal v tónině, v níž následně sbor odpoví svým zpěvem. I samotný hudební předěl mezi ukončenou písní a zpěvem jisté liturgické části má svoje opodstatnění. Také je to prostor pro duchovní přípravu a zpěv liturgické části, má to ale i svůj praktický důvod, jelikož u některých částí liturgie sbor věřících ke čtení nebo zpěvu těchto textů povstává na výraz úcty k Božimu slovu, k čemuž je zapotřebí jistý časový úsek. Prakticky to znamená, že varhaník po skončení poslední sloky modulací dospěje do tóniny cílové, ve které se zpívají liturgické části, a zadá tón, podle kterého pastor nebo sbor naváže svým zpěvem na liturgickou část.

Bylo tedy třeba vypracovat patřičný počet modulací, a to ze všech durových a mollových tónin do tóniny G dur, ve které se liturgie zpívá. Jistou zajímavostí je i modulace z tóniny G dur zpět do tóniny G dur pro případ, kdy sice píseň je ve stejné tónině jako liturgie. Nejedná se tedy o modulaci v pravém slova smyslu, ale o jakési vybočení. Modulace sice byly vypracovány Podolou a mohly být převzaty z původního chorálního, ale záměrem bylo i k této oblasti přistoupit novým způsobem, jelikož i zde se Podola při komponování modulací opět striktně držel syrytmie. Protože modulace může a často prochází tóninou zprostředkující, bývá její melodie méně důležitá než samotný harmonický tok, který by měl být jasně čitelný. Bývá i hojně chromatizována. Právě zde byl prostor k tvořivému a odvážnějšímu zpracování.

Tohoto úkolu se ujal Lukáš Kubenka,⁹² který všechny modulace, a to ze všech tónin, vypracoval velice zajímavým způsobem. Poté, co komise viděla náročnost Kubenkova zpracování, požádala ho ještě o jedno celé nové vypracování modulací, které by bylo snadnější a technicky zvládnutelné i pro méně zdatné varhaníky.

Obě verze modulací jsou zaneseny v chorálníku, přičemž jednou jsou napevno svázány s chorálním a podruhé jsou do chorálního pouze volně vloženy jako samostatné dvojlisty. Praxe totiž ukázala, že z Podolovského chorálního, kam byly původní modulace pouze volně vloženy, se za dobu používání v podstatě žádné nedochovaly. Proto se v novém chorálníku přistoupilo k tomuto inovativnímu řešení, neboť je nemožné po dohrání písně začít hrát modulaci, která je v chorálníku například umístěna o 800 čísel výše než aktuálně hraná píseň. Varhaník musí tedy mít modulace položeny vedle chorálního, aby nemusel složitě listovat. Zanesení modulací do chorálního napevno je ryze z toho důvodu, aby byly v knize archivovány a nedošlo k jejich ztrátě.

7.7 Zásady tvorby písní v chorálníku a způsoby jejich uplatnění

Při zadávání zakázky na harmonizaci písní jednotlivým autorům byl vypracován pracovní komisí instruktivní materiál se závaznými pokyny, jak při zpracování písně postupovat. Při podrobnějším zkoumání chorálního lze dojít k závěru, že vize komise nebyla a často ani nemohla být dodržena, jelikož i dobře míněné teoretické rady se mohou v praxi minout účinkem.

---

⁹² Lukáš Kubenka (1975) – varhaník, skladatel. Obor duchovní hudba absolvoval na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. V současné době vyučuje na Církevní konzervatoři v Opavě hru na varhany, improvizaci, liturgickou praxi a hymnologii a gregoriánský chorál.

Podívejme se tedy, jaké pokyny k vypracování písní byly komisí stanoveny⁹³. V následujících podkapitolách jsou pak popsány odlišnosti od zadání komise v pořadí, aby tematicky kopírovaly jednotlivé body zadání.

- a) *Pokud je ve zpěvníku píseň opatřena akordovými značkami, je třeba se jimi řídit při harmonizaci písně.*
- b) *Při procesu harmonizace je třeba dodržet celé zpracování písně dané v kancionále, i rytmus, frázování, tóninu.*
- c) *U mládežnických písní⁹⁴ postačí trojhlas s akordy a basovou linkou pro klavír.*
- d) *Celkově, což bude platit zvláště u jiných⁹⁵ než mládežnických písní, jde o to, aby harmonizace nebyla na jedné straně umělecky přehnaná, kostrbatá, aby nešlo o experimentování, aby nebyla avantgardní. Písně budou určeny pro poměrně prosté posluchače. Půjde o to, aby zharmonizované písně zněly hezky, přirozeně, aby nedráždily ucho harmonizačními postupy. Jde o harmonizaci písní ke společnému zpěvu, ne skladeb ke koncertování. Na druhé straně by zase harmonizace neměly být „lábivé“, primitivní, ale prostě zpěvné. Myslím, že chorálník p. Podoly je vhodným příkladem. Samozřejmě, že nejde o to zcela kopírovat jeho styl. Máme na mysli rozepsání písně do čtyřhlasu.*
- e) *Je třeba harmonizovat podle zaužívaných pravidel.*
- f) *Kéž Vám dá Duch svatý radost a chuť do této služby.*

7.7.1 Respektování harmonických značek z evangelického kancionálu

Akordové značky zapsané v kancionálu jsou často velmi prosté a nevyužívají plně latentní harmonii písní. Změna harmonizace pak byla vždy ku prospěchu věci. Počet písní, u kterých k tomuto zásahu došlo, je poměrně vysoký a míra odlišnosti vůči původní harmonizaci je značná.

---

⁹³ Zdroj: soukromý archiv Marka Říčana.

⁹⁴ Myšleny jsou písně, které jsou v oblibě především u mladší věkové skupiny, ale lépe je možno tyto písně označit jako ty, kde jsou převážně doprovázeny kytarou.

⁹⁵ Na mysli jsou písně klasičtějšího charakteru. Jsou to přímo chorály nebo svou stavbou mají k chorálové struktuře blízko.

Na notové ukázce č. 12 vidíme původní akordové značky v písni *Již dnešní den je za námi* ve verzi z kancionálu, kde krom mimotonální dominanty ($H^7 \rightarrow emoll$) najdeme pouze kadenční vazby.

Notová ukázka č. 12: PŮVODNÍ AKORDOVÉ ZNAČKY V EVANGELICKÉM KANCIONÁLU

JIŽ DNEŠNÍ DEN JE ZA NÁMI 433
 TEXT: PAVEL SIKORA 1912
 HŘEBEK K. LUBOMIRSKI

Již dneš-ní den je za ná-mi, noc se blí-ží zas.
 Spa-si-te-li zů-staň s ná-mi, ne-o-pou-štěj nás.
 Ne-pří-tel zlý vy-u-ží-vá k dí-lu te-mnou noc,
 pro-to ať nás chrá-ní, Kri-ste, tvo-je bo-žská moc.

- Jak pastýři k vodám čistým vedou stáda svá, / tak tvým slovem obcerství se duše žíznivá. / Zlé myšlenky sám přemáhej, klidný sen nám dej / a skrze svou andělskou stráž ve své péči měj.
- Již tu naši milou zemi zahaluje tma. / Starý nepřítel zde šíří opět mnoho zla. / Ty ho, Pane, mocným slovem všude odzbroj / a svým dětem daruj radost, také pokoj svůj.
- Již je opět plná světél klenba nebeská. / Celý vesmír pevně drží mocná ruka tvá. / Nedovol by mne trápily i neklidné sny, / vždyť Ty dáváš klidné noci i radostné dny.
- Již dnešní den je za námi, rychle prchá čas. / Spasiteli, zůstaň s námi, neopouštěj nás. / Až půjdeme stínem smrti, svít nám světlo tvé, / s Tebou chceme bydlet věčně v říši nebeské.

BOHOSLUŽBA 523 VEČER

Zdroj 4⁹⁶

⁹⁶ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Evangelický kancionál. Český Těšín: Infiniti art, 2005, s. 523. ISBN 80-903530-2-9.

Z rukopisu na notové ukázce č. 13 je patrné, že autor harmonizace přistoupil k písni zcela odlišným způsobem. Harmonických změn oproti akordovým značkám v kancionálu lze najít tolik, že by ani nebylo účelné akordové značky do zápisu v chorálníku vypisovat pro případný kytarový doprovod.

Notová ukázka č. 13: RUKOPIS AUTORA HARMONIZACE NAVRHUJÍCÍHO HARMONICKÉ ZMĚNY

The image shows a handwritten musical score for the song "Dnešní den je již za námi". The score is written on two systems of staves. The first system includes a treble and bass clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. There are two first endings marked "1." and "2.". The second system continues the melody and accompaniment. The score is heavily annotated with red ink, including checkmarks, arrows, and additional notes. At the bottom of the page, there is a handwritten note in red ink: "Harmonizace neodpovídá akordům v kancionálu".

Zdroj⁹⁷

Konečnou podobu písně, která je zanesena v chorálníku, lze vidět na notové ukázce č. 14.

Notová ukázka č. 14: FINÁLNÍ PODOBA PÍSNĚ PO HARMONICKÝCH ZMĚNÁCH

Píseň č. 433 Již dnešní den je za námi

The image shows a printed musical score for the song "Již dnešní den je za námi". The score is written on two systems of staves. The first system includes a treble and bass clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The melody is written in the treble clef, and the accompaniment is in the bass clef. There are two first endings marked "1." and "2.". The second system continues the melody and accompaniment.

Zdroj⁹⁸

⁹⁷ Zdroj: soukromý archiv Marka Říčana.

⁹⁸ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 241.

V notové ukázce č. 15 v písni *Otče můj drahý* kromě (DS^7) a S° najdeme i odvážnější souzvuky. Jedná se o akord v osmém taktu skladby, kde zazní septakord mollové subdominanty s alterovanou kvintou směrem dolů s dominantním basem G (akordová značka by správně měla být zapsána jako $\text{fmoll}^{\text{maj}7/5-}/\text{G}$, ale v notové ukázce je chyba, jelikož v akordové značce chybí označení, že akord je mollový, a v zápise je uvedeno $\text{F}^{\text{maj}7/5-}/\text{G}$). Akord lze rovněž chápat směrem od basu jako dominantní undecimový akord se sníženou nónou $\text{G}^{11/9-}$. Zajímavostí je i to, že v daném místě se touto funkcí neharmonizuje melodie, ale pouze se udržuje metrum skladby, což ve starém chorálníku nenajdeme na žádném místě.

Notová ukázka č. 15: HARMONICKY ODVÁŽNĚJŠÍ AKORDY V PÍSNI

Píseň č. 287 Otče můj drahý

The image shows a musical score for the hymn "Otče můj drahý". It consists of four systems of music, each with a treble and bass staff. Chords are indicated above the notes. The chords are: C, G7(b9), G7dim, Am, F, Fm6, C/G, G, 1. Am, F Maj7, F Maj7-5/G, 2. Am, F Maj7, C/G, C, G, C, G/H, G7dim, Am, F, Fm6, C/G, G, 1. Am7, F Maj7, C/G, F/G, 2. Am, F Maj7, C/G, C.

Zdroj⁹⁹

⁹⁹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 170.

Notová ukázka č. 16 je příkladem snahy harmonizovat jednotlivé fráze odlišným způsobem, pokud se melodie písně přesně opakuje. V písni *Vám dávám*, jsou první čtyři takty (bez předtaktí) v kancionálu zaznamenány pomocí repetice.

Notová ukázka č. 16: ROZLIČNÁ HARMONIZACE OPAKUJÍCÍ SE MELODIE

463 **VÁM DÁVÁM**
 HUDBA: EKVÁDORESKÝ NÁPIS

Vám dá - vám no - vý pří - kaz svůj:
 lá - sku mě - jte je - dni k dru - hým.
 Ja - ko jsem mi - lo - val já vás, ja - ko jsem mi - lo - val
 já vás, lá - sku mě - jte je - dni k dru - hým.
 Ja - ko jsem mi - lo - val já vás, ja - ko jsem mi - lo - val
 já vás, lá - sku mě - jte je - dni k dru - hým.

2. /: A lásku dávat srdcem svým / máme - ne jazykem lživým. /
 abychom v den Krista Pána, abychom v den Krista Pána mohli
 v jeho slávu vejít, / abychom v den Krista Pána, abychom v den
 Krista Pána mohli v jeho slávu vejít.

3. /: Kdo svého bratra nemá rád, svého Boha marně volá. / Pán
 neslyší naše prosby, Pán neslyší naše prosby, nežijem-li v míru
 spolu. / Pán neslyší naše prosby, Pán neslyší naše prosby, neži-
 jem-li v míru spolu.

BOHOSLUŽBA 560 VYSLÁNÍ DO SLUŽBY

Zdroj 6¹⁰⁰

¹⁰⁰ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Evangelický kancionál. Český Těšín: Infiniti art, 2005, s. 560. ISBN 80-903530-2-9.

V chorálníku je melodie vypsána z důvodu odlišného zpracování, což píseň tektonicky velmi výrazně ozvláštňuje.

Notová ukázka č. 17: ODLIŠNĚ HARMONIZOVANÉ IDENTICKÉ FRÁZE MELODIE

Píseň č. 463 Vám dávám

Zdroj¹⁰¹

---

¹⁰¹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 258.

Notová ukázka č. 18 je pregnantním příkladem odlišnosti harmonizací v novém chorálníku – *Já jdu tam do Boží země*. Budeme sledovat, jak je zacházeno s mimotonální dominantou ($H^7 \rightarrow emoll$) v šestém a čtrnáctém taktu.

Notová ukázka č. 18: PŮVODNÍ HARMONIZACE PÍSNĚ S MIMOTONÁLNÍ DOMINANTOU

BRZY PŘIJDE DEN

ře - ky, kte - ré ne - sna - dno se zvlá - dá.
 Bůh sí - lu dá, kte - rá nám je po - tre - bná
 a sní mi - lost do - jít, kde nás če - ká sám.

JÁ JDU TAM DO BOŽÍ ZEMĚ

kde je na vě - ky mír.
 Pa - ne můj, Pa - ne můj, do ne - be mne veď.
 Pa - ne můj, Pa - ne můj, do ne - be mne veď.
 Pa - ne můj, Pa - ne můj, do ne - be mne veď,
 kde je na vě - ky mír.

2. Pán Ježíš mi bude světlem na cestě mé, / Pán Ježíš mi bude světlem na cestě mé, / Pán Ježíš mi bude světlem na cestě mé. kde je na věky mír. / Pane můj, Pane můj, do nebe mne veď. / Pane můj, Pane můj, do nebe mne veď. / Pane můj, Pane můj, do nebe mne veď, kde je na věky mír.

3. Slávou bude korunován, kdo nesl kříž, / slávou bude korunován, kdo nesl kříž, / slávou bude korunován, kdo nesl kříž, kde je na věky mír. / Pane můj, Pane můj, do nebe mne veď. / Pane můj, Pane můj, do nebe mne veď. / Pane můj, Pane můj, do nebe mne veď, kde je na věky mír.

214 **JÁ JDU TAM DO BOŽÍ ZEMĚ**
 HUDBA: SPIRITUÁL • PŘEKLAD: J. LUBAN

Já jdu tam do Bo - ží ze - mě, kde vlá - dne jas,
 já jdu tam do Bo - ží ze - mě, kde vlá - dne jas,
 já jdu tam do Bo - ží ze - mě, kde vlá - dne jas,

CÍRKEVNÍ ROK 278 ZÁVĚR CÍRKEVNÍHO ROKU

CÍRKEVNÍ ROK 279 ZÁVĚR CÍRKEVNÍHO ROKU

Zdroj 7¹⁰²

¹⁰² SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Evangelický kancionál. Český Těšín: Infiniti art, 2005, s. 278-279. ISBN 80-903530-2-9.

V kancionálu se objevuje mimotonální dominanta ($H^7 \rightarrow emoll$), ale autor v novém zpracování (notová ukázka č. 19) dané místo zpracoval expresivněji. Jedná se o takt číslo 6, kde najdeme spoje $H^7 \rightarrow moll \rightarrow Cm^6 \rightarrow G/D$, a takt číslo 14 s harmonizací $H^7 \rightarrow emoll \rightarrow A^{7/5-} \rightarrow G/D$. Pozoruhodným jevem je, že basový postup (e, es, d), kde je klíčová nota „es“, autor poprvé harmonizuje mollovou subdominantou s přidanou sextou a podruhé mimotonální alterovanou dominantou.

Notová ukázka č. 19: HARMONIZACE, KDE JE S MIMOTONÁLNÍ DOMINANTOU ZACHÁZENO ODLIŠNÝM ZPŮSOBEM

Píseň č. 214 Já jdu tam do Boží země

Zdroj¹⁰³

Protože nerespektování akordových značek z původního kancionálu bylo velmi hojným jevem a také proto, že systémů zápisu akordových značek je mnoho, musel být vytvořen manuál pro systém akordových značek používaný v chorálníku. Potřebné to bylo především s ohledem na případy, kdy pro doprovod kytary je zápis do čtyřhlasu velmi obtížně hratelný a jen málo hráčů umí z takového zápisu doprovod samostatně vytvořit.

¹⁰³ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 128.

Notová ukázka č. 20: AKORDOVÉ ZNAČKY PŘESNĚ VYSTIHUJÍCÍ HARMONII

Píseň č. 348 Odpusť, že dnes

Musical score for 'Odpusť, že dnes' in C major, 4/4 time. The score consists of two systems of music. The first system has a treble clef with a melody line and a bass clef with a bass line. Chord symbols are placed above the treble staff: C, Em, Dm, G, C, Em, Dm, G, C, E7, A, Fm/Ab. The second system also has a treble clef with a melody line and a bass clef with a bass line. Chord symbols are placed above the treble staff: C:G, G7, C, C7, F, Fm/A, C, A, Dm, G, C.

Zdroj¹⁰⁴

Notová ukázka č. 21: AKORDOVÉ ZNAČKY VYSTIHUJÍCÍ HARMONII POUZE NA NĚKTERÝCH MÍSTECH

Píseň č. 602 Má duše nic se nelekej

Musical score for 'Má duše nic se nelekej' in D major, 6/8 time. The score consists of two systems of music. The first system has a treble clef with a melody line and a bass clef with a bass line. Chord symbols are placed above the treble staff: A, E7, A, E7, A, E7, F#m, E, A. The second system also has a treble clef with a melody line and a bass clef with a bass line. Chord symbols are placed above the treble staff: D, A, E7, A, F#m, D, C#7, D, A/D, E7, A.

Zdroj¹⁰⁵

Notová ukázka č. 22: AKORDOVÉ ZNAČKY NEBYLY ZAŘAZENY Z DŮVODU SLOŽITÉ HARMONICKÉ SAZBY

Píseň č. 693 Bože, díky Ti vzdáváme

Musical score for 'Bože, díky Ti vzdáváme' in D major, 4/4 time. The score consists of two systems of music. The first system has a treble clef with a melody line and a bass clef with a bass line. The second system also has a treble clef with a melody line and a bass clef with a bass line. No chord symbols are present in the score.

Zdroj¹⁰⁶

¹⁰⁴ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 201.

¹⁰⁵ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 339.

7.7.2 Změny taktových čar

V kancionálu se často setkáme s řadou odchylek od běžného zápisu pomocí taktových čar. V některých písních najdeme složené takty, viz notové ukázky č. 23 a 24.

Notová ukázka č. 23: SLOŽENÉ TAKTY V PÍSNĚ

Píseň č. 434 Již objal soumrak zemi

The image shows two systems of musical notation for a song. Each system consists of a treble clef staff and a bass clef staff. The music is written in a key with one flat (B-flat) and a 3/8 time signature. The notation includes various note values, rests, and bar lines, illustrating complex compound rhythms.

Zdroj¹⁰⁷

Notová ukázka č. 24: MĚNĚ OBVYKLÝ SLOŽENÝ TAKT V PÍSNĚ

Píseň č. 89 Co učmil jsi

The image shows two systems of musical notation for a song. Each system consists of a treble clef staff and a bass clef staff. The music is written in a key with one sharp (F#) and a 7/8 time signature. The notation includes various note values, rests, and bar lines, illustrating an unusual compound rhythm.

Zdroj¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 396.

¹⁰⁷ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 242.

¹⁰⁸ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 59.

U skladeb jiných nenajdeme taktové čáry vůbec a fráze jsou děleny pomocí nádechů nebo fermat.

Notová ukázka č. 25: SKLADBA, KDE FRÁZE KONČÍ FERMATOU

Píseň č. 98 Jenž jsi trpěl za nás

The image displays a musical score for a hymn. It consists of two systems of music. Each system has a treble clef staff on top and a bass clef staff on the bottom. The music is written in a style that uses fermatas to indicate phrase boundaries instead of traditional bar lines. The key signature has one sharp (F#), and the time signature is not explicitly shown but appears to be common time. The melody is primarily in the treble staff, while the bass staff provides a harmonic accompaniment.

Zdroj 8¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 65.

Nové zpracování si ovšem kladlo za cíl metrum v písních vystihnout a zaznamenat nejen pomocí taktových čar, které skýtají vyšší přehlednost v notovém zápise, ale i pomocí dnes obvyklých taktových dělení. V kancionálu je píseň *Všichni, kdo skládají* ještě členěna pomocí fermat.

Notová ukázka č. 26: VERZE SKLADBY S FERMATOU NA KONCI FRÁZÍ

622 VŠICHNI, KDO SKLÁDAJÍ
 TEXT: JIRÍ STREJČ † 1599 DLE ŽÁNU 183
 HUDBA: WINKLERŮV CEBŮVSKÝ

Vši - chni, kdo sklá - da - jí
 pe - vni zů - stá - va - jí
 v Pá - nu své dou - fá - ní,
 stá - le bez pře - stá - ní,
 ja - ko Si - jón stá - lý jest vždy - cky
 vě - ky po vše - cky, vě - ky po vše - cky.

2. Jako Jeruzalém / ze všech stran horami, / tak Pán lid svůj věrný /
 ohradí hradbami / a jim udělí své pomoci / ve dne i v noci,
 ve dne i v noci.
3. Neboť nezanechá / Pán svých milovníků, / by dlouho trpěli /
 zlost nešlechtníků, / ale jejich žal a zemdlení / v sílu promění
 v sílu promění.
4. Těm, kdo jsou pravého / srdce, Pán pomáhá, / kdo jsou nepra -
 vého, / těch vždy zamítává; / věrný jeho lid v svém pokoji / pevně
 vždy stojí, pevně vždy stojí.

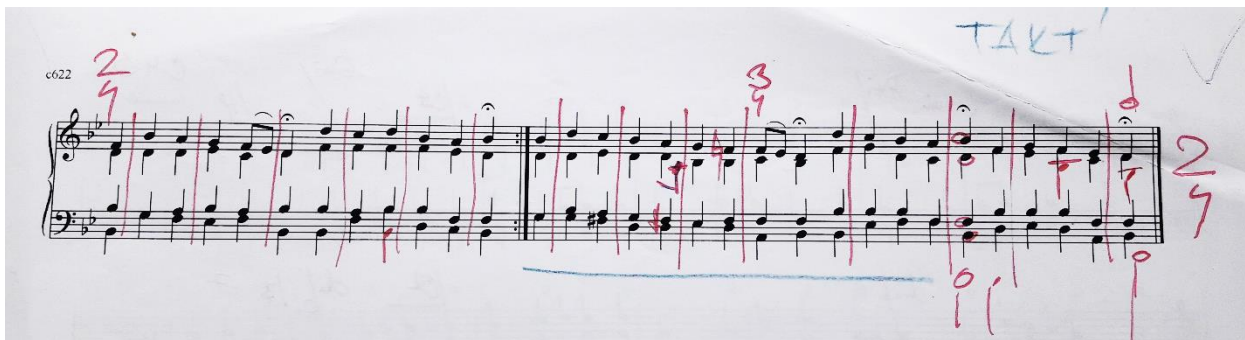
VÍRA · LÁSKA · NADĚJE 764 DŮVĚRA V TĚŽKOSTECH

Zdroj¹¹⁰

¹¹⁰ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Evangelický kancionál. Český Těšín: Infiniti art, 2005, s. 764. ISBN 80-903530-2-9.

V notové ukázce č. 27 je vidět řešení taktových čar navržené korektorem, které lépe odpovídá dnešním trendům notového zápisu.

Notová ukázka č. 27: NÁVRH KOREKTORA NA ZAVEDENÍ TAKTOVÝCH ČAR

The image shows a handwritten musical score for piano, consisting of two staves. The score is annotated with red ink. At the top left, there is a handwritten '2/4' time signature. In the middle of the score, there is a handwritten '3/4' time signature. At the top right, the word 'TAKT' is written in blue ink. On the far right, there is a large handwritten '2/4' time signature. The score itself is written in black ink on a white background.

Zdroj¹¹¹

V notové ukázce č. 28 nejdeme verzi zápisu, jak je zanesen v novém chorálníku.

Notová ukázka č. 28: TAKTOVÉ ČÁRY ZANESENÉ DO PÍSNĚ

Píseň č. 622 Všichni, kdo skládají

The image shows a printed musical score for piano, consisting of two staves. The score is written in black ink on a white background. The time signature is 2/4. The score is divided into two systems, each with a double bar line and repeat dots. The first system has 8 measures, and the second system has 8 measures. The score is written in a clear, professional style.

Zdroj¹¹²

¹¹¹ Zdroj: soukromý archiv Marka Říčana.

¹¹² SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 350.

7.7.3 Změny počtu taktů

Není zde třeba dlouze vysvětlovat, že notový zápis slouží především pro zaznamenání skladby jako takové. Vizí komise bylo, aby v každé písni z evangelického kancionálu souhlasil počet taktů s verzí v chorálníku. Nakonec však i v tomto bodě bylo voleno zjednodušení notového zápisu zařazením repetit. V kancionálu je píseň *Pane, světlo tvé lásky máme* vypsána bez repetit.

Notová ukázka č. 29: PÍSEŇ Z KANCIONÁLU, KDE JE MELODIE ZAPSÁNA BEZ REPETIC

81 PANE, SVĚTLO TVÉ LÁSKY MÁME
TEXT A HUDBA: GRAHAM KENDRICK

Pa - ne, svě - tlo tvé lá - sky má - me,
tmou nás ve - de to svě - tlo, Pa - ne,
Je - ží - ši, svě - tlo ce - lé na - ší ze - mě,
o - svo - bod' pra - vdou, o - svo - bod' svým svě - tlem,
svě - tlo mé, svě - tlo mé.
Ref. Svit, Pa - ne, svit, pl - ná ze - mě tvé, O - tče, slá - vy.
Věj, Du - chu, věj, za - pal sr - dce v nás.
Teč, ře - ko, teč, za - plav ná - ro - dy svou mi - lo - stí
a Slo - vo své dej nám dnes, svě - tlo své.

CÍRKEVNÍ ROK 122 ZJEVENÍ PÁNĚ

Zdroj¹¹³

¹¹³ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Evangelický kancionál. Český Těšín: Infiniti art, 2005, s. 122. ISBN 80-903530-2-9.

V notové ukázce č. 30 je zakresleno řešení písně pomocí repetice.¹¹⁴

Notová ukázka č. 30: NÁVRH KOREKTORA POUŽÍT VE SKLADBĚ REPETICE

The image shows a handwritten musical score for guitar, consisting of three systems of music. Each system has a treble clef staff with a key signature of two sharps (F# and C#) and a common time signature (C). The bass clef staff contains the bass line. The score is heavily annotated with handwritten guitar chords in red ink. The first system includes chords such as A, D, A, E, A, D, A, E, D, E7, cis, fis, D, E7, cis, fis, and G. The second system includes Esus4, E, G, Esus4, E, A1, (E/A A), D, h A, h, Esus4, E, A, (E/A A), D, and A. The third system includes G, E4, E, A, (E/A A), D, A, h, Esus4, E, A, (E/A A), D, h A, h, E7, and A. A large red bracket spans across the end of the third system, with a handwritten note in red ink: "dále by se šlo šit a repetici + [1] [2] poz. tabulce a vynechal" (further it could be sewn and repetition + [1] [2] pos. tablature and omitted). A green checkmark is placed at the end of the note.

Zdroj¹¹⁵

¹¹⁴ Což je přesně opačná situace než u ukázky práce s repeticemi v písni *Vám dávám*.

¹¹⁵ Zdroj: soukromý archiv Marka Řičana.

Konečná verze zápisu skladby *Pane, světlo tvé lásky máme* v novém chorálníku.

Notová ukázka č. 31: PÍSEŇ SE ZAVEDENÝMI REPETICEMI

Píseň č. 81 Pane, světlo tvé lásky máme

The image displays a musical score for the hymn "Pane, světlo tvé lásky máme". It consists of three systems of music, each with a treble and bass clef staff. Above the treble clef staff, guitar chords are indicated. The first system has chords: A, D, A, E/A, A, D, A, C#m7, D, E7, C#m, F#m, D, E7. The second system has chords: C#m, F#4-3, G, E.sus4, F., G, E.sus4, F., Ref: A, (E/A A), D, II m F#7. The third system has chords: II m, E.sus4 E, F4, F., A, (E/A A), D, II m F#7, I, II m, G, E.sus4 E, 2. II m, E7, A. The score includes repeat signs and first/second endings.

Zdroj 9¹¹⁶

7.7.4 Změny tónin

Do autenticity písní se zasáhlo také transpozicemi s ohledem na jejich ambitus. Zlomovým bodem pro rozhodnutí o transpozici písně směrem dolů byla nota d^2 v melodii. Jako kritický bod pro transpozici do nižší polohy se stanovila nota malé g . Možná by bylo zajímavé zamyslet se nad tím, proč tomu tak je, zda písně svým ambitem sahající nad notu d^2 nebylo kdysi problém zpívat, či se na to nepamatovalo při samotném vzniku písní, nebo jen samotný fakt, že technické potíže provázející zajištění transpozic byly větší než samotný přínos, kdyby se k takovému kroku přistoupilo.

O potřebnosti transpozic svědčí i dopis liturgické komisi od Miroslava Sikory v tomto znění:

„Zdravím Vás všechny a přeji hodně trpělivosti a radosti z konané práce. Po jedněch bohoslužbách za mnou došel Eduard Šurman, dřívější frýdecký kapelník z Swing Bandu, s kancionálem a prosil mě, abych vám sdělil, že nejvyšší nota, kterou lidi jakžtakž zazpívají, je c^2 . Nad ni nahoru se už trápí a sípají. O dva týdny později také po

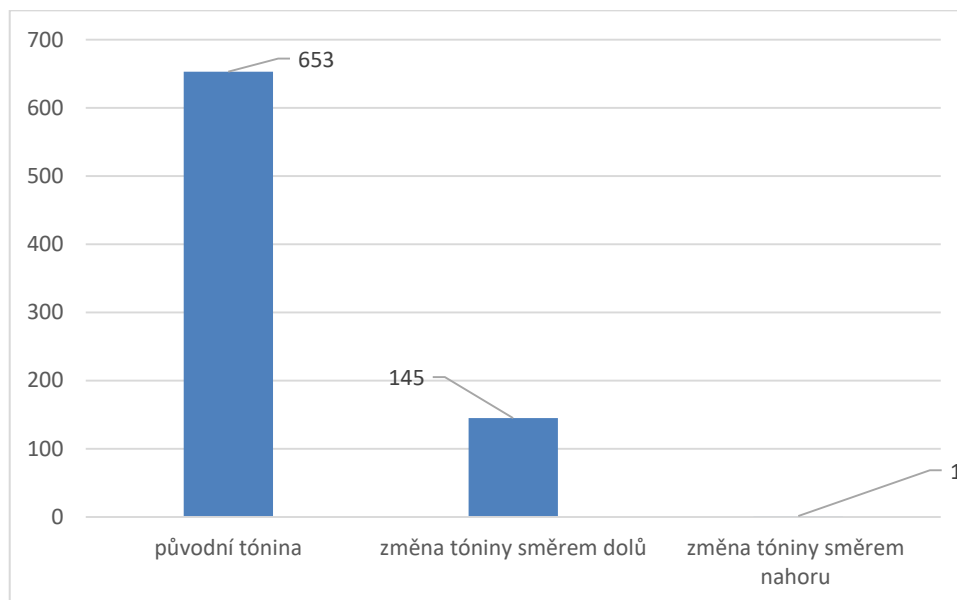
---

¹¹⁶ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 56.

bohoslužbách přišly dvě starší sestry a smutně mi povídaly, že vánoční písničky jsou některé tak vysoko posazeny, že je nevyzpívají. Udělejte pro to něco, prosím, při sestavování nového chorálního.“¹¹⁷

Dopis je datován 11. 12. 2007 ve Frýdku-Místku.

Graf č. 11: TRANSPOZICE PÍSNÍ V NOVÉM CHORÁLNÍKU

Zdroj 10¹¹⁸

7.7.5 Harmonizace „klasických“ písní

I přes stanovené pokyny a doporučené postupy některé písně zaznamenaly velmi zajímavou a výraznou úpravu. V těchto případech se komise rozhodla zařadit obě verze písně – jak klasickou, která se zřejmě bude hrát častěji, tak i verzi novou, která by měla sloužit jako alternativa.

¹¹⁷ Zdroj: soukromý archiv Marka Říčana.

¹¹⁸ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

Notová ukázka č. 32: KLASICKÁ VERZE JOSEFA PODOLY

Píseň č. 253 Pomoz mi můj Pane

Zdroj¹¹⁹

V této harmonizaci v notové ukázce č. 33 je zajímavým způsobem veden tenor, který sekvencovitě postupuje směrem dolů i za cenu disonantnějších souzvuků.

Notová ukázka č. 33: MODERNĚJI ZPRACOVANÁ PÍSEŇ JAKO ALTERNATIVA DOPROVODU

Píseň č. 253 Pomoz mi můj Pane

Zdroj¹²⁰

---

¹¹⁹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 148.

¹²⁰ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 148.

7.7.6 Harmonizace podle klasických pravidel

V některých písních lze najít i postupy, které jsou v rozporu s pravidly v klasicko-romantické harmonii. Konkrétním případem je notová ukázka, kde je nevhodně zacházeno s paralelismy, které se v písni daly naopak záměrně využít při akordickém postupu $G \rightarrow am \rightarrow hm \rightarrow C \rightarrow hm$ v první frázi.

Notová ukázka č. 34: PARALELISMY POUŽITÉ V PÍSNĚ

Píseň č. 2 Celé věky čekaly

The image shows a musical score for the song "Celé věky čekaly". It consists of three systems of music, each with a treble and bass staff. Above the treble staff, a series of chords are indicated: G, Am, Fm, C, G, Am, G, C6, G, C, Fm, D7, Am7, F, Dsus4, D, G, C, G, C, D, G, D, C, G, Am, D, G. The notation includes various rhythmic values and accidentals, illustrating the harmonic progression discussed in the text.

Zdroj 11¹²¹

---

¹²¹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 15.

7.8 Nezdařilé harmonizace

Může se jednat o celkové nepochopení písně. Jako příklad bychom mohli uvést píseň s názvem *Usnul již celý náš dům*, která je jednou z dětských písní, ve sborech velmi oblíbená, viz notová ukázka č. 35. Píseň je mezi dětmi tak známá, že se dokonce používá na dětských táborech jako každodenní ukolébavka, pro svou intuitivně vystavěnou melodii postavenou na sekvencích melodie a symetrickou rytmiku. Autor zpracování však velmi necitlivě použil doprovod pomocí basu a příznávek vše v rozsahu jednoho obratu akordu. Na místech, kde se melodický tok zastavil, čehož se mohlo využít pro pohyb vnitřních hlasů vycházejících z tématu písně, autor zpracování nevybíravým způsobem tvrdošíjně rozkládá příslušnou akordickou funkci. Za zvuku varhan, doprovod písně nikterak nevyjadřuje charakter ukolébavky, ale spíše imituje nepříjemný ostinátní zvuk flašinetu.

Notová ukázka č. 35: UKÁZKA NEVHODNÉ HARMONIZACE

Píseň č. 445 Usnul již celý náš dům

Zdroj¹²²

7.9 Korektury

Jako každé nově vznikající dílo musel i chorálník projít fází korekcí nejen sazby, ale zejména korekcí zpracování jednotlivých písní po stránce hudební i grafické. Ve výsledku mnohé korektury ovlivnily podobu písní poměrně výrazně. Kritéria korektury byla stanovena tak, že by se při opravování notového zápisu měla respektovat tvůrčí myšlenka autora a opravovat pouze harmonické chyby. Ani v této oblasti se nepodařilo zcela dodržet zadání komise s ohledem na to, že korektoři se snažili zohlednit také praktické okolnosti, možnosti varhaníků a rovněž i akustické vlastnosti kostelů¹²³. Bylo kupříkladu nutné velmi opatrně nakládat s rytmizací jednotlivých hlasů a omezit například složitější synkopace

¹²² SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 246.

¹²³ Doba zpoždění zvuku v některých chrámech je téměř půl sekundy.

nebo rychlejší pohyb ve vnitřních hlasech, zejména v base. A to i za cenu kompromisu ve vypracování písničky.

Příkladem je píseň *Dovol prozřít duši mé*, kde autor harmonizace navrhol rytmicky ostináttní triolovou figuru v base, kterou korektor neschválil.

Notová ukázka č. 36: ZÁSAH KOREKTORA DO RYTMIZACE V BASOVÉM HLASU

Handwritten musical score for piano with three systems. The score is in G major (one sharp) and 4/4 time. The first system has chords E, E/D, A/C, and E. The second system has chords E, G7, C7, F7, H7, G7, C7, and A. The third system has chords H7, E, A/D, A7, and E. The bass line in the first system features a triplet of eighth notes. Red handwritten annotations include "NECHAT" (Don't do it) with arrows pointing to the triplet and other parts of the bass line, and "Zajímavé" (Interesting) with an arrow pointing to the triplet. A handwritten note at the bottom explains the correction: "Rytmicky (trošku) zvláštní (nejsem schopen posoudit, nakolik to bude pro varhanný bratelne, at se vyjádri další. (mí se to líbí) a nechal bych ho bez změny."

Zdroj¹²⁴

¹²⁴ Zdroj: soukromý archiv Marka Řičana.

Níže v notové ukázce č. 37 v písni *Dovol prozřít duši mé* lze vidět místo triolového dělení basu podstatně jednodušší rytmičtější basového hlasu.

Notová ukázka č. 37: ZJEDNODUŠENÍ RYTMIZACE V BASOVÉM HLASE

Píseň č. 497 Dovol prozřít duši mé

Zdroj¹²⁵

Písně byly nejprve převedeny do elektronické podoby, přičemž instrukce zněla nijak nezasahovat do vypracování písně, pouze z rukopisů noty přepracovat. Kompetence zásahu do písně patřila právě korektorům.

Kontrolovaly se melodie písní vůči evangelickému kancionálu, ale největší obnos práce spočíval v nalezení harmonických či jiných chyb vzniklých při elektronizaci. Při rozsahu chorálního osmi stovek písní tato fáze práce na chorálníku trvala poměrně dlouho vzhledem k tomu, kolik detailů se muselo v korekturách vyřešit.¹²⁶

¹²⁵ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, s. 278.

¹²⁶ U některých písní dokonce proběhlo několik fází korektur, přičemž vytištěné na papírech během svého vzniku od fáze rukopisu až do finální fáze schválení korektorem urazily poštou více než 500 km, i když cestovaly pouze po Slezsku.

Cílem korektur bylo i posouzení, nakolik je píseň „dobře posazena do ruky“, zda jsou v písni pasáže, které by nebylo možno zahrát bez nožního pedálu. Bylo nutné vyhnout se takovým postupům, které by mohly zapříčinit selekci písni varhaníkem z důvodu hráčských problémů.

Bylo také třeba posoudit, nakolik obtížné je ke zvolenému vypracování pro běžného návštěvníka bohoslužeb udržet zpěv, zda se kupříkladu základní melodie neztrácí v nějakých podružných figuracích nebo zda se základní linie písně neztrácí v celkové sazbě písně. Písně fyzicky přehrávali u klavíru zkušení varhaníci, kteří ze své praxe uměli posoudit, zda je píseň z pohledu varhaníka dobře zpracovaná.

Následně se přistoupilo k soustředěnému poslechu písně z nahrávky, který měl odhalit poslední možné nedostatky před zasláním písně do tisku.

Poslední fází, kterou musela každá píseň projít, než se dostala do tisku, byl její finální poslech. Cíleně se tak poslech neprováděl u klavíru pomocí přehrávání písně živým hudebníkem, ale každá píseň musela zaznít jako hudební soubor zahráný jako audio stopa. Rovněž korektor nebyl zatěžován kontrolou srovnávání audio nahrávky s notovým zápisem. Cíleně šlo o soustředěný poslech nahrávek, zda se v písni nevyskytují nějaká místa, která by posluchač mohl označit za chybu. V této fázi nebylo rolí korektora se k písni jakkoli vyjadřovat po stránce harmonické, stylové či sledovat, zda kompozičně koresponduje zvolené zpracování s charakterem písně, ale vychytat poslední možné nedostatky před zasláním písně do tisku.

Pokud píseň prošla všemi fázemi korekce, mohla být zařazena do finálního seznamu zkontrolovaných písni.

7.10 Grafická podoba chorálního

Při konečné práci před tiskem se ještě musel vyřešit konečný formát chorálního. Aspektů, které se musely postihnout, byla celá řada, především to byla praktičnost.

Chorálník musel být dostatečně velký, aby byl dobře čitelný pro varhaníky, jelikož už jenom světelné podmínky pro hraní z notových materiálů jsou v některých kostelích nepříznivé. Při rozhodnutí o formátu se počítalo i s gramáží papíru, která se samozřejmě promítla také na váze chorálního. Publikaci musel být schopen udržet běžný notový stojan pro případ, že u varhan není možnost chorálník nějak stabilně položit pro dobré čtení not.

K požadavkům praxe patřila také flexibilita použití. Zejména pro varhaníky během bohoslužeb je naprostou nutností v knize rychle a často listovat. Proto vznikly knihy – vázaná a druhá koncipovaná jako samostatné dvojlisty. Hráč si tak na danou bohoslužbu mohl vzít jen patřičný počet stran a vyhnout se někdy složitější manipulaci s celou publikací.

Do finální podoby chorálního se promítají také uvedené informace na stránce u každé písně. Musí to být údaje relevantní zejména pro varhaníka. Musí být schopen rychle v něm listovat a určit, do jakého oddílu liturgického roku je píseň zařazena. Bylo třeba na to pamatovat pro případy, že varhaník vybírá písně na danou bohoslužbu sám bez konzultace pastora sboru.

8 SROVNÁNÍ CHORÁLNÍKU SOUČASNÉHO A JOSEFA PODOLY

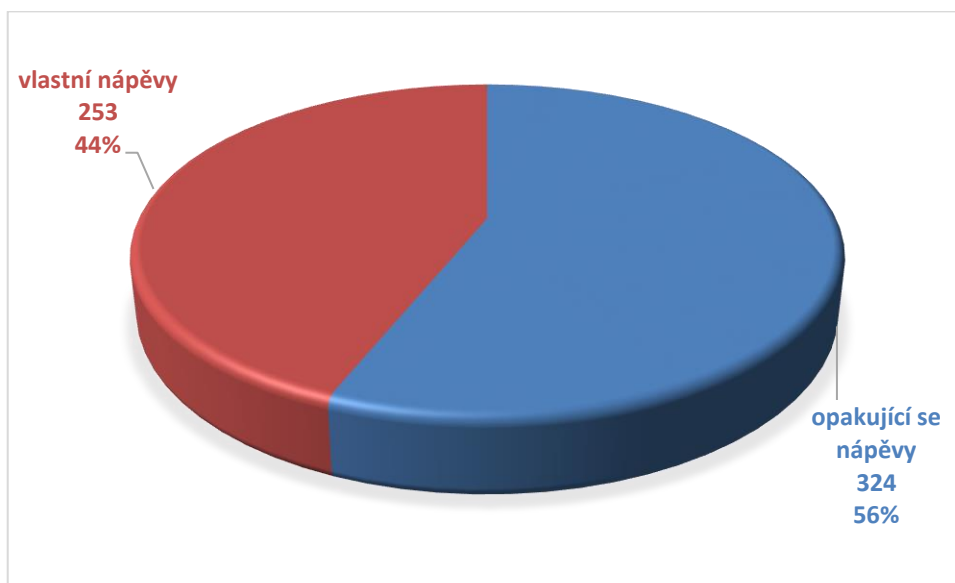
První srovnání obou chorálníků se samozřejmě musí týkat počtu jejich písní, přičemž je třeba vzít v potaz i dodatek k českému chorálníku, protože kancionál, o jehož páté vydání se opírám, už tyto písně obsahuje.

Pro Podolův chorálník je charakteristický vysoký podíl opakujících se nápěvů.¹²⁹ Publikace obsahuje 223 písní, přičemž v dodatku chorálníku je písní 30 (graf č. 12).

Celkem tedy Podolův chorálník obsahuje 253 písní, které jsou kompatibilní s 577 texty v evangelickém kancionálu.

V novém chorálníku je situace zcela odlišná – poměr opakujících se nápěvů je podstatně nižší. V chorálníku je zařazeno 799 písní, z čehož pouze 59 lze označit jako opakující se nápěv (graf č. 13).

Graf č. 12: POMĚR PÍSNÍ VE STARÉM CHORÁLNÍKU

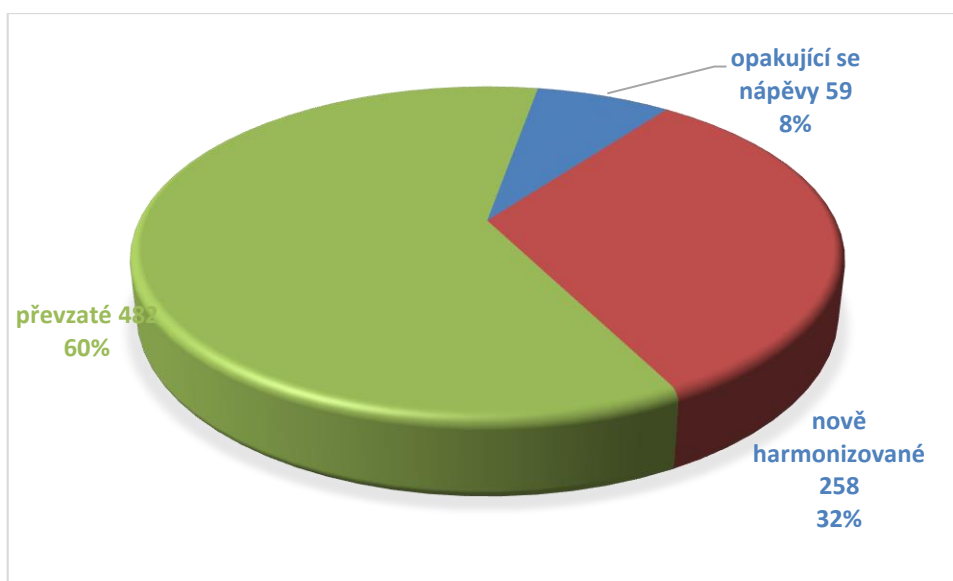
Zdroj¹³⁰

¹²⁹ Na jednu melodii lze zpívat více textových verzí.

¹³⁰ PODOLA, Josef a Evald KRYGEL. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. Chorálník k evangelickému kancionálu Slezské církve evangelické a. v. Praha: Polygrafia 3, 1961.

Graf č. 13: POMĚR PÍSNÍ V NOVÉM CHORÁLNÍKU

Zdroj¹³¹

Je evidentní, že oba chorálníky se dost výrazně liší v počtu písní, což je zřejmé už při prvním kontaktu s těmito publikacemi.

Velmi cenným a zajímavým srovnáním však je rozdělení písní v chorálních dle data vzniku písní. Je jasné, že tuto statistiku ovlivnila selekce komise při výběru písní do českého kancionálu, kdy z celého spektra selektovala kompozice podle výše popsaných klíčů. Dá se ale předpokládat, že písně selektovali rovnoměrně a cíleně neeliminovat žádné časové období.

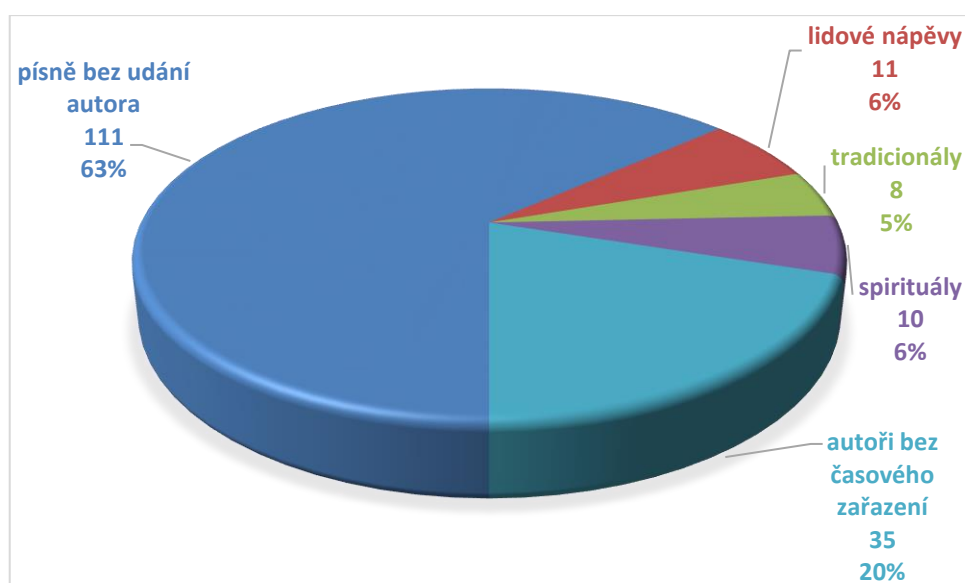
Pro přesnější porovnání je třeba odhlédnout od písní, kde nebyla možná jejich přesná datace, jak je patrné na grafu č. 14.

- a) U písně nebyly žádné informace o vzniku písně nebo o autorovi.
- b) U písně byl sice uveden autor, ale nebylo možné dohledat, kdy žil, a pokud ano, kdy píseň zkomponoval.
- c) Píseň je označena jako tradicionál, spirituál nebo lidový nápěv, jehož vznik lze jen s těžší přesněji datovat.

---

¹³¹ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVI A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

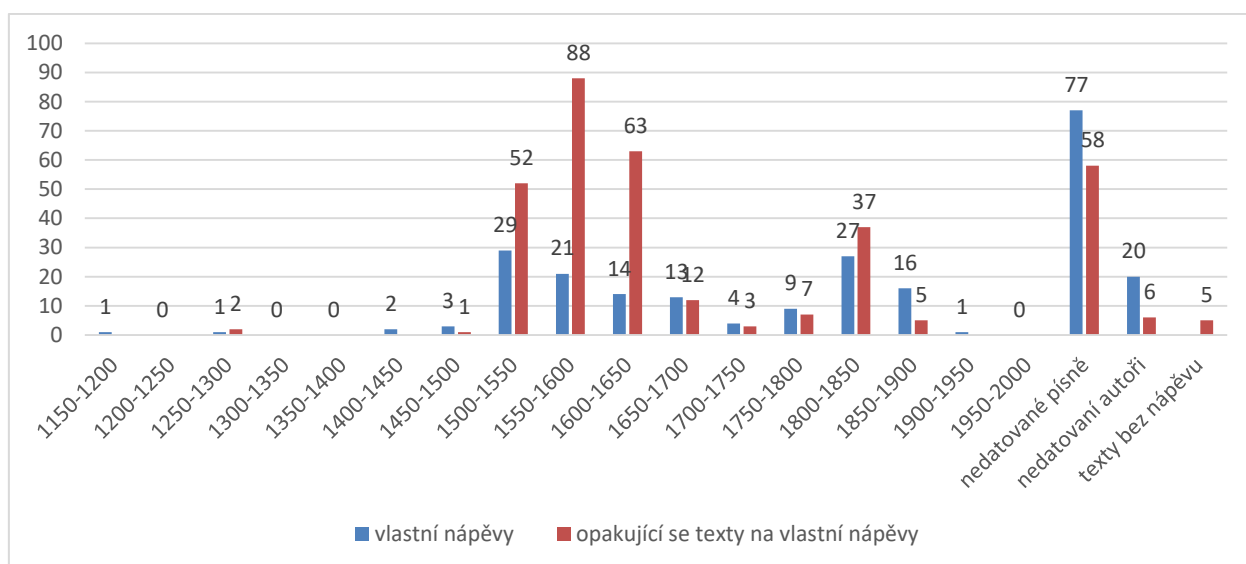
Graf č. 14: ROZDĚLENÍ NEDATOVANÝCH PÍSNÍ

Zdroj¹³²

Na grafu č. 15 a 16 je možno srovnat, jak vypadá poměr písní vzhledem k jejich datu vzniku ve starém a v novém chorálníku.

Graf č. 15: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ DLE DATA VE STARÉM CHORÁLNÍKU

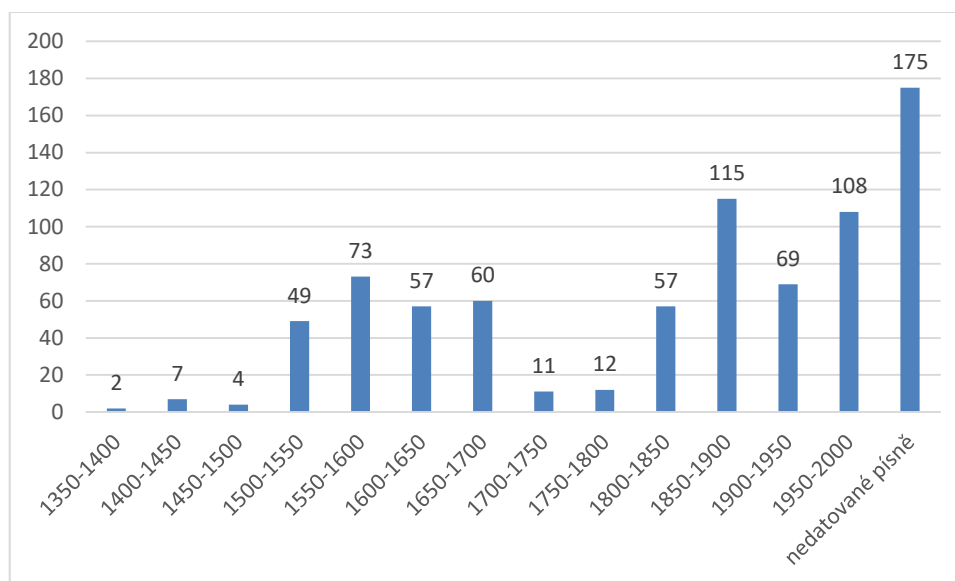

Zdroj¹³³

¹³² SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

¹³³ PODOLA, Josef a Evald KRYGEL. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. Chorálník k evangelickému kancionálu Slezské církve evangelické a. v. Praha: Polygrafia 3, 1961.

Graf č. 16: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ DLE DATA VZNIKU V NOVÉM CHORÁLNÍKU

Zdroj 12¹³⁴

Z uvedeného vyplývá, že poměry písní dle data vzniku jsou v obou chorálních téměř identické. Existovala dvě zásadní tvůrčí období (1500 – 1700 a 1800 – 2000), jež se do chorálních promítla největším počtem zařazených písní. Pro oba chorálníky je rovněž charakteristický tvůrčí propad v 18. století.

První tvůrčí období (1500 – 1700) lze z historického hlediska zařadit do období reformace Martina Luthera¹³⁵ a vzniku augsburského vyznání víry.¹³⁶ Historie vypovídá, že toto období doprovázelo velké probuzenecké hnutí v duchovní oblasti. Je tedy nasnadě, že vznikla řada nových písní.

Dramatický propad v tvorbě nastává krátce po třicetileté válce, kdy začalo pronásledování evangelíků v českých zemích. Z grafu je možno vyčíst, že v době útlaku byli evangelíci nejméně tvůrčí (propad v letech 1700 – 1800).

Druhé tvůrčí období (1800 – 2000) lze historicky spojit s tolerančním patent císaře Josefa II z roku 1781, který evangelíkům zaručil náboženskou svobodu, a Jarem národů

¹³⁴ SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. Chorálník k Evangelickému kancionálu. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

¹³⁵ V roce 1517 sepsal svých 95 tezí, na jejichž základě vznikla reformovaná církev.

¹³⁶ Vznik v roce 1530.

v roce 1848.¹³⁷ Opět se ukazuje, že evangelíci byli umělecky plodní právě v období svobody.

Na základě těchto zjištění je možno polemizovat nad tím, zda informace, že evangelíci nejvíce tvořili, když jim bylo nejhůř, není pouze zažitý a generačně podporovaný mýtus. Data totiž naznačují přesný opak - evangelíci nejvíce tvořili, když byli svobodní.

---

¹³⁷ Revoluční rok 1848 se často označuje také jako Jaro národů. Revoluční nepokoje postupně zasáhly celou Evropu a měly přímý vliv na prosazení občanských svobod jednotlivých národů.

9 RECEPCE NOVÉHO CHORÁLNÍKU MEZI SBORY

Od vydání nového chorálního uplynulo pět let, což je dostatečně dlouhá doba pro distribuci chorálního mezi sbory, aby se s ním varhaníci blíže seznámili a využívali v živé hudební praxi. K úplnějšímu vyhodnocení významu nového chorálního jsem se rozhodl vytvořit krátký dotazník, adresovaný jeho uživatelům, který by pomohl určit, jak se koncepční záměr chorálního naplňuje v praxi.

Na dotazník odpovědělo 16 respondentů ze 14 sborů, což samozřejmě není reprezentativní vzorek vzhledem k celkovému počtu sborů a varhaníků SCEAV, ale i přesto má dotazník svou vypovídající hodnotu.

Dotazník je prezentován se získanými výsledky s kvantifikujícími daty, a v případě otevřených otázek s uvedením všech odpovědí.

1. *Používáte při doprovodu písní nový český chorálník?*

☐ Ano	43,8 %
☐ Ne	56,3 %

2. *Jaké zdroje používáte při doprovodu písní? (možno vybrat více odpovědí)*

☐ Používám nový český chorálník.	37,5 %
☐ Používám chorálník Josefa Podoly.	56,3 %
☐ Používám i jiné chorálník.	50 %
☐ Doprovody si vytvářím sám/sama.	56,3 %

3. *V novém chorálníku je 799 písní. Odhadněte, kolik písní máte v repertoáru.*

☐ Méně než 20	0 %
☐ Asi 20	12,5 %
☐ Asi 50	6,3 %
☐ Asi 100	12,5 %
☐ Nemám žádná omezení, hraji vše, co je třeba	68,8 %

4. *Pokud volíte doprovod konkrétní písně, která je zpracovaná ve více chorálních, ze kterého chorálního čerpáte?*

☐ Všechny písně hraji z nového chorálního.	6,3 %
☐ Písně, které mám v repertoáru, udržuji beze změn, nové písně pak zařazuji z chorálního nového.	12,5 %
☐ Vybírám si z různých chorálních tu verzi skladby, která se mi zdá nejlépe zpracovaná.	81,3 %

5. Dokud nebyl vytvořen nový český chorálník, byl pro vás problém vytvořit si vlastní hudební doprovod pouze na základě melodie a akordových značek?

☐ Doprovod si neumím vytvořit.	12,5 %
☐ Doprovod si umím vytvořit a je na dobré úrovni.	50 %
☐ Ano, ale doprovod je spíše amatérský.	37,5 %

6. Daří se vám vznikem nového chorálníku do bohoslužeb zařazovat nové písně, ke kterým dříve nebylo čtyřhlasé zpracování?

☐ Ano	43,8 %
☐ Nový chorálník v našem sboru nemá zásadní vliv na zařazování nových písní.	50 %
☐ Ne	6,3 %

7. Jak hodnotíte po hudební stránce nově zpracované písně ve srovnání s předchozím chorálníkem Josefa Podoly?

☐ Většina písní je zpracována hudebně zajímavěji.	50 %
☐ Většina písní je zpracována hudebně hůře.	12,5 %
☐ Nezaznamenal/a jsem rozdíl ve kvalitě zpracování písní.	37,5 %

8. Jak hodnotíte po stránce obtížnosti nově zpracované písně ve srovnání s předchozím chorálníkem Josefa Podoly?

☐ Většina písní je zpracována obtížněji	31,3 %
☐ Většina písní je zpracována jednodušeji	6,3 %
☐ Nezaznamenal/a jsem žádný rozdíl v obtížnosti	62,5 %

9. Co je podle vás největším přínosem nového chorálníku?

- Možnost zařazovat nové písně.
- Kvalitní čtyřhlasé zpracování písní, které dřív takové zpracování neměly. Často jsou to novější písně, "mládežnické". Další varianta zpracování starých písní - vybírám si tu, která se mi lépe hraje. Některé starší písně jsou transponovány níže, lidem se lépe zpívá.
- Písně jsou transponovány níže; stejná nebo lehčí obtížnost v porovnání s chorálníkem Podoly.
- Velmi mi pomáhá, že chorálník souhlasí se zpěvníkem, ze kterého se zpívá na bohoslužbách. Není třeba hledat zpracování v jiných chorálních pod různými čísly a jinými názvy, když nápěv slouží více textům. Písně se v chorálníku rychle najdou.

- Máme 21. století, a tak jako vše se vyvíjí, tak i hudba je vnímána "jiným uchem". Považuji za přínosné, že v novém chorálníku jsou zařazeny novější písně, některé písně mají zajímavější, modernější doprovod (nejen dur, moll, jsou využívány akordy zvětšené, zmenšené atd.). Za další přínos lze považovat uvedení písní s melodií a harmonickým doprovodem, tedy nejenom text.
- Nový chorálník obohacuje bohoslužby novými písněmi a novým modernějším hudebním zpracováním.
- Největším přínosem nového chorálníku je zařazení nových písní, žel jejich vlastní zpracování a harmonizace je poněkud slabší, ale to už je jiná otázka.
- Nemohu posoudit, nový chorálník nepoužívám.
- Abych byla upřímná, chorálník vůbec nepoužívám, hraji pouze z kancionálu, kde jsem si schopna dle potřeby i dopisovat akordy.
- Čísla písní jdou za sebou jako v kancionále (chorálník Podoly byl podle abecedy).
- Obohacení ve způsobu doprovodu, větší výběr písní.
- Nic.
- Nové písně.
- Za největší přínos považuji žánrovou pestrost písní a možnost jejich širšího výběru.
- Nemohu posoudit.
- Nové písně.

10. Co je podle vás největším nedostatkem nového chorálníku?

- Některé písně jsou dost těžké na zahrání.
- Rozměr a váha – velice nepraktické.
- Vazba všech písní do jednoho chorálníku je na notovém stojanu velmi nepraktická. Při náklonu opory se chorálník ničí. Alternativou by bylo i listové provedení bez vazby.
- Nemohu posoudit.
- V chorálníku mi chybí zpracování mnohých liturgických nápěvů.
- Obrovské rozměry. Notová osnova široce psaná – špatně čitelná.
- Nemohu posoudit, nový chorálník nepoužívám.
- Je příliš těžký a objemný (velký).
- Pro mne je příliš složitý, nemám k tomu potřebné vzdělání, takže nejsem schopna podle něj hrát.
- Jeho velikost.
- Pro mě je překážkou, když je píseň skvěle hudebně upravená, ale je těžké ji nacvičit.
- Nezaznamenala jsem nedostatky.
- Absence not pro pedál, je zpracován bez liturgie, větší hmotnost chorálníku a větší rozměr.
- Je zbytečně moc velký.
- Nedostatkem nového chorálníku je slabší zpracování NĚKTERÝCH nových písní, harmonizace postrádá jakýsi vznešenější varhanní styl, nabyl jsem pocitu, že autoři psali

doprovody určené pro klavírní podání. Je jasné, že úroveň uživatelů chorálního je různá. Já osobně mám 12 let hudebního vzdělání (8 let klavír, 4 roky varhany) a vždy usiluji o kvalitní varhanní provedení. Pan Podola nikdy nezklame, někdo je rád za každou jednodušší úpravu. Nakonec musím dát najevo, že jsem se neprobral důkladně celým souborem písní, mé poznatky vycházejí z občasného nahlédnutí z cvičných důvodů, chorálník vůbec při bohoslužbách nevyužívám.

- Náročnost skladeb.

11. Máte nějaké hudební vzdělání?

☐ Žádné	12,5 %
☐ ZUŠ	50 %
☐ Konzervatoř	31,3 %
☐ Hudební akademie	0 %
☐ Jiné	6,3 %

12. Jste muž/žena?

☐ Muž	18,8 %
☐ Žena	81,3 %

13. Váš věk?

☐ Méně než 15	0 %
☐ 16-20	0 %
☐ 21-30	18,8 %
☐ 31-40	31,3 %
☐ 41-50	18,8 %
☐ 51-60	12,5 %
☐ 61 a výše	18,8 %

Vyhodnocení dotazníku

Největším překvapením, které z dotazníku vzešlo, je informace, že nový chorálník v současné době používá méně než polovina dotazovaných respondentů. Hlavním zdrojem doprovodů písní tak nadále zůstává starý chorálník Josefa Podoly, protože z průzkumu vyplývá, že si hudebníci primárně vytvářejí doprovody sami (pouze velmi malá část dotazovaných uvedla, že si neumí vytvořit doprovod k písni na základě melodie a akordových značek) nebo nejčastěji volí právě chorálník Josefa Podoly.

Velkým pozitivem varhaníků ve SCEAV je, že pokud nějakou píseň na bohoslužbu zařazují, nečerpají pouze z jednoho dostupného zdroje, nýbrž volí takovou verzi písně,

kteřá se jim zdá být nejlépe zpracovaná. Roli zde příliš nehraje technická obtížnost ani poměrně obsáhlý počet písní v chorálníku (799), jelikož drtivá většina respondentů odpověděla, že ve svém repertoáru nemají téměř žádná omezení.

Jednou z vizí chorálníkové komise bylo, že nový chorálník pomůže varhaníkům zařazovat do bohoslužeb nové písně, ke kterým dříve nebylo dostupné čtyřhlasé zpracování. Ovšem ani zde se výrazněji neprojevil vliv nového chorálníku, jelikož názor, že s příchodem nového chorálníku se daří zavádět do sborů nové písně, sdílí méně než polovina respondentů. Procentuálně největší podíl získala odpověď, že nový chorálník nemá zásadní vliv na zavádění nových písní. Tento fakt by mohla podtrhovat i skutečnost, že velká většina zapojených varhaníků si pro zařazování nových písní umí hudební doprovod vytvářet sama, přičemž převažuje názor, že většina varhaníky vytvořených doprovodů je na dobré úrovni.

Při tvorbě nového chorálníku se autoři harmonizací snažili zadané písně zpracovat citlivě s ohledem na charakter písně. Zdá se, že v této oblasti chorálník splnil očekávání, jelikož nejlépe hudebníci hodnotili nový chorálník z toho důvodu, že většina písní je v novém chorálníku zpracována hudebně zajímavěji.

Respondenti dostali prostor hodnotit chorálník i formou dvou otevřených otázek, kde byli dotazováni, v čem vidí největší přínos, ale i nedostatky nového chorálníku. Ze slovních vyjádření vyplývá, že jako největší pozitivum vnímají možnost do bohoslužeb zařazovat nové písně, které jsou kvalitně zpracovány, což pro všechny varhaníky dříve nebylo možné. Uvádějí, že tím získali nejen doprovody k novým písním, ale i alternativy k písním, které už své zpracování měly. Pozitivně je rovněž vnímána transpozice řady písní do nižší polohy.

S ohledem na funkčnost chorálníku dotazovaní uvedli jako pozitivum, že číselné označení písní v chorálníku souhlasí s popisem v kancionálu a není tak třeba složitě dohledávat písně pod různými čísly, pokud se jedná o opakující se nápěv. Ze stejného hlediska (praktičnost) se varhaníci názorově shodli na tom, že zásadním nedostatkem nového chorálníku jsou jeho rozměry a váha, z čehož vyplývá špatná manipulace s publikací během hraní.

Přestože z uzavřené otázky na technickou obtížnost zpracování písní v novém chorálníku vyplynulo, že většina dotázaných nezaznamenala významný rozdíl vůči

chorálního Josefa Podoly, ve slovní části opakovaně zaznívá názor, že písně jsou zpracovány podstatně náročněji. Lze tedy předpokládat, že obtížnost zpracování má zásadní vliv na to, zda hudebníci volí zpracování dané písně z nového chorálního nebo raději procházejí více zdrojů, aby našli verzi přiměřenou svým technickým možnostem.

Z dotazníku rovněž vyplynulo, že pozici varhaníka ve sborech SCEAV zastávají převážně ženy, přičemž nejčastěji uváděným hudebním vzděláním je ZUŠ. Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou mezi varhaníky jsou hudebníci ve věku 30–40 let.

ZÁVĚR

Nový český chorálník je nutné označit za zásadní hudební publikaci vydanou Slezskou církví evangelickou. Chorálník je odleskem písní v kancionálu, jejich hudebním zpracováním. Jeho prioritním posláním je zajistit hudebníkům notový materiál pro doprovod při společném zpěvu na bohoslužbách. Jeho význam pro hudebníky zapojené do chodu bohoslužeb je neoddiskutovatelný.

Jedná se o kompilát z mnoha zdrojů, které mají své kořeny v různých církvích. Z historického hlediska se jedná o publikaci s poměrně širokým záběrem, jelikož časové rozmezí mezi zařazenými písněmi je téměř 650 let, která čerpá z historicky cenných kancionálů. Obdobná je situace i z pohledu kulturních tradic, jelikož v chorálníku najdeme nejen písně církví registrovaných v České republice, ale i řadu písní zahraničních sborů, lidové nápěvy, tradicionály a jiné melodie.

Jedná se o moderní dílo, jelikož se podařilo v mnoha směrech dodržet vizi, kterou si stanovila chorálníková komise – aby nový český chorálník reflektoval současné potřeby jednotlivých sborů. Dílčím cílem také bylo, aby se začaly zavádět do bohoslužeb nové písně, které již byly zaneseny v kancionálu, ale nebylo k nim hudební zpracování. Svou koncepcí je chorálník založen na myšlence, že každá melodie by měla být zpracována tak, aby její harmonizace co nejlépe vystihovala podstatu a sdělení písně. Větším počtem oslovených lidí pro harmonizace se podařilo zajistit pestrost jednotlivých zpracování, žel někdy na úkor kvality.

Nový český chorálník se podařilo v mnoha ohledech zmodernizovat vůči chorálníku předchozímu. Jedná se především o odvážnější harmonizace melodií, úpravy metra písní, zavedení taktových čar, použití repetice a úpravu tónin skladeb pro lepší zpívateľnost. Po stránce grafické se hledal kompromis mezi dobrou čitelností notového zápisu a praktičností chorálníku jako knižní publikace. Zde se ovšem nepodařilo zcela naplnit představu varhaníků, kteří ve svých výpovědích uvádějí, že největší nevýhodou nového chorálníku je jeho nepraktičnost vzhledem k jeho rozsahu a velikosti publikace.

Zásadní rozdíl mezi chorálníky není pouze v jejich rozsahu, ale hlavně v počtu opakujících se nápěvů, který je v původním chorálníku výrazný, kdežto v novém je tento poměr spíše zanedbatelný. Zřetelným zjištěním je vyvrácení po generace tradovaného mýtu, že když je evangelíkům nejhůř, nejvíce zpívají. Tento mýtus je patrný v obou existujících chorálních a zakládá se na zařazení všech písní z obou chorálních do časové

osy rozdělené po padesáti letech, z nichž jasně vyplývá, že evangelíci byli nejvíce tvořiví nikoli v době útlaku, ale naopak v době náboženské svobody.

RESUMÉ

Cílem předkládané bakalářské práce s názvem *Nový český chorálník ve Slezské církvi evangelické augsburského vyznání* je představit nový český chorálník a detailně se zaměřit na jeho strukturu, což zahrnuje zmapování zdrojů (na základě historického vývoje Slezské církve evangelické), z nichž bylo při jeho tvorbě čerpáno, včetně podrobnějšího představení chorálníku, který byl používán v letech 1961 až 2012.

Těžiště práce spočívá ve zkoumání jednotlivých aspektů chorálníku, které definují hudební charakteristiku a popisují proces jeho tvorby. V návaznosti na současný vývoj duchovní písně a trendů v doprovázení společného zpěvu se práce okrajově zabývá i problematikou výuky a zařazování nových písní do bohoslužebného života. Nepostradatelnou součástí práce je porovnání nového českého chorálníku s chorálníkem předchozím.

SUMMARY

The goal of this thesis titled New Czech Choral-book of Silesian Evangelical Church of the Augsburg Confession is to introduce the new Czech choral-book with focus on its structure which consists of resources mapping (based on the history of the Silesian evangelical church), with closer look at the previous choral-book, used between the years 1961 and 2012.

The core of this work is the analysis of particular aspects of the choral-book which determine its musical characteristics and describe process of its creation. In response to contemporary development of spiritual songs and contemporary trends of music accompaniment, this thesis slightly touches also the topic of learning new songs and implementing them into the life of church. An indispensable part of this thesis is also a comparison of the new choral-book with the old one.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Ziel der vorliegenden Bachelorarbeit mit dem Titel Das neue tschechische Gesangbuch in der Schlesischen evangelischen Kirche des Augsburger Bekenntnisses ist das neue tschechische Gesangbuch ausführlich vorzustellen und sich auf ihre Struktur zu konzentrieren, was die Mappierung der Quellen enthält (basierend auf der historischen Entwicklung der Schlesischen evangelischen Kirche A. B.), die bei der Verarbeitung benutzt wurden, mit einschuss von einer ausführlichen Darstellung des Gesangsbuches, das in den Jahren von 1961 bis 2012 verwendet wurde.

Der Schwerpunkt dieser Arbeit beruht auf einer Untersuchung von verschiedenen Aspekten des Gesangbuches, die die musikalischen Eigenschaften definieren und den Prozess ihrer Entstehung beschreiben. Im Anschluss an die aktuelle Entwicklung der geistlichen Lieder und die Tendenzen in der Begleitung von gemeinsamen Gesang behandelt die Arbeit geringfügig die Frage des Beibringens und der Akzeptierung neuer Lieder im gottesdienstlichen Leben. Der unverzichtbare Teil der Arbeit beruht auf dem Vergleich des neuen tschechischen Gesangbuches mit dem vorherigen Gesangbuch.

SEZNAM ZDROJŮ

Literatura

CÍRKEVNÍ RADA SLEZSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ. *Evangelický kancionál*. V. vydání, vázané. Český Těšín: TISK knižní výroba, 1989.

KALINA, Leszek a Zbigniew SIWEK. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. *Odarum sacrarum sive hymnorum Georgii Tranosci*. Český Těšín: Infiniti art, 2009, 104 s. ISBN 978-80-87340-00-4.

KRYGEL, Evald a Josef PODOLA. CÍRKEVNÍ RADA SLEZSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ A.V. Liturgické nápěvy Slezské církve evangelické a.v. Slezská církev evangelická a. v. Český Těšín, 1957.

KRYGEL, Evald. Partitura pro evangelický kancionál na Těšínsku. Třinec, 1947.

KŘEŠŤANSKÉ SPOLEČENSTVÍ O. S. *Gloria Deo: křesťanské písně / pieśni chrześcijańskie*. Český Těšín: Finidr, 2010.

KŘEŠŤANSKÉ SPOLEČENSTVÍ O. S. *Gloria Deo: křesťanské písně / pieśni chrześcijańskie*. Český Těšín: Finidr, 2011.

PAVELEK, Hubert. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. *Varhany v kostelích Slezské církve evangelické a. v.* Český Těšín: Těšínská tiskárna, 2011, 143 s. ISBN 978-80-87340-02-8.

PODOLA, Josef a Evald KRYGEL. SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. *Chorálník k evangelickému kancionálu Slezské církve evangelické a. v.* Praha: Polygrafia 3, 1961.

PODOLA, Josef. *Dodatek k českému chorálníku Slezské církve evang. a. v.* Ostrava: Moravské tiskařské závody, 1971.

SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. *Evangelický kancionál*. Český Těšín: Infiniti art, 2005, 1231 s. ISBN 80-903530-2-9.

SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. VE SPOLUPRÁCI S LUTERSKOU CÍRKVÍ A. V. *Chorálník k Evangelickému kancionálu*. Český Těšín: Infiniti art, 2012, 460 s. ISMN 797-0706535-00-5.

SLEZSKÁ CÍRKEV EVANGELICKÁ A. V. *Evangelický kalendář 2014: Kalendarz Ewangelicki 2014*. Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v., 2014, 159 s. ISSN 0862-1411.

TOWARZYSTWO EWANGELICKIE W CIESZYNIE. *Kancjonal: czyli śpiewnik dla chrześcijan ewangelickich*. Wydanie osiemnaste. Cieszyn: Drukarnia Pawła Mitręgi w Cieszynie.

Periodika

Přítel: Przyjaciel. Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v., 2014, (1-12). ISSN 1214-1321.

Kvalifikační práce

MÜLLEROVÁ, Lucia. *Josef Podola a jeho podíl na současné podobě liturgické praxe v kostele ČCE „Na Rozvoji“ v Českém Těšíně.* Brno, 2009. Proseminární práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy. Vedoucí práce PhDr. Petr Macek, Ph.D.

Internetové zdroje

Martin Luther - Život. *Lutherova společnost* [online]. 2008 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z:

<http://www.luther.cz/martin-luther/zivot>

Obyvatelstvo podle krajů a podle náboženské víry k 26. 3. 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/1702201404.pdf/a626c8ab-f39f-48e0-adf3-03da8cc4da79?version=1.0>

Obyvatelstvo podle náboženské víry a pohlaví podle výsledků sčítání lidu v letech 1921, 1930, 1950, 1991, 2001 a 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/32846217/130055160118.pdf/a204f503-a62a-45a8-b517-fc564f8fc9c2?version=1.0>

SPRATEK, Daniel. Stručná historie Slezské církve evangelické a.v. *SCEAV* [online]. Český Těšín: Slezská církev evangelická a. v. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z:

<http://www.sceav.cz/cs/historie/item/879-stru%C4%8Dn%C3%A1-historie-slezsk%C3%A9-c%C3%ADrkve-evangelick%C3%A9-a-v>

Územní rozložení věřících. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014a03.pdf/330cee76-3e0a-4ef0-8822-aa4d6f21d78e?version=1.0>

Vývoj počtu obyvatel podle vztahu k víře v letech 1921 – 2011. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2017-03-27]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014u.pdf/01f30a64-450d-4762-97c5-91c42c39cc69?version=1.0>

SEZNAM NOTOVÝCH UKÁZEK

Notová ukázka č. 1: PODOLOVA ÚPRAVA PÍSNĚ V PŘÍSNÉ SYRYTMII	24
Notová ukázka č. 2: ROZDÍL VE ZPRACOVÁNÍ VŮČI VERZI JOSEFA PODOLY Z UKÁZKY Č. 1.....	25
Notová ukázka č. 3: PŮVODNÍ HARMONIZACE POLSKÉ KOLEDY VE ZPĚVNÍKU GLORIA DEO.....	31
Notová ukázka č. 4: HARMONIZACE POLSKÉ KOLEDY NAVRŽENÁ PRO LEADERY HUDEBNÍCH PROJEKTŮ	31
Notová ukázka č. 5: VÝRAZNÁ RYTMIZACE PÍSNĚ	32
Notová ukázka č. 6: FAKTURA PÍSNĚ S RYTMICKY VÝRAZNĚ STAVĚNOU RYTMIKOU	33
Notová ukázka č. 7: HARMONICKY CITLIVĚ ZPRACOVANÁ PÍSEŇ JOSEFEM PODOLOU.....	38
Notová ukázka č. 8: ALTERANTIVNÍ VERZE PÍSNĚ S HARMONICKY VYPJATĚJŠÍ SAZBOU	38
Notová ukázka č. 9: SYRYTMICKÁ SAZBA JOSEFA PODOLY V NOVĚJŠÍ PÍSNĚ	39
Notová ukázka č. 10: JEDNODUCHÁ SAZBA PÍSNĚ	40
Notová ukázka č. 11: VÝRAZNĚ SLOŽITĚJŠÍ SAZBA PÍSNĚ.....	41
Notová ukázka č. 12: PŮVODNÍ AKORDOVÉ ZNAČKY V EVANGELICKÉM KANCIONÁLU	48
Notová ukázka č. 13: RUKOPIS AUTORA HARMONIZACE NAVRHUJÍCÍHO HARMONICKÉ ZMĚNY ..	49
Notová ukázka č. 14: FINÁLNÍ PODOBA PÍSNĚ PO HARMONICKÝCH ZMĚNÁCH	49
Notová ukázka č. 15: HARMONICKY ODVÁŽNĚJŠÍ AKORDY V PÍSNĚ.....	50
Notová ukázka č. 16: ROZLIČNÁ HARMONIZACE OPAKUJÍCÍ SE MELODIE.....	51
Notová ukázka č. 17: ODLIŠNĚ HARMONIZOVANÉ IDENTICKÉ FRÁZE MELODIE	52
Notová ukázka č. 18: PŮVODNÍ HARMONIZACE PÍSNĚ S MIMOTONÁLNÍ DOMINANTOU	53
Notová ukázka č. 19: HARMONIZACE, KDE JE S MIMOTONÁLNÍ DOMINANTOU ZACHÁZENO ODLIŠNÝM ZPŮSOBEM.....	54
Notová ukázka č. 20: AKORDOVÉ ZNAČKY PŘESNĚ VYSTIHUJÍCÍ HARMONII.....	55
Notová ukázka č. 21: AKORDOVÉ ZNAČKY VYSTIHUJÍCÍ HARMONII POUZE NA NĚKTERÝCH MÍSTECH	55
Notová ukázka č. 22: AKORDOVÉ ZNAČKY NEBYLY ZAŘAZENY Z DŮVODU SLOŽITÉ HARMONICKÉ SAZBY.....	55
Notová ukázka č. 23: SLOŽENÉ TAKTY V PÍSNĚ	56
Notová ukázka č. 24: MĚNĚ OBVYKLÝ SLOŽENÝ TAKT V PÍSNĚ	56
Notová ukázka č. 25: SKLADBA, KDE FRÁZE KONČÍ FERMATOU	57
Notová ukázka č. 26: VERZE SKLADBY S FERMATOU NA KONCI FRÁZÍ	58
Notová ukázka č. 27: NÁVRH KOREKTORA NA ZAVEDENÍ TAKTOVÝCH ČAR.....	59
Notová ukázka č. 28: TAKTOVÉ ČÁRY ZANESENÉ DO PÍSNĚ.....	59
Notová ukázka č. 29: PÍSEŇ Z KANCIONÁLU, KDE JE MELODIE ZAPSÁNA BEZ REPETICE	60
Notová ukázka č. 30: NÁVRH KOREKTORA POUŽÍT VE SKLADBĚ REPETICE	61
Notová ukázka č. 31: PÍSEŇ SE ZAVEDENÝMI REPETICEMI	62
Notová ukázka č. 32: KLASICKÁ VERZE JOSEFA PODOLY	64
Notová ukázka č. 33: MODERNĚJI ZPRACOVANÁ PÍSEŇ JAKO ALTERNATIVA DOPROVODU	64
Notová ukázka č. 34: PARALELISMY POUŽITÉ V PÍSNĚ.....	65
Notová ukázka č. 35: UKÁZKA NEVHODNÉ HARMONIZACE.....	66
Notová ukázka č. 36: ZÁSAH KOREKTORA DO RYTMIZACE V BASOVÉM HLASE.....	67
Notová ukázka č. 37: ZJEDNODUŠENÍ RYTMIZACE V BASOVÉM HLASE	68
Notová ukázka č. 38: PÍSEŇ PO RAZANTNÍM ZÁSAHU KOREKTORA	69
Notová ukázka č. 39: VERZE PÍSNĚ PO ZANESENÍ POZNÁMEK KOREKTORA.....	69

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: POČTY PŘÍSLUŠNÍKŮ SCEAV PODLE KRAJŮ KE DNI 26. 3. 2011	11
Graf č. 2: VÝVOJ POČTU OBYVATEL PODLE VZTAHU K VÍŘE V LETECH 1921 - 2011	14
Graf č. 3: POČTY LIDÍ HLÁSÍCÍCH SE KE SCEAV V LETECH 1921 - 2011	15
Graf č. 4: POMĚR PÍSNÍ VE ZPĚVNÍKU GLORIA	26
Graf č. 5: POČET PÍSNÍ ZE ZPĚVNÍKU GLORIA ZAŘAZENÝCH DO NOVÉHO CHORÁLNÍKU.....	27
Graf č. 6: POMĚR PÍSNÍ VE ZPĚVNÍKU GLORIA DEO	29
Graf č. 7: POČET PÍSNÍ PŘEVZATÝCH ZE ZPĚVNÍKU GLORIA A POUŽITÝCH V GLORIA DEO.....	30
Graf č. 8: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ DLE AUTORŮ HARMONIZACÍ.....	40
Graf č. 9: ZDROJE PÍSNÍ PRO NOVÝ CHORÁLNÍK S POČTEM NAD 10 PÍSNÍ	43
Graf č. 10: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ V NOVÉM CHORÁLNÍKU OZNAČENÉ JAKO JINÝ ZDROJ S POČTEM DO 10 PÍSNÍ	44
Graf č. 11: TRANSPOZICE PÍSNÍ V NOVÉM CHORÁLNÍKU	63
Graf č. 12: POMĚR PÍSNÍ VE STARÉM CHORÁLNÍKU.....	72
Graf č. 13: POMĚR PÍSNÍ V NOVÉM CHORÁLNÍKU	73
Graf č. 14: ROZDĚLENÍ NEDATOVANÝCH PÍSNÍ.....	74
Graf č. 15: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ DLE DATA VE STARÉM CHORÁLNÍKU.....	74
Graf č. 16: ROZDĚLENÍ PÍSNÍ DLE DATA VZNIKU V NOVÉM CHORÁLNÍKU	75

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: PODÍL VĚŘÍCÍCH DLE SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ V ROCE 2011	16
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Evangelický kancionál
Příloha č. 2: Evangelický kancionál – ukázka notového zápisu
Příloha č. 3: Nový český chorálník
Příloha č. 4: Nový český chorálník – ukázka notového zápisu
Příloha č. 5: Chorálník Josefa Podoly
Příloha č. 6: Chorálník Josefa Podoly – ukázka notového zápisu
Příloha č. 7: Dodatek chorálního Josefa Podoly
Příloha č. 8: Dodatek chorálního Josefa Podoly – ukázka notového zápisu
Příloha č. 9: Liturgické nápěvy Josefa Podoly
Příloha č. 10: Liturgické nápěvy Josefa Podoly – ukázka notového zápisu
Příloha č. 11: Modulace z nového chorálního
Příloha č. 12: Modulace ze starého chorálního
Příloha č. 13: Śpievnik ewangelicki Jerzyho Heczka (18. vydání)
Příloha č. 14: Śpievnik ewangelicki Jerzyho Heczka (18. vydání) – textová část
Příloha č. 15: Kancionál Evalda Krygela (5. vydání)
Příloha č. 16: Kancionál Evalda Krygela (5. vydání) – textová část
Příloha č. 17: Melodyje pieśni kościelnych używanych w zborach ewangelickich na Szląsku
Příloha č. 18: Melodyje pieśni kościelnych używanych w zborach ewangelickich na Szląsku – ukázka notového zápisu
Příloha č. 19: Partitura pro evangelický kancionál sestavená Evaldem Krygelem
Příloha č. 20: Partitura pro evangelický kancionál sestavená Evaldem Krygelem – ukázka notového zápisu
Příloha č. 21: Zpěvník Gloria
Příloha č. 22: Zpěvník Gloria – ukázka notového zápisu
Příloha č. 23: Zpěvník Gloria (textová verze)
Příloha č. 24: Zpěvník Gloria (textová verze) – ukázka textové části
Příloha č. 25: Zpěvník Gloria Deo
Příloha č. 26: Zpěvník Gloria Deo – ukázka notového zápisu
Příloha č. 27: Zpěvník Gloria Deo (textová verze)
Příloha č. 28: Zpěvník Gloria Deo (textová verze) – ukázka textové části
Příloha č. 29: Dokument chorálníkové komise – jak harmonizovat písně
Příloha č. 30: Dopis liturgické komisi s prosbou o transpozici písní

SEZNAM ZKRATEK

(DS ⁷)	mimotonální sedmý stupeň
CB	Církev Bratrská
ČCE	Českobratrská církev evangelická
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LECAV	Luterská evangelická církev a. v. v České republice
SCEAV	Slezská církev evangelická augsburského vyznání
S°	Mollová subdominanta
ZUŠ	Základní umělecká škola

ANOTACE

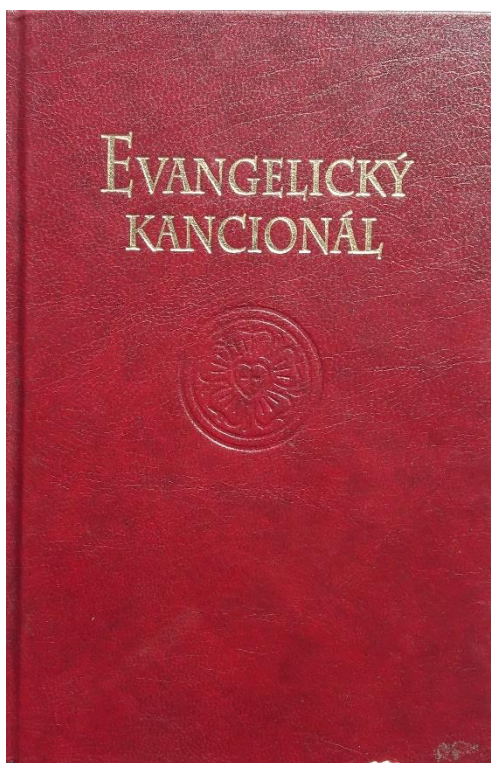
Příjmení a jméno autora:	Pastirčák Marcel
Název katedry a fakulty:	Katedra muzikologie, Filozofická fakulta UP Olomouci
Název bakalářské práce:	Nový český chorálník ve Slezské církvi evangelické augsburského vyznání
Vedoucí bakalářské práce:	Mgr. et Mgr. Martina Stratilková, Ph.D.
Počet znaků:	119 765
Počet stran:	94 (bez příloh)
Počet příloh:	30
Počet titulů použité literatury:	15
Klíčová slova:	Slezská církev evangelická augsburského vyznání (SCEAV), chorálník, evangelický kancionál, zpěvník, píseň
Key words:	Silesian evangelical church of the augsburg confession (SECAC), choral-book, evangelical hymn-book, song-book, song

Charakteristika bakalářské práce: Předkládaná bakalářská práce se zabývá novým českým chorálníkem ve Slezské církvi evangelické augsburského vyznání. Cílem je detailní zmapování struktury chorálníku a předkládá jeho srovnání s chorálníkem předchozím. Okrajově se práce zabývá i současnou podobou duchovní písně a její recepcí ve sborech SCEAV.

Bachelor thesis characteristics: This Bachelor thesis is about a new Czech choral-book of the Silesian church of the Augsburg confession. Its goal is a comprehensive analysis of choral-book structure and a comparison with the previous choral-book. This thesis also marginally touches the topic of contemporary spiritual songs and their reception among SECAC denominations.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Evangelický kancionál

Příloha č. 2: Evangelický kancionál – ukázka notového zápisu

436 KDYŽ SOUMRAK ZHÁŠÍ SVĚTLO
TEXT JACOBUS PIJKE
HODBA: JEAN SIBELIUS 1897

437 KRISTE, JENŽ JSI SVĚTLO
TIT: BRATSKÝ KANCIONÁL 1618
HODBA: CHORÁLNÍK J. KLEIS 1866
NÁPÍV 251, 397, 758

Když sou-mrak zhá - ší svě-tlo, noc se blí-ží,
ruch vše-dních dnů se ve tmě ro-zplý - vá,
čím dál tím víc jen kTo-bě, Pa - ne, vzhlí-žím,
mých ji - stot zrá - dných kva-pem u - bý - vá,
čím dál tím víc jen kTo-bě, Pa - ne, vzhlí-žím,
mých ji - stot zrá - dných kva-pem u - bý - vá.

Kri - ste, jenž jsi svě - tlo stkvou - cí,
a - ni v no - ci ne - ha - snou - cí,
svít nám svě - tlem slo - va své - ho
do krá - lo - vství ne - be - ské - ho.

2. Svou velikou, Pane, mocí, / ochraňuj nás této noci; / v pokoji dej ulehnouti, / v bezpečnosti spočinouti.
3. Očima když, Pane, spíme, / dej, ať srdcem Tobě bdíme; / rač i sny, jež budem mít, / z milosti nám posvětit.
4. Mloby naše jsou Ti známy, / zůstaň tedy, zůstaň s námi, / ruka tvoje ať nás chrání, / přistoupiti zlému brání.
5. Amen, všichni zazpíváme / a Bohu se odevzdáme, / poručíme se cele Jemu, / jako dítky Otci svému.

Nedělejte si tedy starost o zítřek;
zítřek bude mít své starosti.
Každý den má dost vlastního trápení.

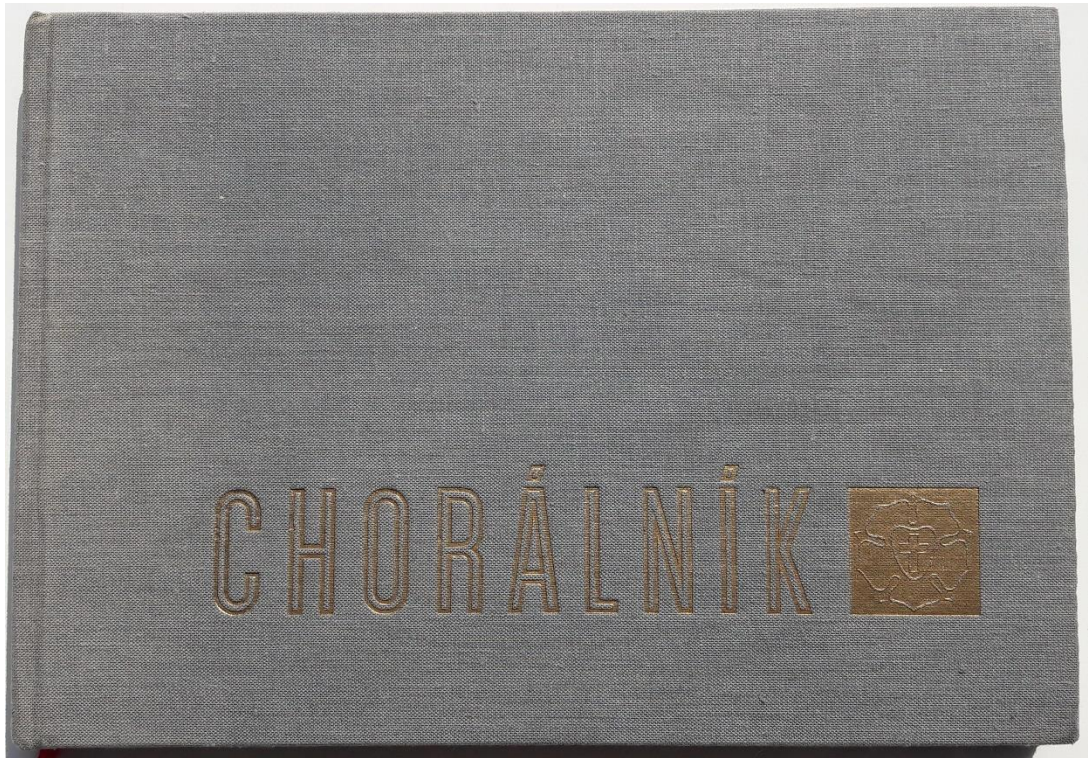
Mt 6,34

BOHOSLUŽBA 526 VEČER BOHOSLUŽBA 527 VEČER

Příloha č. 5: Chorálník Josefa Podoly

Příloha č. 6: Chorálník Josefa Podoly – ukázka notového zápisu

48

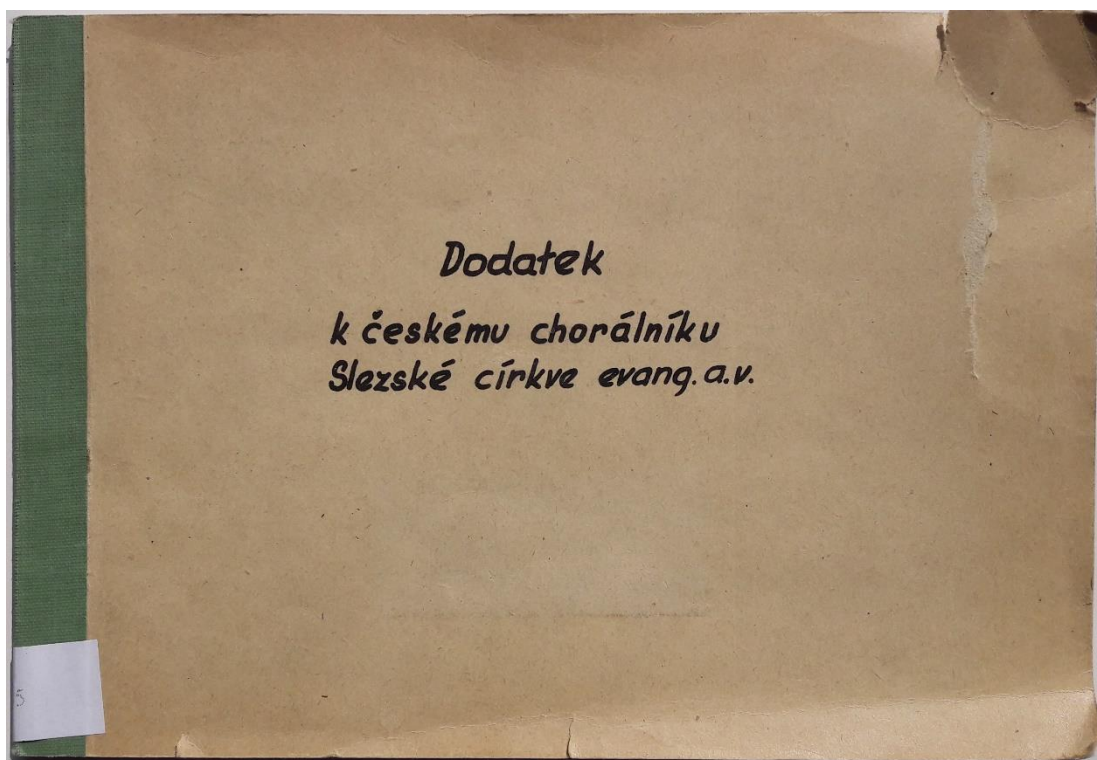
88. Kriste, Synu jediný A. Capelinus 1524

89. Kristus příklad pokory Poděbr. Röhren 1841

49

90. Kristus, Syn Boží

Příloha č. 7: Dodatek chorálního Josefa Podoly

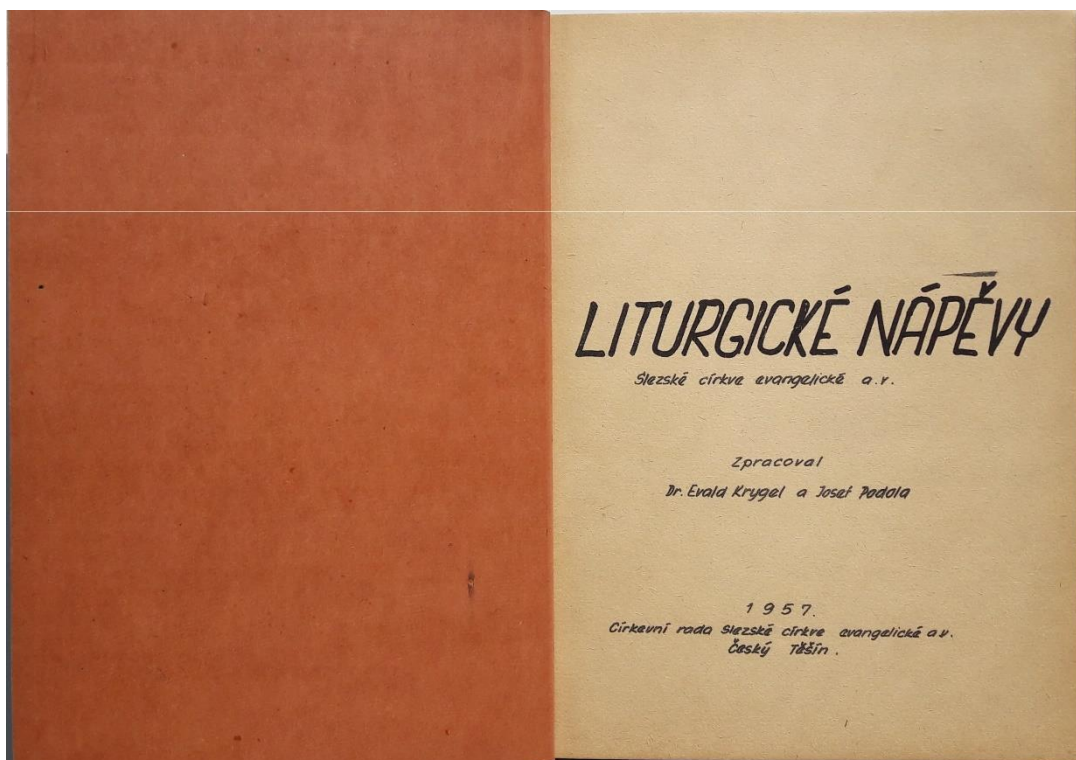

Dodatek
k českému chorálníku
Slezské církve evang. a.v.

Příloha č. 8: Dodatek chorálního Josefa Podoly – ukázka notového zápisu

The image displays two pages of handwritten musical notation for chorales. The left page is titled "252. Pán Bůh je láska" and features two systems of music, each with a treble and bass staff. The right page is titled "253. Poutníčkově, kam kráčíte" and also features two systems of music with treble and bass staves. The notation includes various musical symbols such as clefs, notes, rests, and bar lines. The handwriting is clear and legible.

Příloha č. 9: Liturgické nápěvy Josefa Podoly

Příloha č. 10: Liturgické nápěvy Josefa Podoly – ukázka notového zápisu

1. Pomoc naše
F. Po-moc na-še bu-děž ve jmě-nu Pa-ně.
S. Kterýž u-či-nil na-be-i ze-mi.
F. Pa-ne, rty na-še rač o-te-vřít!
S. I-đu-dou ú-sta na-še zvě-sta-va-ti chvá-lu Tvou.
F. Pa-ne Bo-že, ku po-mo-ci na-ši po-hlad!
S. Ó Pa-ne, a-žys nám spomáhi, pospěš!

3. Pozdvihněte o brány
F. Po-zdvi-hně-te, o brá-ny svrch-lů svých!
S. Po-zdvi-hněte se vra-to věč-ná, a-by vjí-ti moh' krá-l slávy!
F. Kdož jest to ten Krá-l slá-vy?
S. Pán silný a mo-ený, u-da-tný vá-le-čník.
F. Po-zdvi-hněte, o brá-ny, svrch-lů svých!
S. Pozdvihněte se mala věč-ná, a-by vjí-ti moh' krá-l slávy!
F. Kdož jest to ten Krá-l slá-vy?
S. Pán zástupů, on' jest ten Krá-l slávy! Hallelujah! Hallelujah! Hallelujah!

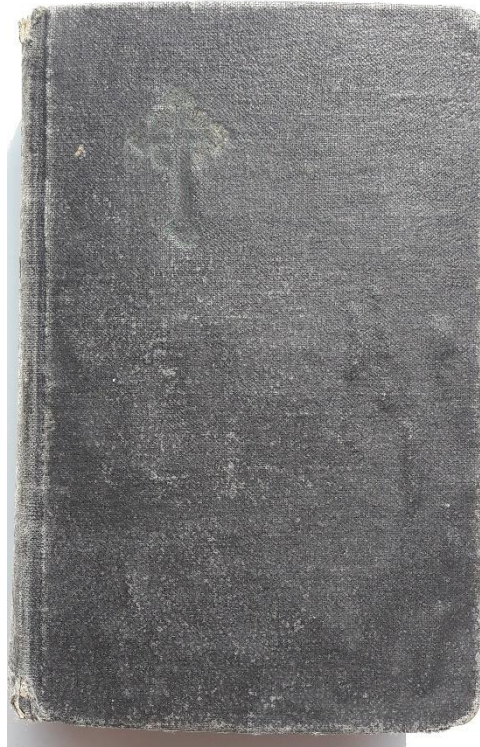
Příloha č. 11: Modulace z nového chorálního

This musical score is divided into two columns. The left column contains five systems of music, each with a key signature label: 'e moll - G dur', 'e moll - G dur', 'h moll - G dur', 'Gs moll - G dur', and 'cs moll - G dur'. The right column contains five systems of music with key signature labels: 'C dur - G dur', 'F dur - G dur', 'B dur - G dur', 'Es dur - G dur', and 'As dur - G dur'. Each system consists of two staves (treble and bass clef) with musical notation including notes, rests, and bar lines.

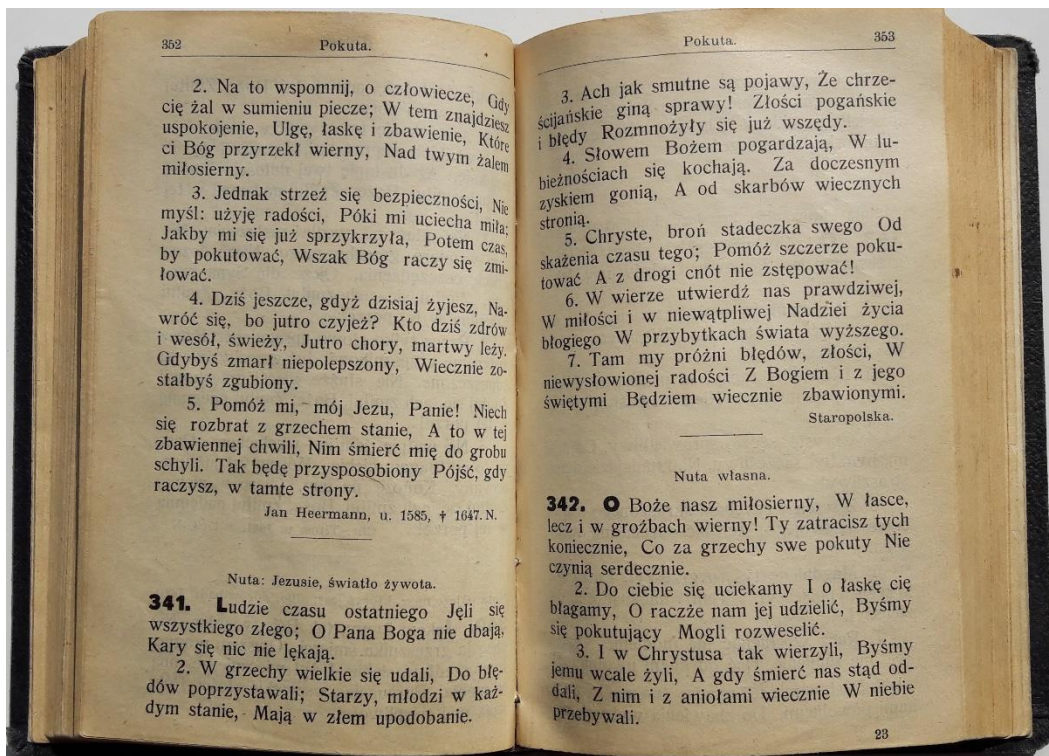
Příloha č. 12: Modulace ze starého chorálního

This musical score is divided into two pages. The left page is numbered '2' and contains three systems of music with key signature labels: 'F dur', 'B dur', and 'Es dur'. The right page is numbered '3' and contains three systems of music with key signature labels: 'a moll', 'e moll', and 'h moll'. Each system consists of two staves (treble and bass clef) with musical notation including notes, rests, and bar lines.

Příloha č. 13: *Śpievnik ewangelicki Jerzyho Heczka (18. wydání)*

Příloha č. 14: *Śpievnik ewangelicki Jerzyho Heczka (18. wydání) – textová část*

2. Na to wspomnij, o człowiecze, Gdy cię żal w sumieniu piecze; W tem znajdziesz uspokojenie, Ulgę, łaskę i zbawienie, Które ci Bóg przyrzekł wierny, Nad twym zalem miłosierny.

3. Jednak strzeż się bezpieczeństwa, Nie myśl: użyję radości, Póki mi uciecha miła; Jakby mi się już sprzykrzyła, Potem czas, by pokutować, Wszak Bóg raczy się zmiłować.

4. Dziś jeszcze, gdyż dzisiaj żyjesz, Nawróć się, bo jutro czyjeż? Kto dziś zdrów i wesół, świeży, Jutro chory, martwy leży. Gdybyś zmarł niepolepszony, Wiecznie zostałbyś zgubiony.

5. Pomóż mi, mój Jezu, Panie! Niech się rozbrat z grzechem stanie, A to w tej zbawiennej chwili, Nim śmierć mię do grobu schyli. Tak będę przysposobiony Pójść, gdy raczysz, w tamte strony.

Jan Heermann, u. 1585, † 1647. N.

Nuta: Jezusie, światło żywota.

341. Ludzie czasu ostatniego Jęli się wszystkiego złego; O Pana Boga nie dbają. Kary się nic nie lękają.

2. W grzechy wielkie się udali, Do błędów poprzystawali; Starzy, młodzi w każdym stanie, Mają w złem upodobanie.

3. Ach jak smutne są powawy, Że chrześcijańskie giną sprawy! Złości pogańskie i błędy Rozmnożyły się już wszędy.

4. Słowem Bożem pogardzają, W lubieżnościach się kochają. Za doczesnym zyskiem gonia, A od skarbów wiecznych stronią.

5. Chryste, broń stadeczka swego Od skażenia czasu tego; Pomóż szczerze pokutować A z drogi cnót nie zstępować!

6. W wierze utwierdź nas prawdziwej, W miłości i w niewątpliwej Nadziei życia błógiego W przybytkach świata wyższego.

7. Tam my próżni błędów, złości, W niewysłowionej radości Z Bogiem i z jego świętymi Będziem wiecznie zbawionymi.

Staropolska.

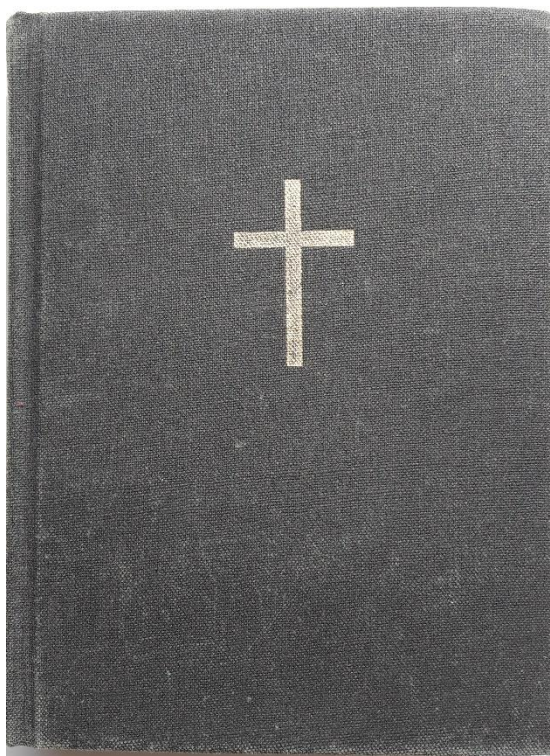
Nuta własna.

342. O Boże nasz miłosierny, W łasce, lecz i w groźbach wierny! Ty zatracisz tych koniecznie, Co za grzechy swe pokuty Nie czynią serdecznie.

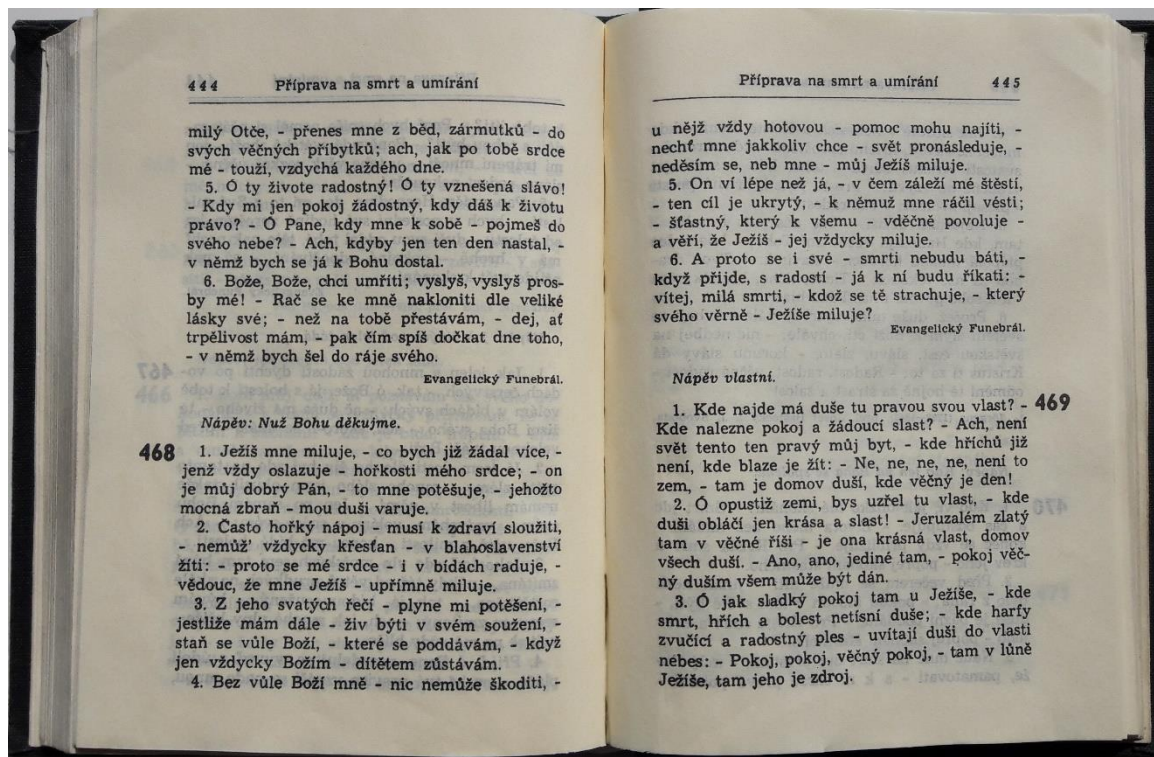
2. Do ciebie się uciekamy I o łaskę cię błagamy, O raczże nam jej udzielić, Byśmy się pokutujący Mogli rozweselić.

3. I w Chrystusa tak wierzyli, Byśmy jemu wcale żyli, A gdy śmierć nas stąd oddali, Z nim i z aniołami wiecznie W niebie przebywali.

Příloha č. 15: Kancionál Evalda Krygela (5. vydání)

Příloha č. 16: Kancionál Evalda Krygela (5. vydání) – textová část

Příloha č. 17: Melodyje pieśni kościelnych używanych w zborach ewangelickich na Szląsku

Příloha č. 18: Melodyje pieśni kościelnych używanych w zborach ewangelickich na Szląsku – ukázka notového zápisu

— 16 —

46. Dziękujcie Panu.
(Danke dem Herrn.)

47. Dziękujmyż Panu Bogu.

48. Dzierż nas Panie przy swém słowie.
(Erhalt uns Herr bei deinem Wort.)

49. Dzień się skończył.
(Der Tag ist hin.)

— 17 —

50. Dziś nam nastal dzień wspaniały.
(Erhienen ist der herrlich' Tag.)

51. Ej ena panna.

52. Gdy Pan Jezus cierpiał wiele.

2

Příloha č. 19: Partitura pro evangelický kancionál sestavená Evaldem Krygelem

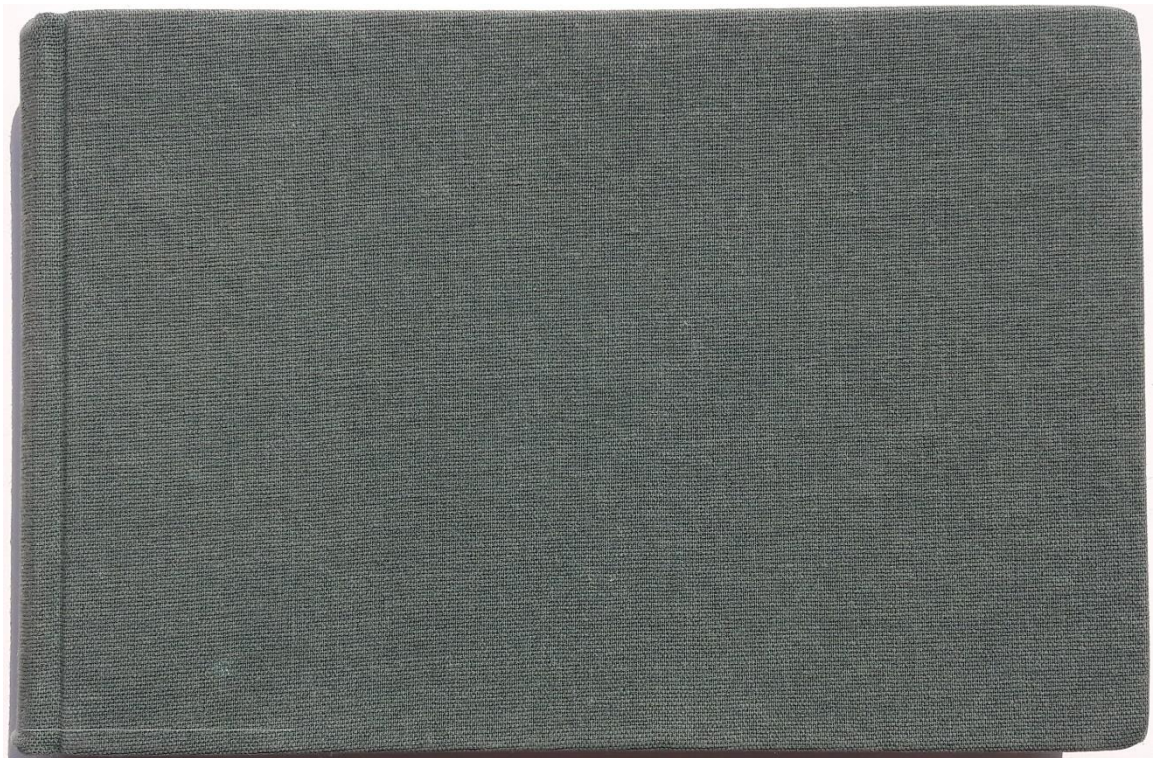

Příloha č. 20: Partitura pro evangelický kancionál sestavená Evaldem Krygelem – ukázka notového zápisu

An open manuscript showing two pages of handwritten musical notation for an evangelical hymn book. The left page is numbered 54 and the right page is numbered 55. The notation includes staves with notes, rests, and clefs. The text on the left page is "103. Mnoho jest duší....." and the text on the right page is "104. Moudrosti poklad s nebe.....". The notation is in a traditional style with a treble and bass clef on the left page, and a treble and alto clef on the right page.

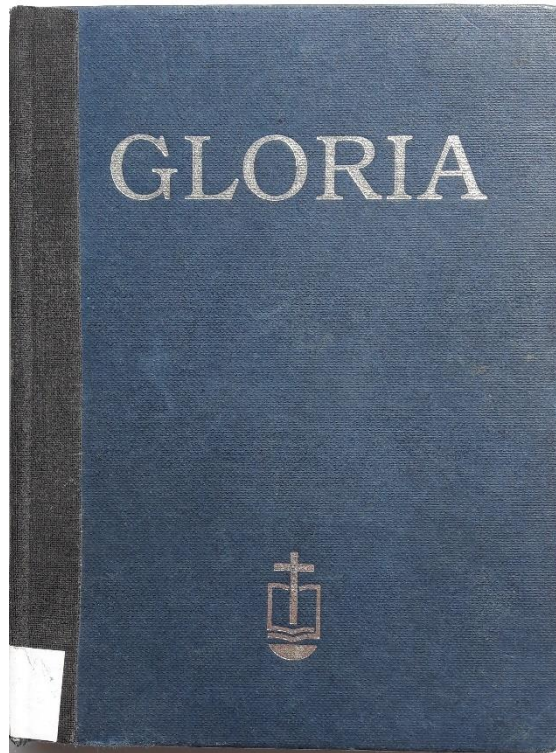
Příloha č. 21: Zpěvník Gloria

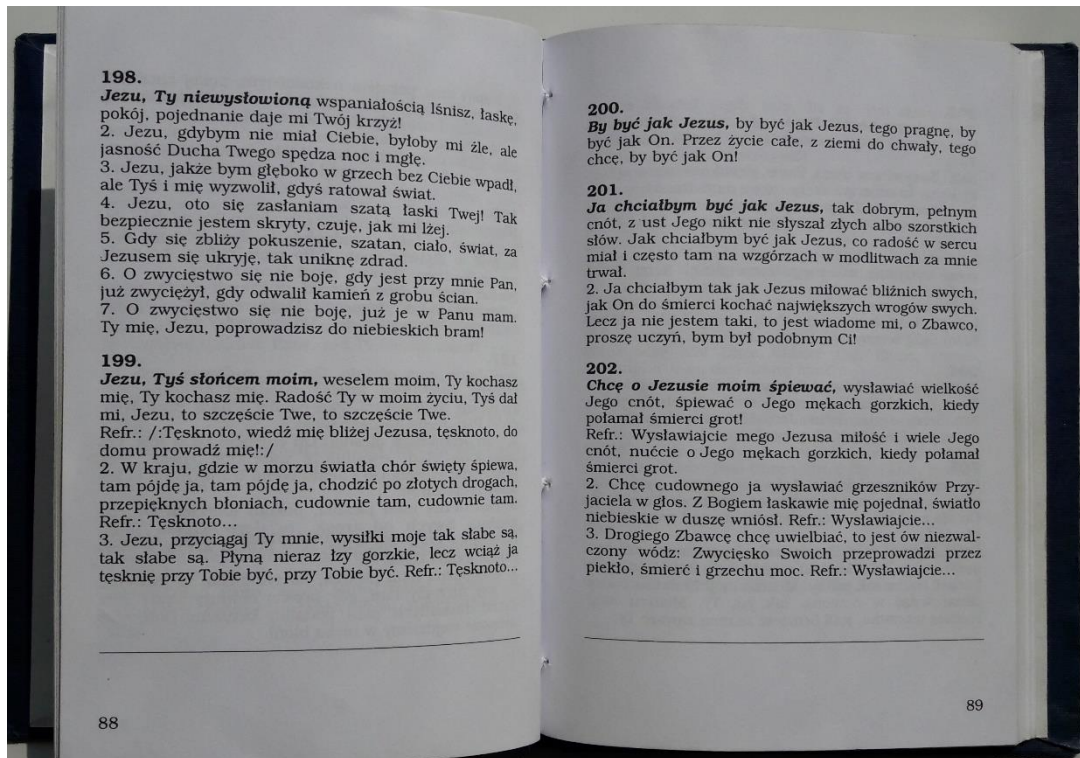
Příloha č. 22: Zpěvník Gloria – ukázka notového zápisu

A photograph of an open music book showing five pages of musical notation. The pages are numbered 133, 134, 135, 136, and 137. The notation is in a single system with a treble clef and a key signature of one flat. It features various musical symbols such as notes, rests, and accidentals. Chord symbols like 'C', 'F', 'B', 'C7', 'F7', 'D7', 'A7', and 'F#m' are written above the notes. The notation is arranged in two systems per page, with the first system on the top staff and the second system on the bottom staff. The page numbers are printed in a large, bold font at the beginning of each system. The book is bound in the center, and the pages are slightly aged.

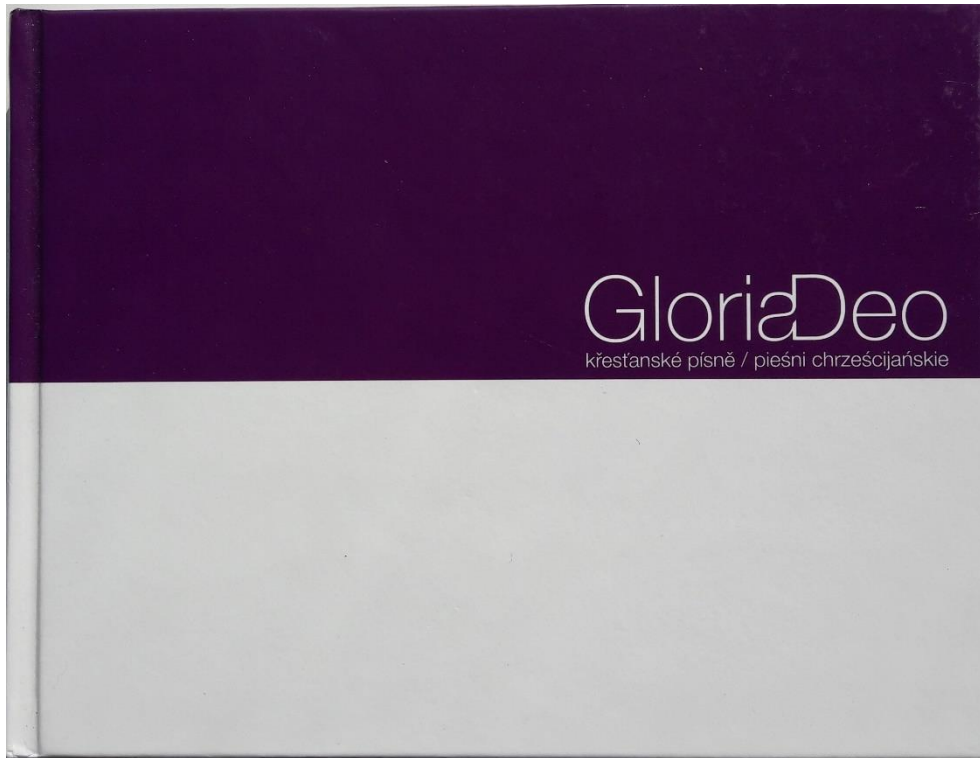
Příloha č. 23: Zpěvník Gloria (textová verze)

Příloha č. 24: Zpěvník Gloria (textová verze) – ukázka textové části

Příloha č. 25: Zpěvník Gloria Deo

Příloha č. 26: Zpěvník Gloria Deo – ukázka notového zápisu

112   **Hrad přepevný**

D Hm G D A D E A   D F# G Am C H E#m A D   D Hm G D

1. Hrad pře-pe-avný jest Pán Bůh náš,   zbroj vý - bo - mš i sl - la,   On nás chrá - ni,
 2. Ná - stroj li - daký jest v tom spa - ný,   sta - dno jsme my k zmo - že - ni,   než há - ji nás
 3. Byť svět pl - ný i dš - bí byl,   chč - ji - cích nás shl - ti - ti,   však žá - dný by

A D E A   D E# G Am C H E#m A D   D A D E A   D G A D

když sa - ta - náš   pro - ti nám své vy - si - la,   Ten sta - rý re - při - tel   zka - zil by nás dšl,
 Rk u - dá - ný,   jejž Bůh sám dal k spas - ní,   Kdo by ten byl, no - víš?   Jest Kristus Je - žil,
 z nás ne - u - byl,   mu - se - ji o - dšou - pi - ti.   Kni - že své - ta to - ho,   ač bou - ři mno - ho,

A E A E A   E#m Am C H E#m F#   Hm F# G Am C H E#m A D

moe a mno - há leš,   hro - zší zbrnš je - ho jest,   v své - tě ne - mš ro - všt - ho
 Bůh a Pán vše - ho   a ne - ni - ji - né - ho,   ten vi - tě - zství o - bdr - ži,
 co chce, ne - spra - vi,   soud Bo - ži ho zřá - ví,   slo - vi - čko jej po - ra - ži.

4. Slovo Páně stojí jistě bez děkovaní všeho;
 neb s námi jest i v tom místě Pán s dary Ducha svého.
 Přijde - ti na zmatek čest, hrdlo, statek, nechť sobě mají,
 nic tím nezískají, nebes nám však nechají.

Chcę chwalić Boga dziś   **113**

C. Frayse
pol. text: T. Sikora

F   C   Dm   F7   B   C   F

1. Chcę   chwa - lić   Bo - ga   dziś   z ca - le - go   se - rcal   Chcę
 2. Chcę   śpie - wać   Bo - gu   dziś   z ca - le - go   se - rcal   Chcę
 3. Chcę   dziś   dzie - ko - wać   Mu,   z ca - le - go   se - rcal   Chcę

B   C   F   A   Dm7   Gm7   B   C# - 3

cu - da   Je - go   o - gla - szać   do - ko - la,   wy - śpie - wać   Je - go   i - mię!
 o - po - wia - dać   o   Je - go   mi - lo - ści   i   chwa - lić   Je - go   la - skę.
 o - po - wia - dać,   jak   lu - dzi,   na - ro - dy   na   rę - kach   swo - ich   no - si.

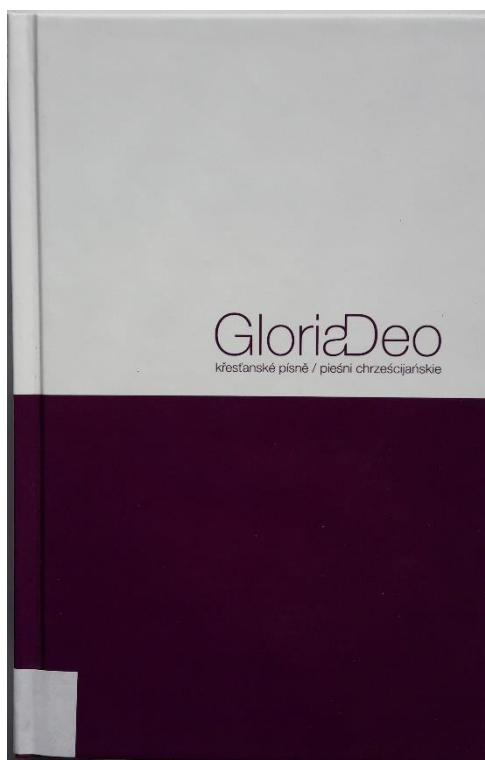
F   C   Dm7   F7   B   C   F   F7   B   C

Chcę   chwa - lić   Bo - ga   dziś   z ca - le - go   se - rcal   1.-3. We - se - le się,   Panie,
 Chcę   śpie - wać   Bo - gu   dziś   z ca - le - go   se - rcal
 Chcę   dziś   dzie - ko - wać   Mu,   z ca - le - go   se - rcal

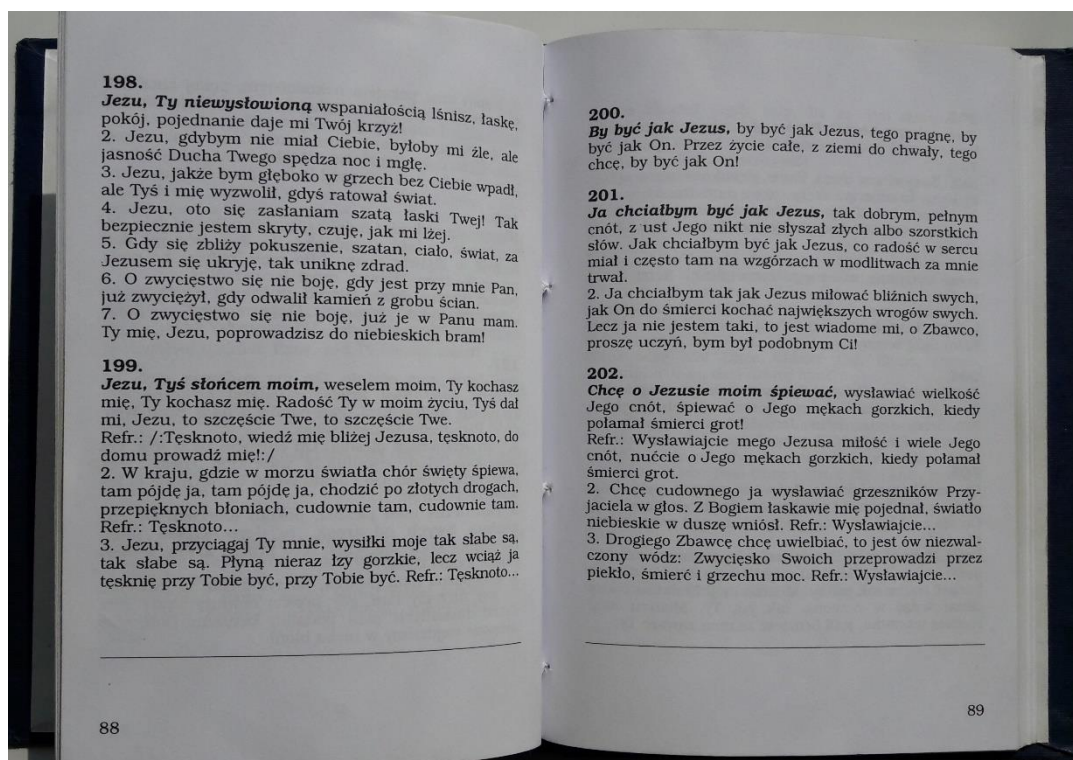
F   A   Dm7   Gm7   C7   F   F7   B   C

w To - bie   cie - szę   się.   Al - le - lu - ja.   We - ja!

Příloha č. 27: Zpěvník Gloria Deo (textová verze)

Příloha č. 28: Zpěvník Gloria Deo (textová verze) – ukázka textové části

JAK HARMONIZOVAT PÍSNĚ PRO ČESKÝ CHORÁLNÍK SCEAV

- 1) Pokud je ve zpěvníku píseň opatřena akordovými značkami, je třeba se jimi řídit při harmonizaci písně. Při procesu harmonizace je třeba dodržet celé zpracování písně dané v kancionále, i rytmus, frázování, tóninu.
- 2) U mládežnických písní postačí trojhlas s akordy a basovou linkou pro klavír.
- 3) Celkově, což bude platit zvláště u jiných než mládežnických písní, jde o to aby harmonizace nebyla na jedné straně umělecky přehnaná, kostřbatá, aby nešlo o experimentování, aby nebyla avantgardní. Písně budou určeny pro poměrně prosté posluchače. Půjde o to, aby zharmonizované písně zněly hezky, přirozeně, aby nedráždily ucho harmonizačními postupy. Jde o harmonizaci písní ke společnému zpěvu, ne skladeb ke koncertování. Na druhé straně by zase harmonizace neměly být „lábivé“, primitivní, ale prostě **zpěvné**. Myslím, že chorálník p. Podoly je vhodným příkladem. Samozřejmě, že nejde o to zcela kopírovat jeho styl. Máme na mysli rozeepsání písně do čtyřhlasu.
- 4) Je třeba harmonizovat podle zaužívaných pravidel.
- 5) Kéž Vám dá Duch svatý radost a chuť do této služby.

Liturgické komisi

Zdravím Vás všechny a přeji hodně trpělivosti a radosti z konané práce. Po jedné bohoslužbě za mnou došel Eduard Šurman, dřívější frýdecký kapelník z Swing Bandu s kancionálem a prosil mě, abych vám sdělil, že nejvyšší nota, kterou lidi, jakžtakž zazpívají je c2. Nad ní nahoru se už trápí a sípají. O dva týdny později také po bohoslužbě přišly dvě satrší sestry a smutně mi povídali, že vánoční písničky jsou některé tak vysoko posazené, že je nevyzpívají. Udělejte pro to něco, prosím, při sestavování nového chorálníku.

Frýdek – Místek 11.12.2007

Miroslav Sikora